אלתורו-שחריה
קיבוצניק מוצר עבורך
כיריים גז בישול 2 להבות
הנחה 10%
רח' הבנאי 22, ת.ד. 1723
טל. 03-808869, חולון

דף ירוק

מוסף על המשמר בתנועה הקיבוצית · מס' 204 · 18 בנובמבר 1986 · ט"ו בחשון תשמ"ז

„כדאי לי בפנאי לי"
מרכז הרשת
שפע חומרים וציוד למלאכת יד ואומנות
חוגים והדרכה במקום
מכבדים המחאות של ארגוני הקניות
פנאי לי בע"מ
ש' דרך פ"ת 126 ת"א
טל. 258710, 250332

מה הביא פיילר מרומניה

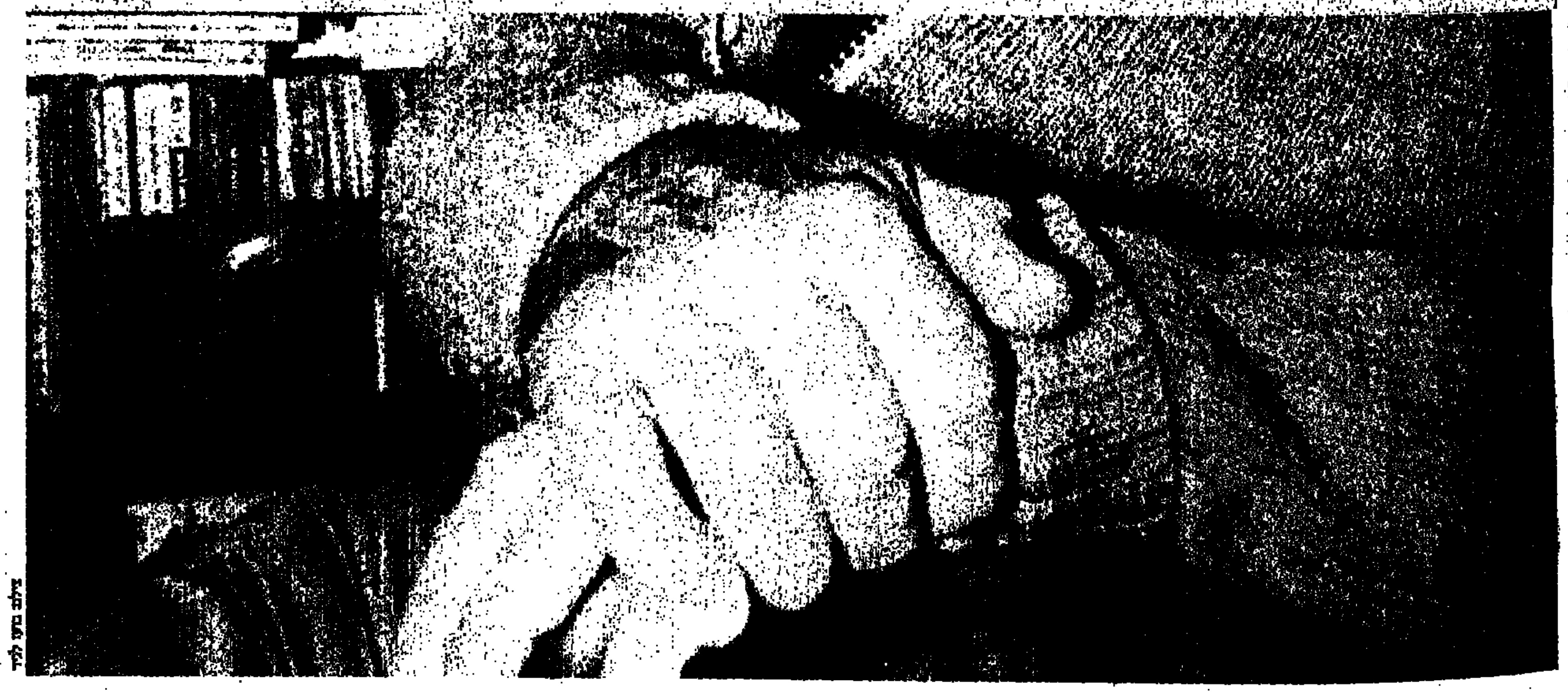

הממסד התק'מי הוא הגיבור הרע בספרונו של צבי שורר „במעלה המורד", בעל של חברה בנווה־איתן המתאר כיצד נפלה ונצלה חברת המחשבים שלו.
ר' בעמ' 4.

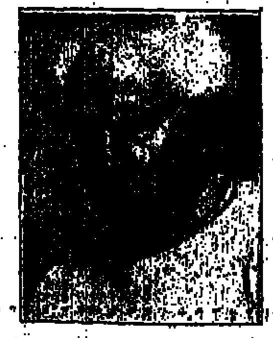

שנה ב„מחיצתם" של בן־גוריון ופולה והוא בן 21: סנטה דוחפת את יוסף חרמוני לשדה־בוקר של 1963.
ר' בעמ' 8.

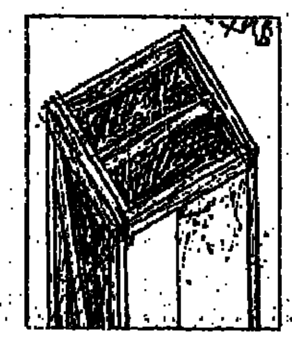

בתערוכת „משותף — קיבוץ", המתקיימת בתיאטרון ירושלים, מראה תולי באומן מה נחשב בעיניו כאמנות רלוונטית.
ר' בירק, עמ' 6.

ברג גאה להציג:

פינת הגאון

שולחן מיוחד למחשב אישי

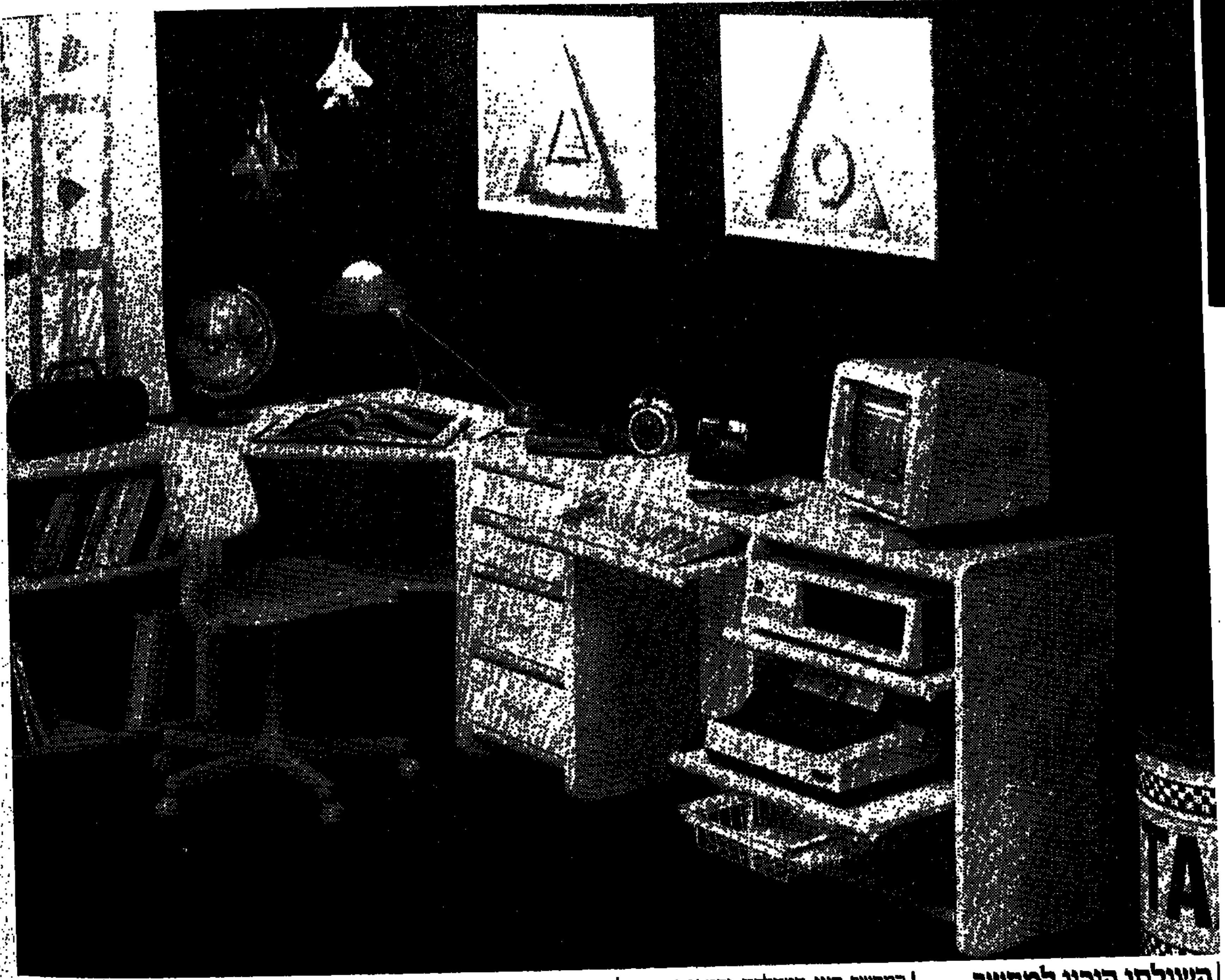

השולחן הנכון למחשב הראשון

קיבלת מההורים מחשב אישיו בהצלחה. ב„פינת הגאון" השולחן המיוחד למחשב אישי של רהיטי ברג תוכל להציב את המחשב, הצג, המקלדת והמדפסת וגם תוכל לאחסן את קופסאות הדיסקים, הסרטים המגנטיים, ספרי ההדרכה, הניירות, חומרי המחיקה והניקוי, ועוד: לרשותך סלסלה מיוחדת לאיסוף הנייר.

פינה שימושית במשרד ובבית

„פינת הגאון" של ברג היא גם פתרון אידיאלי לך, איש העסקים במשרד, בעסק, בבית ובכל מקום שצריך מחשב אישי. „פינת הגאון" משתלבת בקלות במערכת ריהוט קיימת.
„פינת הגאון" מאפשרת מיגוון של מצבים לפי צרכיך, ומתאימה למחשבי APPLE, IBM PC ו־COMMODORE וכל סוגי תואמיהם.

להשיג ברשת חנויות ברג.

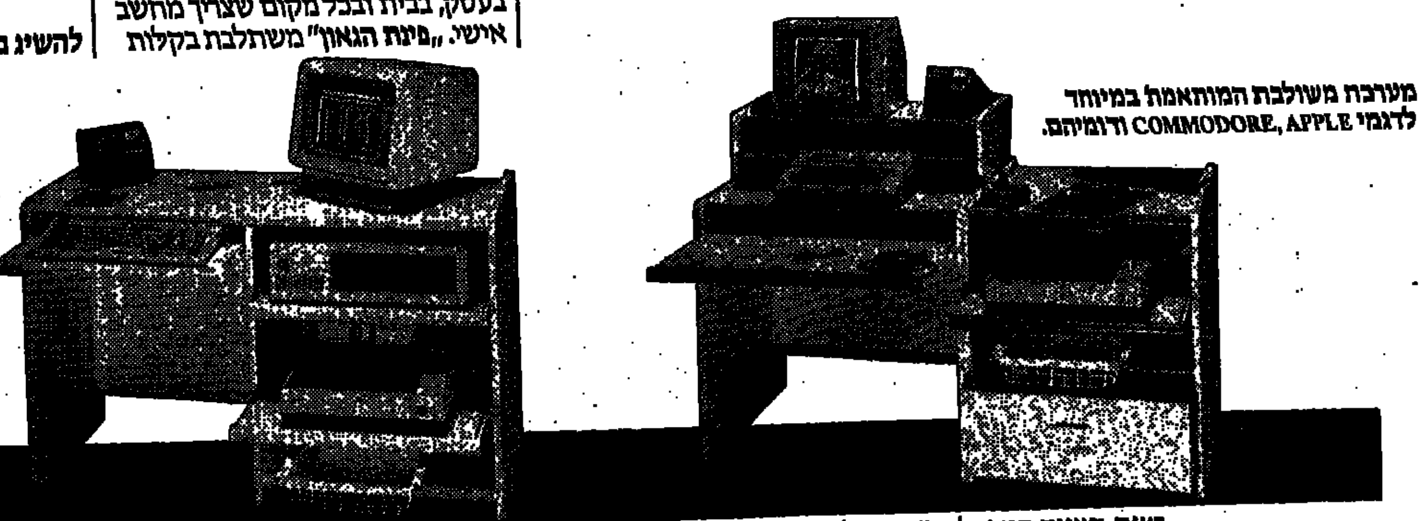

מערכת משולבת המותאמת במיוחד לדגמי COMMODORE, APPLE ודומיהם.

שולחן מיוחד ל־I.B.M PC ותואמיו.

רהיטי ברג
יעקב ברג ובניו

רשת חנויות המפעל: ת"א: מטלון 11, בן יהודה 108. ירושלים: שלומציון המלכה 9, פייר קניג 37 (תלפיות). חיפה: מפרץ חיפה שד' ההסתדרות 84 (ק"מ צפונה מהצ'ק פוסט). אשקלון: הרצל 57. באר־שבע: טרומפלדור 32. בני־ברק: ירושלים 18. חולון: סוקולוב 46 (פינת רח' הנשיאים). רחובות: אחד־העם 22. חדרה: הגבורים 64. נתניה: פינסקר 20. עפולה: הנשיא 17. פתח־תקוה: ברון הירש 28. ראשל"צ: רוטשילד 71. רמת־גן: שד' ירושלים 46. רעננה: אוסטרובסקי 9 (פינת רמב"ם).

מפיצים מורשים: אילת: הוכמן ובניו, מדן 2. גבעתיים: מולה דוד, כצנלסון 127. טבריה: רהיטי פאר, ככר העצמאות. נהריה: בדריאן, הרצל 65 (ככר הדקל). נצרת עלית: בייבי מרקט, מרכז מסחרי חדש (ליד השקם). פתח־תקוה: פינת הילד, מוהליבר 4. קרית גת: כל־בו לילד, לכיש 7/6. תל־אביב: זרובסקי, הרצל 37. כפר־סבא: רהיטי הראל, רוטשילד 18.

סניפים בחו"ל: Toronto Canada · L.A.CA. · PASSAIC N.J.

לחוק חשיבות משנית כשמדובר באמונה שבלב ובצו המצפון, אומר אליעזר פיילר, מחברי המשלחת לרומניה. בין אם יוכרז כעבריין, בין אם ינוקה, הוא שלם עם עצמו לחלוטין ומאמין שתרם דבר־מה לקידום השלום

בקבוק של „צויקה", כמו כולם, ושני צרפים מחוף הים־השחור. זה כל מה שהביא עימו במזוודתו אליעזר פיילר מיד חנה, בשובו מרומניה. אבל מה שהביא משם בליבו, שקול כנגד כל הטובין שלא הביא, משום שלא היה פנאי ולא היה היכן לקנות.

הוא, אופטימיסט של כל ימות השנה, הביא עימו משם מטען נוסף של אופטימיות.

פיילר, שכבר מתקשה למנות את כל הנסיבות, המקומות וההרכבים בהם נפגש עם פלסטינים במהלך חייו כקומוניסט — ועל־כן אין כמוהו ראוי לעדות — יכול כיום להצביע על המפגש האחרון בקוסטינשטי, כעל שיא במה שהוא מגדיר כ„תהליך מתמשך של פשרנות והכרה בישראל מן הצד הפלסטיני". הוא עוד זוכר היטב את ההתחלה העגומה, את מה שאירע למשלחת נוער קומוניסטית, ערבית־יהודית, שיצאה ב־47' לפסטיבל הנוער הסוציאליסטי בפראג. „לכל המשלחות היה דגל משלהן, והתעוררה שאלה, מה יהיה הדגל שלנו. אמרנו, נלך עם דגל כחול־לבן ועם דגל ערבי, ירוק־לבן־אדום־שחור. כי דגל פלסטיני עוד לא היה. אלא שהערבים סירבו בתוקף ללכת תחת דגל ציוני. מפגן הפתיחה עומד להתחיל ואנחנו בפינה נבוכים, אשתי בוכה, ולא יודעים מה לעשות. בסוף הלכנו, משלחת יחידה, עם דגל אדום".

הוא זוכר מפגשים בינלאומיים של תנועות שמאל, בהם החרימו המשלחות הערביות את המשלחת הישראלית, אפילו את הערבים שבה. במפגשים מאוחרים יותר, וגם זאת הוא זוכר היטב, כבר הוסר החרם. כבר נוצרו מגעים, כבר החלו שיחות. קודם בסתר, ובהמשך בגלוי. והלאה, במפגשי רומא ופאריס, כבר נפגשו שני הצדדים תחת מטריות בין־לאומיות והנה עכשיו, ברומניה, בפעם הראשונה נפגשים פלסטינים ויהודים ישראלים פנים אל פנים, לעיני התקשורת, אלה עם נציגות מכובדת ואלה בהרכב מגוון מאי־פעם, ואפילו עם הודעה פומבית מקדימה, ולא עוד, כבעבר, כשההודעה על קיומו של מפגש פורסמה רק לאחר שנסתיים.

אם כל זה אינו ראוי להיחשב הישג עצום, פיילר אינו יודע הישג עצום מהו.

הגירוש

אליעזר פיילר נתפס לקומוניזם בגיל צעיר למדי, בתקופה ובמקום רגישים, אך הדבר לא הצריך מרד כלשהו ולא לווה ביסורי נפש. הבית שבו נולד (1921) בדיסלדורף, גרמניה („מה, עוד שומעים?") אמנם היה „בית עם לב יהודי", שערכו בו קבלות שבת עם נרות חשמל, ולבית־הכנסת בשבת נסעו בטקסי, אבל גם למשבי השמאל הותרה אליו הכניסה. כך אירע לו, לאליעזר, שבצד לימודים בבית ספר גרמני מכובד, „הינדנבורג שולה", מצא עצמו גם פעיל בקן „הבונים" המקומי. אבל היה צריך להורק מן הגימנסיה, מחמת סירוב להצדיע במועל־יד למנהל, כדי להבין הבן היטב, שלא גרמני־בן־דת־משה הוא, כי אם, פשוט, יהודי.

ב„הבונים", באמצע שנות ה־40', נקלע לראשונה לשיחות וויכוחים על סוציאליזם, מהפכה, הלאמת אמצעי ייצור. העיסוק באלה היה כרוך בסכנה, והסכנה עוד גברה כשעקר פיילר לברלין, לצורך לימודי הגננות, והתוודע שם אל השומר־הצעיר ובהמשך, לנוער הקומוניסטי. איזה זמן אחז הנער פיילר בשוה"צ וגם מן הקומוניזם לא הניח ידו, וב־38', כשדיברו בנוער הקומוניסטי על הרע שצפוי, כנראה, ליהודים, עזב בלב חצוי את ההורים, את החברים ואת גרמניה, שתרבותה קרובה לליבו, ועלה ארצה.

שלוש שנים למד במקווה־ישראל חקלאות. וכיוון שגם היה שומר־צעירניק נאמן, הצטרף בנפש חפצה אל חבריו מנוער, שישבו בקיבוץ אלגביש ברעננה.

חברותו של פיילר בקיבוץ לא ארכה. הרגלו להקשות בשאלות ולהתעמת עם הקו הרשמי, הביא עליו את הגירוש מן הקיבוץ ומן התנועה, מה הוא אמר אז, שחייב נקיטת צעדים חמורים כאלה?

„זה היה לפני שבריה"מ הצטרפה למלחמה והתנהל ויכוח, אם המלחמה היא אימפריאליסטית או אנטי פאשיסטית. הקבה"א התנגד להתגייסות לשורות הבריטים, וקבע: הגנת הארץ בגבולות הארץ. אני אמרתי, זה לא הגיוני. אם המלחמה היא אנטי פאשיסטית, צריך להתגייס. אם היא אימפריאליסטית — לא צריך, אבל זו תפיסה קולאקית. כך זה נראה לי אז. כששמעו זאת החברים אמרו, אהה, הוא פרקציונר, זאת אומרת, פ.ק.פ, קומוניסט, אחרת מאין לו הדיעות האלה. האמת, שהייתי שומר־צעירניק טוב ולא היה לי כל קשר עם קומוניסטים. בכל אופן היו בירורים. גדולי התנועה באו לשוחח איתי, ובסוף הוחלט, שאם תוך שבועיים לא אחזור בי מדברי, עלי לעזוב. מתוך כבוד עצמי אמרתי, אינני חוזר בי תחת לחץ. אני עוזב, ואם אחשוב שטעיתי, אחזור".

פיילר, כנראה, לא טעה. עובדה שלא חזר, לא בו ולא לקיבוץ. איזה זמן עבר כשכיר בשדרות התירס של גן־שמואל וכשעלו הוריו ארצה והתיישבו בתל־אביב, הלך גם הוא העירה. שם, בתל־אביב, חיפש פיילר פרנסה לצרכי קיום, וקומוניסטים — לצרכי הנשמה.

יש גם ציונים פרוגרסיביים

את שניהם מצא פיילר, ואפילו יותר. ראשית מצא את הפ.ק.פ. ובנ"קי (ברית נוער קומוניסטי). שנית, מצא פרנסה: הד"ר סוסקין, מחלוצי הגידול ההידרופוני בארץ, התרשם מאד מהישגיו של פיילר בנסיונות שעשה בתחום זה על גג ביתו בת"א והזמינו להצטרף אליו במחקריו, כעובד מחלקת ההתיישבות של הסוכנות.

וגם אשה מצא לו פיילר. את פנינה, ילידת פולין, חכמה, בעלת טמפרמנט, אקסטרוורטית לשם איזון, ומה שנחשב מאד — חברה לתנועה ולהשקפות. את נישואיהם דחו אליעזר ופנינה עד 46', עד שסיימה את לימודיה בביה"ס לאחיות בביירות.

ייאמר בבירור: אילו אפשר היה לו, לא היה פיילר נוטש את החקלאות לעולם. אלא שפיילר, ככל שהוא אוהב את עבודת האדמה, הוא גם מכיר בחשיבות הפעולה הפוליטית והוא איש נאמן לתנועתו. על כן לא סרב כשקראה לו, ב־52'. „הייתי כבר חבר מזכירות הנוער הקומוניסטי, שמי המחתרתי היה שומרניק, ומנהיג מק"י, מיקוניס, חיפש מזכיר אישי, מישהו, שלא תלוש מהמציאות ומחיי הציבור. מה פירוש תלוש? מק"י לא היתה מפלגה ציונית וגם לא אנטי ציונית. היו בה, כמו היום, נאציונליסטים ואינטרנאציונליסטים. נקודת המוצא של הראשונים היא פרטיקולרית, בעוד האינטרנאציונליסטים רואים את העולם באחדותו וחותרים לשלום וקידמה עולמיים. לכן הייתי ונשארתי אינטרנאציונליסט ואינני ציוני. עם זאת, תמיד לחמתי נגד דמוניזאציה של הציונות.

— מהי הציונות, על־פי הטרמינולוגיה הזאת?

— „כשאני שומע את גאולה כהן והפרופסור ההוא, נאמן, אז קשה לי להגיד. זה ריאקציה ופאשיזם. לעומת זאת, מפ"ם היא בהחלט ציונית־פרוגרסיבית, בעניין הזה, אגב, קיבלתי בוועידה האחרונה של המפלגה (חד"ש) מנה מוילנר. העזתי להגיד, שאני מתנגד לדמוניזאציה של הציונות, ושבין הציונים יש יותר פרוגרסיבים ופחות פרוגרסיבים. וילנר התווכח אתי מהבמה. אין ולא יכולים להיות ציונים פרוגרסיבים, הוא אמר. טוב, אז אמר". ומה עשו לו, למזכיר האישי של מיקוניס, משפטי פראג, ב־53'?

„הופתעתי, שדברים כאלה יכולים לקרות. שוועד מרכזי שלם, כל הוועד המרכזי הצ'כי, הם בוגדים. זה נשמע מוזהים. חלק מהם הכרתי מביקורי בצ'כיה. אבל בלעתי את זה. פחות או יותר האמנתי".

— ומה סטאלין, באותה שנה?

— „כמה חודשים אחרי שמת, הייתי בפסטיבל הנוער בבוקרשט, ולפני זה התקיימה ישיבת האקזקוטיבה של פדרציית הנוער. שאלתי את נציג בריה"מ, אם לא מן הראוי לדחות את הפסטיבל והוא אמר, לא, מת, מת. זה נראה לי מוזר. בדיעבד, אני מניח שאנחנו בארץ היינו מודעים למה שקרה, הרבה פחות מהרוסים. אנחנו עוד לא שמענו על כל מעללי סטאלין, הם כבר ידעו".

פיילר נגד סנה

מתל־אביב עוקרים הפיילרים לרמת השרון, וממנה, לרמת־גן. פנינה היא אחות. אליעזר הוא איש מנגנון בכיר למדי במפלגה וחבר המרכז החקלאי מטעמה. בנסיבות אלה הוא מתוודע לקומוניסטים־הקיבוצניקים מיד חנה. עד כדי כך מתהדקים יחסיהם, שב־53', לאחר הפילוג במפ"ם, מבקשים הפיילרים להצטרף לקיבוץ. הקיבוץ פושט זרועות לקראתם, אך המפלגה עוצרת בהם. מצטערים, אומרת המפלגה לפיילר, רק עכשיו התחלת לעבוד אצלנו והמפלגה קודמת לכל. פיילר, שאמנם אינו חסיד שוטה, אך לעומת זאת הוא חבר תנועה נאמן, מקבל את הדין וממשיך לטפח את קשריו עם הקיבוץ ואת התקווה להצטרף אליו לכשיסתייע הדבר בידו. ב־68', מסתייע הדבר בידו:

פיילר: „ב־68' ראיתי שסנה מושך את המפלגה שלי לאן שאני לא רוצה, כלומר, חוזרה לקונצנזוס הלאומי. מבימת הוועידה ה־16 הוא שלח ברכה לחיל האוויר ולטייסים האמיצים על הפצצת עמדות סוריות בגולן. זה היה קשור בתיזה שלו, שכל זמן שהסביבה הערבית לא מכירה בריבונות ישראל, כל מלחמות ישראל הן צודקות. התווכחתי איתו. אמרתי שכל תופעה חברתית, גם מלחמה, היא רב שכבתית. יש אלמנטים פרוגרסיביים ויש ריאקציוניים. יש מלחמות שהחלו כשהן צודקות והתפתחו למלחמות כיבוש. גם נפוליאון התחיל לטוב בהתחלה, ולבסוף כבש יבשת שלמה. אינני מוכן לומר אפריורי שכל מלחמות ישראל צודקות. לדעתי, מאז 67' איננו רק מתגוננים, אלא גם כובשים. כקומוניסטים, טענתי, איננו רשאים לומר שכל מה שעושה ישראל, מראש הוא צודק. זה נאציונליזם".

עוד כהונה וכהונה הטיח פיילר בסנה ואחר כך התפטר מן המנגנון והצטרף עם אשתו ליד חנה. לשמחתו, תאם המעשה גם את האינטרס המפלגתי: „מבחינת התדמית של מק"י, זה היה נראה טוב שאלך להתיישבות".

הנה כי כן, פיילר שב־65', כשהתפלגה מק"י, בחר ללכת עם סנה ומיקוניס משום שחשב שוילנר ורעיו הערבים טועים, נאלץ עתה להיפרד גם מסנה, ומאותה סיבה ממש — הוא חשב שסנה טועה. וכשסירבו פיילר ווילנסקה להצביע במועצת ההסתדרות בעד גינוי בריה"מ בשאלת „מסר התעודה", היה זה אות כי הזמן בשל להקים גוף חדש, אק"י. הגופיף התמקם בין מק"י לרק"ח והתאמץ מאד להשיב את האחדות למחנה השמאל. אך לשווא. כשקמה חד"ש קרא פיילר לחברי באק"י להצטרף לחזית החדשה. הוא עצמו העמיד תנאים בטרם הצטרף: „ישבתי וכתבתי את דיעותי והשקפותי בנושאים השונים, ושלחתי למרכז המפלגה, כתבתי, שאני מעוניין להצטרף משום שאני מקבל את גישת חד"ש בנושא הקרדינאלי, הסכסוך היהודי־ערבי, אבל דרשתי גם, שיגלו ערנות לדעתי. עברו שבעה־שמונה חודשים עד שקיבלתי תשובה ולהפתעתי היא היתה חיובית. גם ב־85', בוועידה, אמרתי שאני שמח שחזרתי. אבל הוספתי שיהיה ברור שאני לא יס־מן. בסוף הוועידה עלה וילנר אל הדוכן ואמר, מה רוצה פיילר לומר לנו, שיש יס־מנים במפלגה הקומוניסטית?"

מוזר. כשפיילר מספר את האנקדוטה הזאת, הוא אינו נשמע אירוני כלל.

כמו המהפיכה הצרפתית

כשהצטרפו הפיילרים, אליעזר, פנינה ושני ילדיהם, ליד חנה, ב־68', לא שגו באשליות. גם הם הלא ידעו, כי ב„יד חנה הקומוניסטית" הדביר מכבר הליבראליזם את הקומוניזם. די היה, כבר אז, באצבעות שתי ידיים כדי למנות את מספרם של חברי הקהילה הקומוניסטית המקומית. היום מספיק יד אחת. „אנחנו מהווים תא", מציין פיילר ולא שש לגלות, שדי בשלושה חברי מפלגה, באותו ישוב, כדי להחשב תא מפלגתי.

חפים, איפוא, מאשליות ובכל זאת מרוצים, התערו הפיילרים בחיי הקיבוץ. פנינה נהייתה אחות, אליעזר, אחרי שהיה מרכז משק, מזכיר קיבוץ ורכז האבוקדו, משלים כיום, כעובד בתי הצמיחה המשוכללים, מעגל מקצועי, שראשיתו כזכור, בנסיונות צנועים בהידרופוניקה על גג ביתו בתל־אביב בשנות ה־50'. את הדירה הקטנה, שהוקצה להם הקיבוץ, מילאו פנינה ואליעזר מקיר אל קיר, בכל מה שיקר לליבם ונחשב בעיניהם. יש כאן, אין שאלה, צילום ישן של לנין ומרקס ורישום של רות שלוס וכרזות ותמונות ממלחמת לבנון ומוכרת מהוועידה ה־14 של הקבה"א, אבל יש גם תמונת החמניות של ואן־גוך וצלחות קרמיקה דקורטיביות. יש שולחן אוכל וכסאות ירוקים, כסגנון כפרי, וכוננית ספרים מלוחות עץ ולבני שמוט. אבל יש גם „שולחן עישון" עתיק עשוי שיש, שרגליו מגולפות, מבית אבא. יש יצירות אמנות אורגינאליות שנתנו אמנים בגרמניה כתשלום לאביו החייט של אליעזר, אבל יש גם אוסף גדול של טובי־בירים, צילומי משפחה, גלויות נוף ושירבוטים חובבניים שנתנו ידידים. ויש צילום של זאטוט בלונדיני יפהפה, וזה הנכד, בנו של דרור, שעושה חיל כמוסיקאי בשבדיה („אינני מתבייש, שבני ירד מהארץ — לצערי, גם בנים של ציונים מזופלמים וקיבוצניקים טובים ירדו. האשמה אינה בהורים אלא במדיניות של על חרבך תחיה"). ויש תמונה של נערה ארוכת שיער, וזו הבת יעל, המקורבת לתיאטרון. ויש ורדים באגרטל וקלמנטינות בסל וחום. הרבה חום.

„תשתה משהו חריף", שואל פיילר. הוא מוזג צויקה רומנית בכוסית, חולץ את מגפיו ושח: „היום אני אמנם מפוכח יותר, תמיד יש פער בין החזון להגשמה, אבל עדיין מאמין, שהעתיד הוא במשטר סוציאליסטי והקומוניזם הוא הכוח העיקרי. מובן, שיחולו שינויים. אני צופה קומוניזם נאור ודמוקרטי יותר. אסור לשכוח, שהקומוניזם צמח על קרקע קשה ברוסיה. אילו ניצח באנגליה, עם המסורת התרבותית והדמוקרטית שלה, זה היה נראה אחרת. לנין אמר, ששרשרת האימפריאליזם נקרעת בחוליה החלשה ביותר, איפה שרקוב ונותרו עוד סממנים של ימי הביניים, שם יש לקומוניזם סיכויים לנצח, בעוד שאבות המרקסיזם חלמו על מהפך במקום המפותח והמתקדם ביותר, שבה, פשוט, יעבור המונופול מידי הקפיטאליסטים לידי המוני העם. הם לא ציפו למלחמות מעמדות ושפיכות דמים כמו במהפיכה הקומוניסטית, וזה נמשך בבריה"מ כבר כמעט 70 שנה. גם המהפיכה הצרפתית היתה מלווה בטרור המוני, דספוטיזם, רובספייר, אבל בסופו של דבר הביאה למשטר מתקדם יותר בכל אירופה. נכון, שם לא הונהג קומוניזם אבל לפחות דמוקרטיה בורגנית. הרעיונות הבסיסיים של המהפיכה הקומוניסטית, סופם שיבשילו ויביאו לתוצאות הרצויות כמו שהביאה המהפיכה הצרפתית".

— הדה־הומניזציה של הקומוניזם היא, איפוא, שלב הכרחי בדרך למטרה הנכספת?

— אני מסתייג מההגדרה. זו הכללה. יש אולי, פה ושם דה־הומניזציה, אבל יש גם הומניזציה. זה ניכר בתחום החינוך לערכים, האהבה לאמנויות, אחוות העמים, החתירה לשלום. פה נוהגים לדבר על כך בלשון סגי־נהור, אבל ככל שאני יודע, יש הישגים. תראה את האנשים שהגיעו לכאן מרוסיה. עם כל הטענות שיש להם, רואים שהם קיבלו חינוך טוב, השכלה, תרבות. יש אצלנו בקיבוץ משפחה כזאת, אופיינית.

— שוודאי ידעה גם תלאות עד שזכתה לעלות.

— אני באמת משתתף בצערם של מי שעברו תלאות ברוסיה. אני משתתף בכאבם של כל האנשים הסובלים בעולם. ופה בארץ אין אנשים שסובלים? ידוע שאנשים, שיורדים מן הארץ, מפיצים כל מיני סיפורים מכוערים על ישראל. זה טבע האדם, שכשהוא עוזב את מולדתו, הוא מרגיש איזה צורך להשחיר אותה ברבים.

— אתה אוהב את הארץ?

— זו מולדתי. כל חיי אני עוסק בבניין הארץ. מעולם לא חיפשתי מקצועות ותפקידים יוקרתיים ורווחיים, אלא רק מה שנראה לי כטוב וחשוב לבניין הארץ. חקלאות, קיבוץ. אני אוהב את עמי היהודי. מאז ומתמיד היו היהודים והקומוניסטים מיעוטים נרדפים על־ידי סביבתם. כל התנועות החלוציות בגרמניה היו מודעות לשותפות הגורל בין היהודים לקומוניסטים.

— ובכל זאת, מעט כל כך יהודים אימצו את הקומוניזם.

— אז הגיעו לצורות אחרות של סוציאליזם. הקיבוץ, למשל.

על חשבון שבתות

פנינה ואליעזר פיילר אינם טרף קל לשונאי־אדומים. מי שישתלחו עליהם בגידופים — ייענו בנועם ובמתינות ובמשקה חריף. מי שיבקש להמעיט בתרומתם למדינה, עלול למצוא עצמו בעמדת נחיתות. מי שיטיח בפניהם כי אינם מסתייגים די מהטרור הערבי, ישמע מאליעזר את הדברים האלה: „כשעמד על הפרק המפגש בפאריס, הודיע אש"ף, שהוא מתנגד שלובה אליאב ידבר בכנס. אמרנו, אם הוא לא ידבר, לא נבוא לפגישה. ואמנם, הרדיקאלים באש"ף והלוביים והעירקים יצאו מהאולם. אבל רבים נשארו ולובה דיבר. וכשיצא נאטשה, ראש העיריה המודח של חברון, נגד הציונים, קמתי ואמרתי לו, ידידי נאטשה, אתה הלא זוכר איזו פעולה נעשתה בארץ בזמננו נגד גירושך. בפעולה הזו השתתפו, כידוע לך, גם ציונים. לובה הוא אמנם ציוני בהכרה. אבל דע לך שבגלל עמדתו בנושא הפלסטיני, ויתר על כהונת מזכ"ל מפלגה. ההערכה, אמרתי לנאטשה, מגיעה לכל מי שמפגין סולידאריות עם הפלסטינים, בין אם הוא ציוני ובין אם לא. אני מאמין בזכותו של כל אדם לדיעה פילוסופית משלו. את הארץ הזאת בנו, ועל גבולותיה הגנו, ציונים ולא ציונים. מדוע צריך שתהיה להם אידיאולוגיה אחת ואחידה? ברומניה כבר לא עלתה השאלה הזאת. שאלת הציונות של המשתתפים, בכלל".

לעומת זאת נותרה פתוחה שאלה אחרת: תחת איזה סעיף בסידור העבודה תירשם נסיעתו של פיילר לרומניה? האשה, פנינה, מציעה: עזרת קרובים. היו שהציעו השתלמות, ואילו פיילר עצמו, בכובד הראש האופייני לו, מציע: שיירשם על חשבון שבת. יש לי מספיק שבתות לא רק לנסיעה הזאת, אלא גם לנסיעות נוספות בעתיד, אם יידרשו.

ארנון לפיד

הדף הירוק
העורכת: מרים עין־דור
עורך משנה: ארנון לפיד
צוות המערכת: עמירם כהן, בתיה שחר, סימה באר, עודד ליפשיץ, אהוד דור, זיוה שילה ורינה רמג'
עיצוב גרפי: רחל רביר
מזכירת המערכת: רותי קדוש
צלם המערכת: בועז לניר
מודעות: חיה קוטב
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, 67771, ת"א
טלפון: 03־378833
מען למכתבים: שק דואר נעול 61999

תוכן המודעות על אחריות המפרסם בלבד
זכויות הגרפיקה שמורות

במעלה המורד

צבי שורר, „בעל־של־חברה" בנוה־איתן, מתאר בהומור של גרדומים את נפילת חברת המחשבים שהקים בבית־שאן, את מבצע ההצלה של אנשים באיזור ואת ה„התערבות" של הממסד התק"מי

חברת מחשבים, העיירה בית־שאן, קיבוץ נוה־איתן, הממסד התק"מי, אלה הם כמה משחקני המשנה בדראמה אנושית וכלכלית רבת תהפוכות המתרחשת בעמק בית־שאן על רקע הכלכלה המטורפת של 1985.

דראמה זו מתועדת בספר חדש: „במעלה המורד", מאת צבי שורר, רואה־חשבון במקצועו, „בעל חברות" מבחינת עיסוקו ו„בעל של חברה" מבחינת מעמדו הקיבוצי בנוה־איתן. המחבר, שהיה בעל חברה („חישובית") לשירותי תוכנה וחברות נילוות, בתחום של עיבוד נתונים, מתעד מאבק השרדות אישי וכלכלי שניהל, תוך פתיחת אשנב לעולמו הוא, עולם של נכה פרפלגי, שהשתקם „למרות הרפואה" ועקב נכותו הפך לחריג בקיבוץ, חריגות שהביאתו להיות „בעל של חברה".

עיקרו של הסיפור (153 עמוד, הוצאת המחבר), הכתוב בהומור של גרדומים, עוסק בהתגייסותם של אנשים באיזור להצלתו של המחבר לאחר שכבר קרוב היה ללכת בדרכי גינדי ולוינסון, מבצע המזכיר לנו את ימי „אילו כולם היו כמוהם" ולקחו בו חלק חברי קיבוץ נוה־איתן, אנשי המפעלים האזוריים בעמק בית־שאן, „דמוקרטורים" ידועים באזורם, שהתגלו לדברי המספר, כ„ארץ ישראל היפה".

בספר, שאינו נרתע מלנקוב בשמותיהם המלאים של המעורבים „הטובים" ו„הרעים" כאחד, פרק פחות מלבב, שבוודאי יעורר הדים רבים והוא מתאר את חלקה של מזכירות התק"ם ויועציה המשפטיים בפרשה. אלה מצטיירים בספר כמנהלנים אפורים, המחפשים רק איך לא להסתבך ולא להיות מעורבים, לא כמנהיגים.

הספר נפתח בפרשת נפילתה של ה„אימפריה" העסקית, שהקים המחבר בעיר בית־שאן, כתוצאה מהחלטה מוטעית להשקיע בתוכנה מסוג חדש, כשלון גרף כשלון ובספטמבר 1985, לאחר שגם ההסתדרות, דרך חברת „תיעוש", סרבה להושיט קצה של חבל, מגלה המחבר, שאין יותר דרך הצלה והנזקים שייגרמו לבעלי חובו — בנקים, נושים מהשוק האפור וידידים — כבדים מנשוא. המסקנה הבלתי נמנעת מבחינתו היא רק אחת: „עוד יומיים רבותי וכל החרה והבראה יהיו מאחורי... לקפוץ ממגדל שלום, או ממלון אסטוריה... לא כל כך מקורי אך די משתלב בהיסטוריה. נפילה ראשונה משניים וחצי מטר ב־1964 עשתה חצי עבודה — שיתוק בחצי הגוף — עכשיו כפיגור של עשרים שנה, מהקומה הארבע־עשרה של מלון אסטוריה, ישלים השטן את משימתו".

תכניותיו של צביקה מגיעות לידיעתה של מזכירות הקיבוץ, מיריק שניר, ועוד באותו ערב מתחיל להתבשל בנוה־איתן מבצע הצלה מופלא, ביוזמתם של המזכירה ובעלה ישראל, רכז המפעל „רג שאן", שרתם גם את דן צמחי מתמריה, רכז המפעלים האזוריים.

את המהפך שעבר עליו באותה שבת מתאר המחבר: „... הייתי נכון, בשל, שלם עם מות ב„שיבה טובה" בגיל ארבעים ושתיים. השקעתי אנרגיה כבירה במכתבי פרידה לכל המי ומי ביקום וטרחה, הבריזו לי מהלומה ידידותית מהממת..."

„...אחרי 24 שנים בקיבוץ נוה־איתן, שבע שעות לפני ההמראה לעולם שכולו טוב, מנסה מוח מתפורר לפתור חידות: מה מניע אנשים אלה לצאת משלוותם, להסתבך ולעמול כדי להצילני, אחרי שסיבכתי אותם בערבויות והפסדים? איש לא קם ונזף. איש לא נופף אצבע לאות „אמרנו לך!" אף אחד לא קם לצעוק על הפסדים"

מעורבים רגשית

בתכנית ההצלה שנרקמה בין נוה־איתן והמפעלים האזוריים הוצע, שהמפעלים יקבלו שרותי ראיית חשבון מחברתו של צביקה וע"ח השרותים הללו הוא יקבל מקדמה — זריקת כסף מיידית של 40 אלף דולר לתשלום חובות קריטיים ופתח תקווה להמשך פעילותן של החברות שבבעלותו. המזכירות המורחבת של המפעלים האזוריים (נציגי המשקים) אישרה את התכנית, אך כיוון שבלתי אפשרי, כך נאמר לו, להעביר כספים, מקדמה, מהמפעלים האזוריים לאדם פרטי, נתבקש קיבוץ נוהאיתן לשמש כצינור להעברת כספים.

בנוה־איתן כונסה אסיפת חברים מיוחדת (באמצע השבוע) לאשר את המהלך. אך מאחר שהקיבוץ נתבקש למעשה להיות ערב פנו לעו"ד מייק קנת (מקיבוץ יפעת) לחוות דעה משפטית. העו"ד בא ובדק והציע לקיבוץ (הסמוך כלכלית על שולחן התק"ם) שלא להסתבך עם ערבות כזו ויעץ לפנות לתק"ם ולבקש את אישורו.

משלחת מהמשק מיהרה לתל־אביב לדיון עם התק"ם ואנשיה, לאחר שלמדו את החומר, דרשו מנוה־איתן להעביר את הטיפול בנושא לתק"ם. „התערבותם לא שקולה ולא בריאה, כי הם מעורבים רגשית ואנחנו לא יכולים להרשות להמשיך לטפל בפרשת צביקה ולהשאיר להם את הטיפול בפרשה", מצטט המחבר את מה שנאמר שם. שנית וזה העיקר, התק"ם דחה את ההסדר ודרש מצביקה להכריז על פשיטת רגל. בפגישה שהיתה לו עם בניס ויואב מיפעת (המקשר בינו ובין התק"ם) נאמרו, לדברי המחבר הדברים הבאים: „אם תסכים לפשיטת רגל, נאפשר לך ולמשפחתך להתקיים בקיבוץ, נדאג לך לעבודה במפעלים האזוריים בשכר מכובד, ונמצא דרך להפריש משהו ממשכורתך לפיצוי ידידיך הנפגעים קשה. אחרים לא יקבלו כלום כפי שהעולם נוהג בפשיטות רגל. יהיו קצת צעקות ופה ושם צרות, לא הכל ילך חלק אבל בסוף ישלימו ויבלעו את הצפרדעים. אם יתעוררו צרדים פליליים בגלל פיגורים בתשלום מסים והעובדה שלא תוכל כפושט־רגל לשלם אותם, נמצא דרך לעזור לך עם הקשרים שיש לנו במשטרה ובמוסדות ממשלתיים... גם הנושא הכאוב של שלילת רשיונך כרואה־חשבון (פושט־רגל, נשלל רשיונו ואינו מורשה יותר לעסוק בעבודתו כרואה־חשבון) ידוע לנו וגם כאן ננסה להפעיל קשרים והשפעה... וגם אם לא נצליח, תוכל להמשיך לעבוד במפעלים האזוריים ללא רשיון... חשוב לנו להוציא את נוהאיתן מהתמונה. הם כואבים את כאבך וקשה להם לחוות בסבלך... על כן מהיום והלאה אנחנו הכתובת. אנחנו ממלאים את מקומם, אבל רק בכיוון אחד: לחתוך מיד לפשיטת רגל ומוטב שתקדים לקבל את ההצעה, כי מחר מחווה זו לא תהיה זמינה."

חגורת הצלה חונקת

את הרגשתו לאחר אותה פגישה מבטא המחבר: „המושיעים האלה כורכים סביבי חגורת הצלה חונקת לעשותני מת נושם... וכי מה פסול בתכנית שהתגבשה עם המפעלים האזוריים? פתרון מכובד. אנושי, חברי. אתם לא מוציאים כסף מהכיס שלכם. אף אחד לא נותן תרומה. לפחות אל תפריעו לאחרים שהציעו פתרון הולם. אתם הגדולים נעשיתם פתאום כאלה עלובים, מסכנים, עד שאפילו אינכם יכולים להשתתף ב„קוויץ' קווץ'" במעמד פאסיבי מהצד כאשר האחרים מפעילים יוזמה ורצון טוב..."

ותגובת התק"ם: „ברגע שנוה־איתן מעורב עם המקדמה אנחנו בתוך העניין, ולנו אין רצון ואמצעים להיות מעורבים; נוה־איתן זה אנחנו והכסף שלהם בא עכשיו מקופת התק"ם. הכספים שישלמו אם יסתבכו בעניינך, יהיו מהקופה שלנו".

צביקה, המנסה פעם נוספת לשכנע — „עוד אצליח לשכנע אותם. לא יתכן שהם כאלה נבלות אטומי מוח ורגש" — מספר על פגישה נוספת: „השמש החלה לצנוח לתוך הים... קרניים מורדות שניסו למצוא מפלט מגזרת השקיעה צבעו בקטנות מלבן צר על מורדותיו הצפוניים של התק"ם... לא טעיתי: הבחור שעמד על מלבן קרני השמש האחרונות היה אבי קרטין, צייר שעתירות כלכליות מעיתון 'חדשות'... ביקשתי ממנו שידפה מהנושא... בסך הכל חברים מחפשים דרך לעזור לי. עלינו למעלה לאולם הישיבות שם המתינו...

(המשך בעמוד 18)

האנשים ניצחו

צביקה שורר. שנה אחרי האירועים המסופרים בספרו „במעלה המורד", מספר מדוע כתב וחשף את האנשים שהיו מעורבים בפרשה.

— בספרך אתה מביע פליאה והשתוממות אמיתית על כי נוה־איתן לא עמדה מנגד. והרי, בעצם, הזמנת חילוץ, הצלה, התערבות, משישגרת מכתבי פרידה מהעולם הזה.

— אף אחד לא יכול להיות מנוטרל לגמרי מדברים כמוסים, סמויים בתת־המודע. „תחזיקו אותי או שאני קופץ..." היום, במחשבה לאחור, אינני מסוגל לראות את עצמי שם קץ לחיי. אני בעצם די לא גאה בזה. אבל זו היתה האמת שלי אז... האמת של אדם רדוף, מצוי בלחצים נוראיים. לא ישן בלילות, מכוסה זעה קרה.

— מדוע לא באת ביוזמתך לנוה־איתן: חבר'ה תעזרו?

— הקיבוץ לא היה כלל כתובת. אינך יכול להנות מהעוגה לאורך כל הדרך ומכל הכיוונים. היו לי כתובות אחרות אליהן פניתי, באתי על ארבע, התחננתי: חבר'ה תצילו אותי! אבל הקיבוץ לא נראה לי כתובת, כמו שאתה לא כתובת. ובוודאי לא מרבית הדמויות ששיחקו שם, שבעטיים הגעתי למעמדי „בעל של חברה". בספר אני מנסה לתאר את האדם הנואש, הפונה לכל כתובת, גם להסתדרות, וכולם בועטים בו...

— ודווקא הכתובת היחידה שלא פנית אליה, קיבוץ נוה־איתן, שעם כמה מחבריו „הלכת על סכינים" — יוצא בספרך אנושי להדהים...

— היה לי ברור, שנוה־איתן אינו ערב לצרות שלי. נכון, שאני מעורב בקהילה הזו לא פחות מהרבה חברים ומבחינת המשמעות האנושית אני „חבר בעמק בית־שאן". מבחינות רבות „בעל של חברה" זהו מעמד מאד כדאי, בעיקר למי שכבר היה בקיבוץ. ללכת בלי ולהרגיש עם. אבל או אתה צריך לדעת: הם לא חייבים לך, לא אחראים לך. ולכן, אני אומר: האנשים ניצחו בפרשה הזו ולא המתחייבות, כי לא היתה להם כל מחוייבות. יכלו לומר: לא אחראים. האיש הלך, עשה לו עסקים, הקים אימפריה, התמוטט, שיאכל את זה.

לכן היוזמה הזו שלהם, היתה כל־כך הפתעה. גם של נוה־איתן, גם של חברים במפעלים האזוריים. אותו ישראל שניר, מנהל „רג שאן", שהוא במקרה גם חבר נוה־איתן, שבע שנים לא דיברנו על רקע האירועים שהביאו אותי להיות „בעל של חברה". איך הוא התרוצץ כמו בולדוזר כדי לקום את ההסדר, שתנתן לי המקדמה הגואלת. דן צמחי,

(המשך בעמ' 16)

ב„דימור" מורידים מחירים!!!
● חדר שינה
כולל: מיטה 190×140, ראש למיטה,
2 ארונות לילה, מזרון אורטופדי 749 ש"ח
● מזנון 4 חלקים 930 ש"ח
● פינת ישיבה 1 + 2 + 3 1390 ש"ח
● פינת אוכל
שולחן 160×80 + 6 כסאות מרופדים 849 ש"ח
● מזרון פרדייז
אקסטרה אורטופדי 190×140 279 ש"ח
● מזרון מפי אורטופדי 190×140 199 ש"ח
● כל סוגי המזרונים במחירים הזולים בארץ
● עשרות פריטים בודדים במחירי „מציאה"
אספקה מיידית ● משלוח לכל חלקי הארץ ● אחריות ל־10 שנים
דימור
ריהוט תרבות הדיור. החברה האמינה והוותיקה בישראל. ארלוזורוב 53 תל־אביב, טל. 03-230181.

אחריות שבשליחות

אלי גולדשמידט, רכז המחלקה המשפטית של התק"ם, מגיב:

צבי שורר לא היה חבר קיבוץ בעת האירוע, המתואר בספרו, ואינו חבר קיבוץ עד עצם היום הזה. הוא בעל של חברת קיבוץ שהסתבך בעסקים שונים, על־פי ספרו, עמד במגע עם גופים קשוחים מהשוק האפור. מה ההצדקה המוסרית של מי שממונה על הקופה הציבורית בתק"ם להשליך עשרות אלפי דולרים, בתקופה של מצוקה כלכלית נוראית בקיבוצים, לכיוון 'תכנית' מפוקפקת של הסדר חובות של אדם, העומד בפני פשיטת רגל?

התק"ם, על חלק ניכר מקיבוציה, עמדה אז במשבר הכלכלי החריף ביותר בתולדותיה. קיבוצים נדרשו להדק את החגורה, לקצץ באופן אכזרי בתכניות ההשקעות שלהם, לעצור את גידולם. בעיצומו של המשבר הכלכלי הזה, ועל רקע הטראומה הקשה של פרשת בלאס וספיחיה, הופיע צבי שורר במסדרונות התק"ם ותבע מהתנועה סיוע כספי גדול על מנת לחלץ אותו מהפח אליו נפל. גם בתקופה של שפע כלכלי, ספק גדול אם יש סמכות לשליחי תנועה ציבורית לממן בכספי־חבריה עסקים כרשלים של אנשים שאינם חברי קיבוץ.

התנועה נתבקשה לחלץ אדם, שגילגל עסקים — שבשלב מסוים קיווה להרוויח בהם עשרות אלפי דולרים בחודש (!) — מהמשבר אליו נקלע. לא היתה זו פנייה של חולה אנוש הזקוק לניתוח דחוף בחו"ל, או של מפעל צדקה אחר. זו היתה פנייה של חבר קיבוץ לשעבר, שרצה להתעשר ולהקים אימפריה כלכלית ונכשל.

ולגופן של טענותיו של צבי:

צבי בא אלי בטענות על כך שהבעתי חשש, שאין בטחון בהצלחת תכנית המקדמה. בעמ' 37 בספרו הוא מתאר את מעורבותו של עו"ד מייק קנת מטעם נוה־איתן בפרשה, עוד קודם למעורבות התק"ם, והוא אומר: „המירשם בדוק וידוע: במקום בו קיים ריח של סיכון, עורך־הדין יתנגד. זה תפקידו ככלב שמירה ופה אין מדובר בסתם של ריח של סיכון אלא בסירחון משתולל... לא צריך עורך־דין, כדי לקבוע שהשדה הזה זרוע מוקשים".

אלה דבריו של צבי שורר עצמו. מה לו כי ילין עלי? אולם חמורה מכל היא העובדה שנודעה לי במהלך קריאת הספר.

צבי שורר ביסס את פנייתו לקבלת עזרה כספית מהתק"ם על כך שהגיע להסדר עם הנושים שלו. שאלת ההסדר עם הנושים היתה שאלה קריטית בנסיבות העניין, שהרי בהיעדר הסדר, כל סכום כסף שהיה ניתן לנושה זה או אחר, היה בבחינת טיפה בים החובות והעניין היה מזמין פניות נוספות לתק"ם לקבלת עוד כספים בסכומים גבוהים הכוללים ריבית קצוצה רצחנית.

אני הצגתי לפני צבי ועורך־דינו את השאלה בדבר קיומו של הסדר סגור ומובטח. עורך הדין של צבי הסכים איתי, שבהעדר הסכם כזה אין טעם שהתק"ם ישלם ולו גם פרוטה לטובת העניין. את החשש שלי בנושא זה הצגתי בפני המזכירים, ועל כך מגנה אותי צבי שורר.

והנה, צביקה בספרו, בעמ' 114, אומר במפורש, כי בעת המו"מ עם התק"ם, אין הסדר עם אחד הנושים הגדולים, הבנק הבינלאומי. וזוהי עובדה שהעלים מפנינו! אומר צביקה בספרו: „קיבינימט על הבנק. נתחיל לפעול כאילו הבנק אינו קיים. הוא רק בנק. גם אם יטיל עלינו את כל משקלו, נצליח למשוך אותו בתרגילי סחבת לפחות חצי שנה, נפעיל עליו את כל הטריקים המלוכלכים"... וקודם לכן מתאר צביקה את היסוסיו של עורך הדין שלו בנושא זה.

צביקה לא סיפר לנו על כך, שאין הסדר עם הבנק. הוא העלים מאיתנו עובדה מרכזית זו. למזלנו היה לידו עורך־דין הגון שבעת שיחתי

(סוף בעמוד 9)

עמירם כהן

קבקבי טבע® - כיף לכף הרגל
סוף סוף גם בישראל
ובחצי מחיר מהיבוא

מיוחד לקיבוצים:
שיווק ישיר
גם דרך מחסן
נעלי נאות
בתל־אביב

כף הרגל והבריאות שלך
מה הקשר בין כף הרגל לחוליות הגב? ומה בין המספר המדאיג של מחלות וכאבי גב, לבין הנעל שאנו נועלים? רופאים ואורטופדים, מצביעים על קשר הדוק בין מבנה הנעל לבין מצב אגן הירכיים, חוט השדרה וכמובן הרגל. הרגשת עייפות או מיחושים שאתה מרגיש, אחרי עמידה ממושכת או הליכה, עלולים בהחלט לנבוע כתוצאה מנעל או סנדל, אשר לא תמיד מתאימים למבנה העדין והמיוחד של כף רגלך.

את התוצאה תרגיש, כשתעשה את "צעדיך הראשונים" בקבקבי או סנדלי טבע: יציבות מושלמת בהליכה ובעמידה, הקלת המעמסה על הרגליים, צעידה שקמה להפליא והרגשת נוחות שלא היכרת עד כה.

סנדלי וקבקבי טבע - הפתרון הטבעי
סנדלי וקבקבי טבע, המיוצרים במפעל "נעלי נאות" - בקבוץ נאות מרדכי, תוכננו כדי לענות על בריאות ונוחות כף הרגל בצורה האופטימלית. כל מרכיבי הנעל עשויים מחומרים טבעיים, אשר נבחרו ביסודיות ובקפדנות כדי להקנות למינעל: קלות, גמישות ונוחות מירבית. החלק החשוב במרכיבים הללו היא הרפידה הרפלקסולוגית.

הרפידה הרפלקסולוגית
הרפידה הרפלקסולוגית של נעלי טבע, בנויה על העיקרון של התאמת הרפידה את כף הרגל. בדיוק כמו התוצאה המתקבלת, לאחר שהטבעת את רגלך היחפה בחול רך - כך גם הרפידה הרפלקסולוגית מדגישה את הצורה המיוחדת של כף רגלך, החל מהעקב ועד לקצות האצבעות.

תהליכי עיבוד מתקדמים, המקנים לו יציבות ועמידות לאורך זמן. בנוסף לכך, מצופה השעם בעור טבעי ורך, כך שמגע כף הרגל עם שטח הרפידה, יהיה נעים ככל האפשר.

מבנה הרפידה, מאפשר אפילו לאצבעות כף הרגל את הנוחות המירבית: האצבעות "מונחות" בחופשיות ואינן נלחצות זו לזו - דבר המונע גירויים והזעה. הנוחות של נעלי טבע, מתבטאת גם בעור הגפה המעולה, זהו עור טבעי לחלוטין עבה ועם זאת רך במיוחד. רצועות הגפה ניתנות לכיוונון ע"י האבזמים, זאת כדי למנוע לחץ על החלק העליון של כף הרגל ולאפשר את איוורור הרפידה עם כל צעד וצעד.

מידות גברים 40-47
אביב
עלה
ניר
אמיר

מידות נשים 35-40
פרח
יובל
מעיין
יער

נאות
נאות - תעשיות נעליים וסוליים.
קיבוץ נאות מרדכי, ד.נ. גליל עליון 12120
טל': 069-48131, טלקס: 6777 PALRG IL
משרד בתל־אביב: רח' עקיבא איגר 28, תל־אביב, מיקוד 66025
טל': 03-382308, 378082

ארנון לפיד

ירק

טפטפות בין עיניך

אחד מסוכניו החשאיים של „הדף הירוק" (יש, אגב, רבים כאלה. כולם אנשי חיל, שטרם הגיעה עת לחשוף את מעלליהם) הצליח להניח ידו על מסמך מרתק, מרוכב במכתב שיצא בתחילת החודש ממפעל „נטפים" חצרים, אל המחלקה לצרכי דת בתק"מ (!), ובו מתבקשת הנמענת להמציא למוען 80 מזוזות כשרות.

— נתי ברק (חצרים), מנהל השיווק ב„נטפים", 80 מזוזות בבת־אחת?

— כבכל קיבוץ הגון, גם אצלנו יש מספר חוזרים בתשובה...

— שלושים?

— לא, זה מתחלק לכתות וגירסות שונות, אבל סך הכל משהו כמו חמישה. כדי שלא תהיה להם סיבה שלא לעבוד במפעל, החלטנו ללכת לקראתם. אנחנו, למשל, לא עובדים בשבתות, והתקנו במפעל קפיטריה כשרה וכניסה מיוחדת לכהנים. עכשיו אנחנו רוצים להתקין מזוזות על כל הפתחים, ואם ספרתו נכון, יש 80 כאלה.

— כבר וידאתם, שהמפעל אינו בנוי על בית קברות יהודי עתיק?

— לא צריך להגזים. גם מה שעשינו עד עכשיו גובל בשיגעון, תשמע, אני לא מתמצא כל כך בכתבי הקודש. התחום שלי הוא יותר ריאלי, אבל שמעתי, שיש פסוק שאומר, והיו לטטפות בין עיניך. בא בן

קפטריה כשרה, כניסה לכהנים, מזוזות. הצעה לשלב הבא ב„נטפים"

קיבוץ שלנו, חוזר בתשובה, שעובד באקסטרודר, ואמר שהפסוק הזה יכול להבטיח לנו שוק רחב יותר, בארץ ובעולם, וזאת בתנאי שמועצת גדולי התורה — שמעת על גוף כזה — תקבל את אישור הבד"צ. יש דבר כזה. האישור, כך נאמר, יינתן רק אם יהיו מזוזות מקלחות המפעל. [illegible] מה אתה מסתפק כל כך [illegible] לא?

— המזוזות כבר הותקנו?

— עדיין לא. לצערי, הכל בגלל [illegible] האחראית לפרסום. אני [illegible] אותו למחלקת לצרכי דת בהסתדרות, והיא פתובה משום מה, למחלקה לצרכי דת בתק"מ והעניין נסתבך.

— [illegible] אתה הלא יודע אילו [illegible] מזוזות.

— אנחנו עושים [illegible] ויש לי בקשה — תפרסם מה שאמרתי, אבל את השם שלי בבקשה [illegible].

— [illegible]

— [illegible] אתם לא תמיד מדייקים.

קופסה שחורה

א[illegible]ימי ע: מישהו, לא ברור מי, אבל מיד יסתבר מדוע, סילק מתערוכת „משותף־קיבוץ" (תיאטרון ירושלים, 30/11־2.2, שווה ביקורו) את ששת פסליו של תולי באומן (עמיר). עד שהתעוררה התקשורת ורימתה לחשוף שערוריה, שבו והוחזרו הפסלים למקומם בפואייה. „אילו רציתי", אמר הפסל־הקורבן לאחר מעשה, „הייתי יכול לעשות סקנדל גדול, אבל מה היה יוצא לי מזה? אנשים היו נפגעים, לתיאטרון היה נגרם נזק, האמנות לא היתה מרוויחה ואני לא זקוק לפרסומת".

באומן אולי אינו זקוק לפרסומת, אך התקשורת — מצא את ההבדלים — נחשבת בעיניו מאוד. לא בנקל, אולי גם לא כל־כך ברצון, הצליח להדוף אותה מעליו השבוע, ולהגיע אל מערכת „הדף הירוק" כדי להחליף מלים. אבל עוד טרם חבש כיסא, שאל, „אפשר?" ואצבעותיו נשלחו אל חוגת הטלפון. לבאומן, מסתבר, עניינים עם הטלוויזיה הישראלית, כתב־העת „פרוזה", עמנואל בר־קדמא ואלמנטים אחרים מתחום התקשורת (אכן, לא הפירסום). „אמנות עכשווית", הסביר בין חיוג לחיוג, „זקוקה לתקשורת, כדי לעורר תהודה מהירה ואימפקט חזק". אחר כך, כבר בכסאו, שלף מתיקו קטלוג מהודר על ששת פסליו בתערוכה הנוכחית — הוא היחיד מבין 8־7 המשתתפים, ששקד על קיטלוג יצירתו — וקרא מתוכו כדי לחסוך בהסברים: „אין ספק, שבתקופתנו התעורר צורך גובר והולך בכליאת אנשים רבים בצורה מהירה ויעילה. צורך זה באמצעי כליאה המונית הוא אכן פועל־יוצא של מאורעות הזמנים המודרניים. כך למשל, לאחר פלישת הכוחות האמריקניים לאי הזעיר גרנדה, התגלה צורך דחוף מעין זה, שכן מיד עם הפלישה התברר כי בכל האי כולו, אין די מתקנים לכליאת בני־אדם. האמריקנים נאלצו להצניח לשטח מכולות ענקיות, שגרמו לבעיות קשות של צפיפות ואיוורור, לבד מן הקשיים הלוגיסטיים.

נתוני השוק ההולך ומתפתח ברחבי העולם (דרום־אפריקה, צ'ילה, דרום־מזרח־אסיה וכו') נבדקו בקפידה בעזרת כלכלנים בכירים ובדיקה זו מראה בעליל את כדאיות הייצור של מתקני כליאה משוכללים ליצוא ואף לשיווק בישראל. חברות תעשייתיות בארץ התארגנו בקונצרן לשם פיתוחן וייצורן של תכניות כליאה משובחות ואספקה מיידית של תאי מעצר מובילים. מובן מאליו, כי פרוייקט זה — העשוי להבטיח נתח נכבד של השיווק העולמי לתעשייה הישראלית והזרמת דולרים רבים לאוצר המדינה — הוא מעצם טבעו עדין ודיסקרטי וכל נגישות וקשר עם החברות הנ"ל חייבים להיעשות באמצעותו.

אני גאה להציג לפניכם חלק קטן של התכניות והדגמים מתוך שלל הרעיונות שפותחו לצורכי כליאה מהירה ואחוקה של בני־אדם לפרקי זמן שונים. בתכניות אלה נטל חלק צוות מובחר של מהנדסים, טכנאים ואמנים הבקיאים בטכנולוגיות מתקדמות. חלקם אף משמשים כיועצים בכירים למדינות זרות".

משישת הפסלים — תאי מאסר טרומיים, ממתכת ובטון, שמציג באומן בירושלים — דגם יונה, דגם ימית, דגם טרומי, דגם אנסאר ו„הקופסה השחורה" — זה, האחרון, הוא החזק והאקספרסיבי ביותר, אם לא מן הבחינה האסתטית, האמנותית, ודאי מבחינת המסר והמשמעות. סביר גם להניח, שפסל זה, „הקופסה השחורה", הוא עילת ההתנכלות לעבודותיו של באומן, שהוזכרה לעיל.

— מהי הקופסה השחורה?

— לא שמעת על זה? מדובר במתקן עינויים, תיבה שמידותיה 40x40x155 ס"מ, עשויה פח מגולוון, צבועה בשחור, כדי לקלוט טוב את חום השמש ובתחתיתה היא דוקרנית. לתוכה מכניסים את הנחקר, מניחים בשמש ומשיגים תוך זמן קצר את האפקט הרצוי.

— זהו פרי דמיונך?

— מה פתאום. המציאות עולה על הדמיון. בחור בשם גרשון פונשוורצה, מורה לאמנות, ראה את המתקן הזה כשהיה בשירות מילואים במחנה אנסאר. הוא לא היחידי שראה אותו. אלפי חיילים ראו אותו לפניו ולא פצו פה. הוא כן פצה פה. כיוון שנאסר עליו לצלם את המתקן, הוא מדד ושרטט אותו, והפסל שלי בנוי על־פי התרשימים שלו. אם כי בפסל הדגשתי, כמובן, את האסתטיות של המתקן. אגב, גרשון זה אמר, שאנסאר גנבה לו את המדינה. כששאלו את רבין על המתקן הזה, הוא השיב, שמדובר ביוזמה מקומית ושהמתקן נפסל לשימוש.

— ועכשיו אתה נזכר להתרפק על זכרונות אנסאר?

— אני מתרפק לא רק על זה, אלא על עוד עשרות מתקני כליאה דומים, המשמשים לצרכים דומים בארצות שונות. מצאתי במבנים האלה יופי אסתטי רב, ובפסלים אני מתכוון להצביע על המתח שבין הצורה לתוכן. פעם האמנו, שהאסתטיקה והמסר הולכים יחד, ואילו כאן אנחנו רואים עד כמה התוכן הוא מחריד. ההשראה שלי באה מן העולם שבו אנו חיים: לא רק בעולם הרחב, גם במדינה ואפילו בקיבוץ. בכל מקום, ישנם תאי מעצר, אם לא פיזיים אז לפחות רוחניים, ואין מהם מפלט. יש לי מעל 30 דגמים של תאי כליאה כאלה. חלקם עוצב עבורי במיוחד על־ידי אדריכלים ואמנים, שהנושא מרתק אותם אינטלקטואלית ואסתטית. בתערוכה הנוכחית אני מציג רק ששה, אבל אני מקווה, שבחו"ל אוכל להציג את כל הסידרה.

— טרם התעייפת מן האמנות הפוליטית והמחאה התיאטרלית?

— לא תמיד עסקתי רק במחאה. היו לי עבודות ותערוכות שעסקו באדם ובפנימיותו, כלומר, לא בהתרסה כלפי חוץ. אבל עצם העיסוק באמנות ובאסתטיקה, הוא מחאה. כשעלה חומייני לשלטון, את מי הוא כלא ראשונים? את האמנים. אילו עלו רכזי־המשק לשלטון בקיבוץ הם היו עושים, ודאי, אותו דבר. אני צוחק. בשנים האחרונות המגמה שלי היא, אכן, חברתית פוליטית. אין, לדעתי, אמנות אחרת. וזהי האמנות הרלוואנטית היחידה, וגם משך קיומה הוא הארוך ביותר.

— להבדיל מה„מונה ליזה" של לאונרדו, למשל?

— לאונרדו לא היה אמן. נגיד שהיה אומן. אמנות אינה טכניקה של העתקה, מיומנת ככל שתהיה, אלא היא מטפלת באדם ובבעיותיו. אם הקלסיקאים שאתה מעריץ חיים עדיין בתודעתנו, זה בזכות הנשמה מלאכותית ואינפוזיה של לכה ושיחזורים אין ספור.

— „דוד" של מיכלאנג'לו?

— הוא הרי חצי מת. סטרילי, אקדמי, לא מעורר כלום. גם המוסיקה של שופן רחוקה וזרה לנו כיום, ולא מרגשת. היום גם אף אחד לא יתאבד מ„יסורי ורתר הצעיר" של גתה.

— והוא דווקא עוסק באדם ובבעיותיו.

— כן, אבל הבעיות שלנו הן כאן ועכשיו, והן שצריכות להשתקף באמנות. האסתטיקה הקלאסית באמת נעימה וברורה, אבל היא חנוט אמנותי ובלתי רלוואנטית עוד.

— אין, איפוא, אמנות נצחית?

— אין. גם כשמדברים על נצח באמנות, נאמר, מערות אלטמירה המצויירות בספרד, שנשתמרו בזכות תנאים אקלימיים וטופוגרפיים מיוחדים, לא מדובר על יותר מ־30 אלף שנה. כל אמנות המזרח, שאנחנו כל־כך אוהבים, אינה אמנות אלא אומנות, משום שעסקה בקישוט הפולחן הדתי או השלטון, ולא בענייני הנפש ומצוקות האדם.

— יש אמנות רלוואנטית, מלבד זו של ת. באומן?

— בהחלט. הדאדא, הגרניקה של פיקאסו, האקספרסיוניזם בגירסתו כיום — זו אמנות רלוואנטית, עכשווית. הסופר בורחאס, שיש לי אליו חולשה, אמר פעם: „כל תולדות האמנות הפלאסטית לא מהוות אפילו כתם קטן בתולדות התרבות האנושית".

— הדברים האלה חלים ודאי גם על אמנותך אתה.

— תתפלא. אני מחשיב את אמנותי במידה מוגבלת למדי. בכלל, כל הפעילות הרוחנית והאמנותית שלנו, לוקחת את עצמה ברצינות מופרזת, לדעתי, ומעניקה לעצמה דימוי של כוח והשפעה שאין לה. כל מה שעלינו, האמנים, לעשות, הוא לתרום את הגרגיר הקטן שלנו למאבק הכללי. כמה קטנות ומגוחכות הן המלחמות שלנו, האמנים.

— ובכל זאת, אתה ממשיך ללחום.

— משום שאני מייחס חשיבות עליונה לפעילות אמנותית ורוחנית, שתעשיר את צורת החשיבה של האדם. אם אני יכול, אפילו רק טיפונת, להשפיע בתהליך ורטיקאלי, עמוק ואיטי, בעזרת המדע, הספרות והאמנות, על המחשבה של הכלל, הרי שתרמתי תרומה צנועה מאוד, אבל חשובה מאוד.

— אתה אמן טוב?

— כן. אחרת לא הייתי עוסק באמנות. אמן שאינו משוכנע שהוא טוב, מרמה את עצמו ואת סביבתו. חובת האמן לקהילתו — להיות מה שיותר טוב, להשתפר כל הזמן. אני מאמין במה שאני עושה. אני לא יכול אחרת. מצבי קשה. אמנות בכלל היא מצב קשה ואמן בקיבוץ הוא יצור אומלל. מחשבות ודיעות כמו שלי, בחברה טוטאליטארית, שאיבדה כל צביון אידיאולוגי ותרבותי, יוצרות סיטואציה קשה. הקהל שלי אינו בקיבוץ אלא בעיר, או באירופה. בשכבה של אמנים שרואים וחושבים בדומה לי. בקיבוץ האנשים אינם נדרשים למאמץ רוחני או תרבותי כלשהו, אלא רק למלא את תפקידם באופן טכנוקראטי. גם בקיבוץ קיימים תאי מעצר, רק יותר מעודנים, אבל מהם — שלא כמו בחוץ, שם אני יכול להתחפר, להימלט — אין מפלט.

— מדוע אינך בורח מן המעצר?

— אתה יודע, האינרציה היא כוח פיזיקאלי חזק ביותר. בגללי, כנראה, ובזכות כמה נקודות אור שעדיין קיימות בקיבוץ, והכוונה, כמובן, לא לתחומי התרבות והיצירה. אני בכל זאת נשאר, ומתלבט כל הזמן בעניין זה.

— סביבתך הקרובה מעריכה את אמנותך?

— היא לא מסוגלת לכך. אני פועל לעומק ואילו חברי הקיבוץ מתעניינים בבידור קל. רק אני רשאי לקבוע לגבי איכות האמנות שלי. אני גם רשאי לקבוע לגבי אחרים.

— הצניעות מזיקה למעשה האמנותי?

— ניטשה, שאני אוהב לקרוא מפעם לפעם, אמר, שאדם חכם הוא זה שניחן בהומור ובציניות בריאים.

נצחיות בכוח אינפוזיה של לכה.

גילו הכותנאים

עלייה ניכרת חלה בחודשים האחרונים במחירי הכותנה הגולמית. בבורסות הקומודיטיס, והיא נעה בין 43 ל־59 אחוזים (מ־36.35 סנט לליברה, בשיא השפל, באוגוסט 86', ל־52.51 סנט כיום).

אילו נמנה יוסף דלומי (נחל־עוז), ראש מועצת הכותנה, על הנקמנים ונוטרי־הטינה, היה יכול עכשיו לבוא חשבון עם כל מי שביקשו לרפות את ידי המגדלים ולחסל את הענף בימי המשבר, לא מכבר. אבל דלומי אינו כזה ועל כן הוא נוקט אבירות של מנצחים ורק אומר: „אני שמח, שאני יכול להוכיח שצדקתי".

— צדקת במה?

— כל הזמן אמרתי, שהשפל החריף, אליו נקלענו, הוא זמני, וכי המחירים הנמוכים נוגדים את ההיגיון ולא יוכלו להיות בתוקף לאורך זמן. עובדה, בסוף יולי־אוגוסט החלה התאוששות וכשזה מתחיל, זה זינוק, משום שזה קשור בבורסה העולמית ובאלמנטים ספקולנטיים שמאיצים את התהליכים.

— גם האיום הסיני הוסר?

— מתברר, שהסינים לא היו מסוגלים לעכל את היבולים העצומים שייצרו. הלוגיסטיקה שלהם לקויה, המנפטות לא יעילות, המחסנים צרים מהכיל את כל היבול וכמות גדולה של כותנה הושחתה. הם למדו את הלקח, וצימצמו את הייצור ב־30% אחוז. גורמים נוספים שפעלו לעליית המחירים — נזקי אקלים ליבולים בארה"ב ובארגנטינה ומחסור בכותנה בבריה"מ.

— אפשר שוב לכנות את הכותנה „הזהב הלבן"?

— עדיין לא. המחירים בכל זאת נמוכים. מחיר נורמאלי לדעתנו, זה 80־70 סנט לליברה. בשנות השיא הגענו גם ל־90 סנט. המחיר הנוכחי 65־60 סנט, עדיין אינו מספק ולא מכסה את ההוצאות. על רווח אפשר יהיה לדבר רק כשהמחיר יגיע ל־75־70 סנט לליברה.

— וזה יקרה בקרוב?

— כן. אם לא בקרוב־קרוב, אז בשנה הבאה. מראש דיברנו על משבר של שנתיים־שלוש, והבנו שלא לבטל את הענף ולא לעצור במחקר ובפיתוח. כשאמרו לנו, תוכיחו, אמרנו, איננו חברת ביטוח, אבל ידענו, שהשפל במחירים מנוגד להיגיון. הבעיה, שבכל העולם נהנו המגדלים מסיוע ממשלתי,

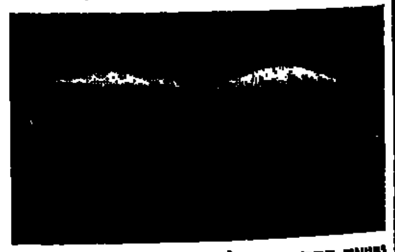

ובשוק התחרותי של הכותנה, מי שמייצר יותר ביוקר ובפחות יעילות, נופל. למגדלים בחו"ל היה הביטחון, והם המשיכו לייצר. למגדלים הישראלים לא ניתן סיוע והם היו הראשונים שנאלצו להפסיק. אמריקה הקפיטליסטית למשל, הציעה סובסידיות אדירות למגדלים. מה שקיבלנו אנחנו הוא פחות מ־20% אחוז ממה שהם קיבלו. בזמנו אמרתי לשר ניסים, שאני מוכן לחתום על חוזה, ולהסתפק במשך 5 שנים רק בחצי ממה שהאמריקנים יתנו לחקלאים שלהם.

— ומה הלאה?

— כמו תמיד, אני ממליץ שלא להיכנס לפאניקה ולצמצם דראסטית כשהמחירים נופלים, ולא לדהור קדימה כשיש עלייה. כאב לי לראות את הכותנאים, בחורים צעירים וגאים, שפתאום התחילו ללכת עם הראש באדמה, וחברות קיבוץ הצביעו באסיפה שילכו לעבוד בענפים אחרים, כי הם לא מרוויחים. באווירה כזאת קשה היה להסביר ולשכנע, שהמשבר זמני וצריך קצת פרופורציה. עלינו לקחת בחשבון גם את המחסור במים. הכותנה, כגידול חד־שנתי, צורכת כמויות גדולות, וזו נקודה לחובתה. בינתיים, תודה לאל, מזג האוויר מעודד. לסיכום, אני מניח, ששטחי הכותנה, אחרי שצומצמו ב־200 אלף דונם, יעלו שוב ב־100 אלף.

— גשמי אוקטובר גרמו נזקים לכותנה?

— גרמו, אבל פחות חמורים משחשבנו.

— יש לך, איפוא, כל הסיבות להיות אדם מאושר.

— שום דבר לא השתנה. אצלי הכל כרגיל.

תרבות חיים

דבר נורא, דווקא בפיתחם של עשרת ימי תשובה, תשמ"ח, אירע לו, לאחרון חפץ, מייסדו ועורכו הוותיק של „הידיעון לענייני תרבות ומועד". („הידיעון", יצויין, הוא ערך־מפתח בחיי רכזי־התרבות הקיבוצי, כמו גם ה„סרתב"ק", „תרבות בקומות", „ויקסי", „גופי־מסיבות", „פומל", „אריה בן־גוריון", „פרוזדור לחג", „יצירת אווירה" ה„לסיכום, והיה הערב מתנה לדעת־רוב־הציבור, מומלץ לזרקות בערבים מסוג זה, חבל שהרמקולים לא־פעלו").

שעה שעסקו בהכנת גליון כ"ב־ז לדפוס בת"א, שכב הוא חולה בביתו שבכברי. משהודיעו לו המדפיסים, כי יש צורך דחוף בחומר נוסף, כדי למלא איזה חלל שנפער, שלא כמתוכנן, בפרק „סוכות", הפנה אותם ממיטת חוליו, טלפונית, אל תיק גדוש בחומר מתאים, והתיר להם לבחור מתוכו רשימה כלבבם, למלא את החסר, וכך עשו.

משיצא הופץ והגיע הידיעון חטרי, „חגי תשרי", לידיו של העורך חפץ, חשכו עיניו. במקום טוב, בחציו העליון של עמוד 24, קרא נדהם פארודיה טעונת זימה על נושא ארבעת המינים, וכמו לא די במה שחש חפץ בתוכו למקרא הדברים, עוד כתבה לו חברה מבית־רימון דברים נכוחים וגם הודיעה, כי היא מחזירה לו בדואר את כל ה„ידיעונים" שיש בידה — מטען לא קל — כמחאה על יחסו למסורת. „הלוואי", אומר חפץ בכאב, „הלוואי שלכולם, אפילו לקבה"ד, היה יחס כמו שלי למסורת".

בצר לו מיהר חפץ להפיץ מכתב הצטדקות בין רכזי התרבות, בו הוא מבקש „להעביר על הקטע קו מסילה", משום שהוא „פסול מכל בחינה שהיא ובלתי ראוי לקריאה ולציטוט, אין בו מאומה מערכי מסורת ישראל ו ז בו גסות לשמה". טרם חתימה נאנח חפץ במכתבו: „במשך 22 שנות עריכתי את הידיעון, זאת לראשונה שאירעה לי תקלה מצערת כזו ועל כך אני מבקש מחילה".

השבוע צלצלנו אל חפץ. רצינו לומר לו, שמחול לו, מבחינתנו, שגם מסורת ישראל והפולקלור היהודי מלאים בדברי חידוד וזימה ושגם אם יפסיד את הקוראה מבית־רימון, עדיין שמורה לו ולידיעונו, פופולריות גדולה בין רכזי התרבות. אלא שחפץ סירב לדון בפרשה מטוב ועד רע. „אם אתם רוצים לדבר על הידיעון — ברצון". וככן:

— עורך ידיעון — זה מקצוע, זו שליחות?

— לגבי זו שליחות. הייתי שנים רבות, קודם בבית־הערבה ואחר כך בכברי, רכז תרבות ונכבשתי לנושא. כשאספתי נסיון, התחלתי לאגור ולהציל מהקיבוצים חומר שעמד לרדת לטמיון, כדי לספק כלי עזר חשוב לרכזי־התרבות. וכך התחיל „הידיעון". בו זמנית גם ליקטתי וערכתי כ־30 ילקוטים בנושאים שונים. אחרי שהייתי רכז תרבות בקיבוץ, גוייסתי על־ידי „תומה" ושבנקין לוועדת התרבות של הקבה"מ. לא מצא חן בעיני, שאני יושב ליד שולחן הכתיבה, והתחלתי בביקורים בשטח ובפגישות עם רכזי־תרבות. הנהגתי גם את הדו"ח החודשי, שיותר מאוחר עבר גם לקבה"א. וכך קיבלו תפוצה תוכניות וערבים מקומיים, ונוצרו חילופי רעיונות וסיוע הדדי בין הקיבוצים. כמו כן נוצרו הרגלי־סיכום של תוכניות וגופי מסיבות שעזרו לרכזי־תרבות חדשים.

— מסיבות חשבת צריכות לעמוד במרכז חיי התרבות בקיבוץ?

— ההתמדה בפעילות התרבותית, וליל שבת במרכזה, היא העיקר. יש קיבוצים, כמו משמה"ע, רביבים, אפילו קיבוצי, שיצרו מסגרות ומסורת תרבותית, שכבר אינם יכולים בלעדיה, והנסיון והידע עוברים מרכז־תרבות אחד לשני. יש קיבוצים, שאין בהם דפוסים קבועים, והכל זמני.

— מדוע איננו שמחים במסיבותינו?

— בתקופה הזאת, הממוכשרת והממוחשבת, עם הכורסה מול הטלוויזיה, אנשים הפכו פסיביים, רוצים לקבל מן המוכן. יש קיבוצים שהרימו ידיים והתרבות בהם מתה. אחרים דווקא העלו את רמת התרבות שלהם והתגברו. צריך לזכור גם, שהקיבוץ כיום הוא רב־גילי, וקשה לגרום שמחה משותפת לכולם. לעומת זאת, בתקופה האחרונה מבחינים גם בהתעוררות מועדוני הזמר בקיבוצים, וזו בהחלט תופעה ברוכה.

— ברוב המסיבות והחגים משחקים הילדים למטינה. זה רצוי בעיניך?

— אין עוד בעולם קהילה כמו הקיבוץ, שבה יושבים יחד במסיבה בני כל הדורות והגילים. זה דבר מיוחד. אצלנו, למשל, ולא רק במסיבות השבת אלא גם במנחת שבת, בצהריים, יש השתתפות רב־גונית ומלאה ודווקא הצעירים הם הדוחפים. בכלל, צריך, לדעתי, לרתום את הצעירים לריכוז הפעילות התרבותית. אחרת הם ישארו מן הצד, מרוחקים.

— דווקא בין הוותיקים ניכרת התרחקות ממסיבות.

— אינני סבור כך. להם יש תנאי רב והם מגיעים לכל ארוע.

— גם אתה מגיע לכל ארוע?

— בדרך כלל כן.

— מוכן לסבול הכל?

— יש לי דרך ארץ וכבוד למי שעושה. לא מזמן היתה באולם המופעים שלנו איזו הצגה מפסטיבל עכו, תיאטרון אחר. זה היה משהו זוועתי, אבל נשארתי.

ציור זימה ב„ידיעון". חפץ ביקש מחילה

סיפורים גלויי ראש

מי שלא זכה לשמוע ברדיו („לבת ולבן", קול ישראל, יום ג') את סיפורי הילדים של ברורית ברורית ואלס (קבוצת שלוחות) יוכל בקרוב לקרוא אותם בספר („טוב לי בקיבוץ", „מסדה" [illegible] דומים, במה שיש בהם [illegible] סיפורים שכתבו כמה מחנכות [illegible] בקיבוצים אחרים; גם באלה [illegible] הגיבורים והעלילות הם מקומיים, ריאליסטיים, ילדי קיבוץ וחוויות ילדותם המאושרת, וגם באלה, כמו באלה, חסר משהו שיהפוך את העלילות הטריוויאליות למדי („מי פלש למרפסת ושבר את כל העציצים ואיך נעלמו הנעליים של עטרה, האם מגדלים זהב בשדות המשק ולמה צייר עמית בטושים על הקיר שליד מיטתו") מסיפורי ילדים לספרות ילדים. בסיפוריה של ברורית חסר, למרבה ההפתעה, דבר נוסף. חסר איזכור, ולו עקיף, לעובדה, שגיבורי סיפוריה, כמו המספרת עצמה, הם דתיים. מנקודת מבט דתית יש כאן, מן הסתם, החמצה.

— מה חלקו של האותנטי בסיפורים?

— אני גדלתי בעיר והגעתי לשלוחות כבוגרת, אבל את הסיפורים שמעתי בעיקר מבעלי ומעטרה, גיסתי, שגדלו בקיבוץ וחוו כאן את הדברים. הבסיס לסיפורים תמיד אותנטי, אני מוסיפה, פה ושם, צימוק, פואנטה. זה אפילו לא בדיוק מוסיפה. צריך לחפש היטב, להסתכל מגובה עיניו של הילד ואז, מה שבעיניו של המבוגר הוא לא ביג־דיל, בעיני הילד יכול להיות אירוע, פואנטה. בכוח אני לא דוחפת. אני גם לא מתכוונת לצייר את הקיבוץ כאוטופיה, אלא כצורת חיים. הרי לא מדובר בגן עדן.

— אבל זה מה שעשוי לחשוב האוטופ העירוני למקרא הסיפורים.

— למהזה כשקר ועצוב לילד, והוא עובר טיפול שיניים — זה גן עדן? כשחברו הטוב עוזב את הקיבוץ — זה גן עדן? התמונה שאני מציירת היא לא רעה ולא טובה, היא מציאותית.

— אבל הסוף תמיד טוב. זה נכון מבחינה חינוכית?

— אני משתדלת, שלא ישאר טעם מר בסוף. זה נכון, גם אם יש צביטה בלב במהלך הסיפור, הסוף בדרך כלל אופטימי, או לפחות נייטראלי, אבל לא עצוב. הסיפור היחיד שנפסל לשידור ברדיו, היה סיפור, שבסופו מוצאים הילדים כלב שקבר אחד ההורים בגינה. זה היה עצוב מדי וביקשו אותי לשנות. אני מאמינה, שסיפור לא צריך להסתיים בהפי אנד, דווקא, אבל לפחות בתקווה, בסיכוי, באיזו קרן־אור.

— איך הצלחת להמנע מאיזכור הדת בסיפורים?

— ב־60 הסיפורים שכתבתי, אכן, אין כמעט איזכור של העניין הדתי, וזאת משום שאני כותבת מנקודת הראות של ילדי הגיל הרך. אלה לא חווים את החיים הדתיים באותה אינטנסיביות כמו המבוגרים. הדת לא מעסיקה את הילד כל הזמן ואינה ברום עולמו. הוא מברך, מתפלל מעט בבוקר, בהתאם לגיל. זו שיגרת חיים עבורו ולא הרפתקאה או אירוע שיש מה לספר עליהם. אי אפשר, לפחות לא אצלנו, אולי אצל החרדים זה אחרת, להאכיל את הילד ערכים בכפית. את זה עושים טיפין טיפין. לאט לאט לומד הילד, שכשם שאביו הולך לעבוד, וזה חשוב, הוא גם מניח תפילין, וגם זה חשוב. מלבד זאת, רציתי להגיע אל קהל ילדי הקיבוץ הרחב: יש לנו הרבה מהמשותף עם הקיבוצים החילוניים.

— החמצת הזדמנות להטיף לחיידת.

— אני נגד הטפה מכל סוג ובכל תחום. זו אינה דרכי וזו גם אינה דרכו של הקיבוץ הדתי. שוב, לגיל הרך אומרת החוויה הדתית מעט מאוד, ואילו הרגשתי אותה, הייתי עושה שקר.

ברורית וילדי שלוחות: סיפורים נטולי מסר דתי.

— איש לא העיר לך על ההחמצה?

— אין תגובה. היו כל מיני פניות בכל מיני תחומים והיו גם שראו בי כלי להעברת מסרים דתיים.

— טוב לך בקיבוץ?

— השם שנתנו לספר קצת מטעה. זו לא הבחירה שלי אבל התשובה שלי, כן, טוב לי. אני מצליחה למצוא את עצמי בשטנציות של חיי היום יום בקיבוץ. אני לומדת פסיכולוגיה בבר־אילן, מגדלת שני ילדים וכותבת. אני מצליחה להגיע לביטוי אישי, למה שלא יהיה לי טוב?

חיי עם בן־גוריון

חדר האוכל של קיבוץ שדה־בוקר, נובמבר 1963. יוסף חרמוני (אז בן 21) מעז לשבת ליד השולחן הדרום־מזרחי, סמוך לפאתו הדרומית. „על הכסא של בן־גוריון איש לא ישב ואיש לא יישב"

סולה. חושיה המחודדים, חושיה החדים של פולה הם שבלמו את המהלך ההיסטורי, שנראה היה כי הוא בלתי־נמנע. כשנכנסתי לראשונה לחדר־האוכל הליליפוטי של שדה־בוקר, נובמבר 1963, חיכה לי השולחן שבפינה הדרום־מזרחית. שולחן עץ מגושם, לשמונה סועדים, מרובב ומוכתם כתשעת האחרים אך, בשונה מהם, איש לא הסב אליו. התיישבתי ליד פאתו הדרומית. זרם חשמל עלה מהכסא (ארבע רגליים, לוח עץ, משענת גב. כסא) והיכה בי. שישים ושמונה זוגות עיניים — ספרתי, ריין לא היה שם — שישים ושמונה זוגות עיניים ננעצו בי בתערובת בלתי מוסברת של פליאה ושמחה לאיד. ואז פולה. היא נכנסה לליליפוט, פוסעת בין שני טורי השולחנות. כשהבחינה בי, הבחנתי כי הדרמה היא מוחלטת. רק ביעבוע הביציות על המחבת. „קום, קום כבר ילד. על הכסא של בן־גוריון איש לא ישב ואיש לא יישב. רק אשכול, וגם הוא לא יודע לעשות את זה". את הדברים האלה, שבלמו באחת את הנסיון היחיד כמעט לרשת את כס בן־גוריון בחייו, פלטה האשה המחוספסת תוך שהיא פוסעת את ששת הצעדים האחרונים, טרם שנחתה בכבדות על הכסא שמולי והשעינה עצמה אלכסונית, על זרועה הימנית הרובצת את השולחן.

אל הקליימקס הזה של חיי, ואני בן עשרים ואחת — למשה שרת זה קרה בעשור השישי או השביעי לחייו — דחפה אותי סֶנטה. נשים, נשים. פרט לגברים, אינני מכיר מין, שהשפעתו על דברי ימי האנושות רבה כל כך. סנטה, אז מזכירת „איחוד הקיבוצים", באה אלינו לאיילת־השחר. זומנו, בוגרי הצבא, לפגישה עימה בחדר האוכל, לשמוע מפיה מדוע חייבים אנו לצאת לשנת שרות בשדה־בוקר. בוגרי הצבא לא הגיעו למפגש, כצפוי, וסנטה, כצפוי, לא ויתרה: „בוא, יִצְחָק, אָס נלך לצעירים".

יצחק, המזכיר הנכלם, הוביל אותה לחדר של דוד וגרא והעיז אותנו לשם. סנטה, לאחר שהסבירה לדוד וגרא כי יש להכין תה לאורחים, הסבירה לנו, כי עד שלא מתרוממות חמש ידיים של מתנדבים לרדת לשדה־בוקר, — היא לא עוזבת אותנו. „איילד־השחה החליטה לאמץ את שטה־פוקר? אם פפקשה, חמישה מתקייסים. סאת דהיה פושה אם פן־גוריון ישמע שאיש לא מתנתף מכאן". שתקנו, נבוכים ולא משתכנעים. הדממה המעיקה נקטעה מדי פעם על ידי סנטה. „טוף. אני מחכה. יש לי סמן". עד לנפיחה. של מי? לא ידוע עד היום, אך אי אפשר היה לטעות: גוד, בנוכחות סנטה. פרץ צחוק פראי, לא מְרֻפֶּה מתח. יצחק, המזכיר, אמר: „נו, חבר'ה, זה בושה", ולא ידענו, אם התכוון לנפיחה או לאמונים שָׁפְסוּ. הרמתי יד. כעבור שבועיים ירדנו, ארבעה צעירים, לשדה־בוקר.

בצומת קמפ־א־שרף, לפני ירוחם, תפס אותנו גשם נוראי. „מה תגיד לבן־גוריון, כשתשב ליד בסרטו?" שאלה אותי אסתר. „אמסור לו ד"ש מציונה", אמרתי לה. „ציונה של שלמה". שלמה היה הסמח"ט שלנו, בגולני, וציונה היתה המזכירה שלו. במרץ '62, לאחר שפשטה החטיבה על נוקייב, אשר לחופה המזרחי של הכנרת, נאספו הלוחמים והמפקדים בחורשת הזיתים של יבנאל, גאים אך דואבים את נפילת שבעת חבריהם. בן־גוריון בא עם מוטה, המח"ט, לשוחח עם הלוחמים. לאחר דברי סיכום קצרים של מוטה, דיבר בן־גוריון קצרות. בסוף דבריו שאל: „נו, אתם חושבים שהיה צורך לבצע הפשיטה?" דממה ביבנאל. „נו, חבר'ה אין מה להתבייש", הציע לנו מוטה. ציונה, — בלונדית, חלקת שער וחזה, מאנפפת, — פנתה לאיש שלידה, שקשה היה כבר אז לדעת, אם הוא נמוך יותר משהוא זקן, או להפך, ואמרה לו: „תראה, בן־גוריון, אולי זה חשוב להכניס את הדיג בכנרת, אבל שבעה חבר'ה שהלכו — זה לא שווה. תסלח לי מאוד". ראש הממשלה הגיע להסביר לציונה מלשכת הסמח"ט, כי בכל זאת חובה עליו לשלוח אנשים אל הקרב ואולי אל מותם וציונה דחתה את חיזוריה: „לא, לא תשכנע אותי. אני היכרתי אותם". גם מוטה לא הצליח לרצותה, עד שלבסוף אמר לה: „או קיי, עכשיו מספיק".

שנה ורבע אחר כך, ליד בת־שלמה שבכרמל, בן־גוריון למיסדר חטיבתי, עם סיום אימוני הקיץ של גולני, במסגרת מסע פרידתו מצה"ל ערב התפטרותו השנייה, הסופית. סיפרו, כי הוא שאל על ציונה.

„אתה זוכר את אימוני הקיץ כאן?" שאלה אותי אסתר. „בטח", אמרתי. ליד צומת קמפ־א־שרף אני זוכר תמיד את אימוני החטיבה ואת הדריל. נסעתי אז, סמל־דרוץ־תביא־לי, עם מוטה המח"ט ועם פיני וג'ק, קציני המטה, בדרך לתרגיל של אחד הגדודים. ליד הצומת שכבה מכונית בצד הכביש. „יאללה, לוקחים את הדריול" הודיע מוטה. אני נשלחתי מערבה, אל מעלה הנגב, לאבטח מפני מכוניות מפתיעות מכיוון ירוחם, בעוד המח"ט ושני קציני המטה מנסים לפרק את הרדיו מהמכונית, שבעליה עזובה לשעות ספורות. הנסיון נכשל, בסופו של דבר, אף שהם ההתראה תיפקד ללא דופי. כישוריהם הטכניים של רבי־סרנים ואלופי־משנה, מסתבר, לא תואמים תמיד את חמדנותם השובבית. שכנגד החמדנית.

עתה, בבדפורד הלבנה של יורם משדה־בוקר, כשהגשם מכה על הברזנט, אמרתי בליבי, כי אשאל את בן־גוריון מה דעתו על מח"טים, שמנסים להרים רדיואים ממכוניות בצידי הכבישים, בצמתי הנגב. אלא שלא שוחחתי עם בן־גוריון. הזקן זעיר־המימדים לא ידע אף על קיומי, או אולי התעלם ממני לאחר ששמע — ואני בטוח שהשב"כ העביר לידיו את המידע — כי לא נוכחותו בשדה־בוקר היא שהביאה אותנו לשם, אלא הגוד הזה שתקע מישהו מהחבר'ה ליד סנטה, אצל דוד וגרא בחדר.

לא שוחחנו, אם כן, בן־גוריון ואני. רק מעטים מחוקרי תולדות עם ישראל בעת החדשה עמדו על התופעה המשונה הזו, אך זוהי עובדה: כל מפגשי בן־גוריון־חרמוני הסתכמו בחמש מלים שהחליפו השניים. 80% מהדיבור נעשו בפי בן גוריון בעוד אני ביצעתי כ־20%. כיוון שנפוצו גירסאות שונות אודות הפגישה — שחשיבותה נופלת רק מהמאמץ המושקע במבצע ההסתרה סביבה — אני רואה חובה לעצמי להביא דברים כהווייתם.

היה זה ביוני 1964, עת הקרב על המים בגבול ישראל־סוריה היה מתלקח מדי פעם ודבורה'לה היפה, ששפתיה עסיס וְעוֹרָהּ דבש וחלב, היתה מביאה לבן־גוריון את העיתונים. „בוא איתי", אמרה לי. „פולה היום במצב רוח טוב".

דבורה'לה היתה אורחת רצויה אצל פולה, בהיותה תל־אביבית ובוגרת תיכון עירוני מכובד. נכנסנו לצריף הירוק ופגשנו שם את השב"כניק במטבח, הענק. נכדו של ההוא עם הפינאנסים. הוא ואחר היו מתחלפים ביניהם באיבטוח בן־גוריון. „מי זה כאן?" שאלה פולה. „זה דבורה'לה עם בחור אחר", אמר הענק. פולה באה לחדר האורחים ובידה בונבוניירה: „נו, תאכלו. במילא רציתי לזרוק את זה. זה ישן כבר". תהיתי, האם זהו הומור סרקאסטי, השמור עימה למתחרי בעלה המובסים בקרב על הכסא? האם גם שרת ולבון זכו להצגה כזו של נימוס ברוטאלי? השב"כ הענק קטע את הרהורי, שהיו מעומעמים בלאו הכי בשל דבורה'לה. „תאכלו מהר, היא תבוא תכף ותיקח את זה", אמר. וכך היה. אך טרם שביצעה פולה את זוממה היא קראה לבעלה: „בן־גוריון, דבורה'לה פה. תגיד שלום". בן־גוריון יצא והחליף כמה משפטים עם דבורה'לה. כשהיה מדבר דברים של כלום, ללא עניין והתרגשות, היה קולו הופך לפאלצט מחוספס, כהה. נזכרתי בקונגרס הציוני הראשון בירושלים, שנת '50 כמדומני. הלכתי עם אבי לבנייני האומה — אז בטון עירום שיריעות־בד מסתירות את ערוותו — ושמענו ברמקולים מרחוק, קול גבוה של גבר נואם. „שרתוק", אמרתי. „בן־גוריון", אמר אבי. כשנכנסנו לאולם הסתבר שהיתה זו גולדה מאירסון.

עתה פנה בן־גוריון אליי: „איך השוקולד שלנו, טעים?" — „די", עניתי. בן־גוריון הפליט עוד כמה מלים אל דבורה'לה ופנה ליומניו, זאת האמת. אין בלתה, אודות המיפגש ההוא. ודבורה'לה, — צוף השפתיים ודבש הכתפיים שלה, לא לי היו.

קיללת פולה, מן הסתם: כסאו של בן־גוריון ודיבשה של ספקית העתונות שלו, שניהם נשללו ממני בשל פולה. דבורה'לה בחרה ביואב, בוגר תיכון עירוני מכובד. ודאי היתה ידה של פולה בדבר. אבל אני לא נטרתי לה. וזאת לעדות: כשהגיע שז"ר, נשיא המדינה, לביקור בשדה־בוקר, הוא נלווה אל פולה ובעלה לארוחת־הצהריים בחדר האוכל. בהדרה רבה פסע הנשיא בינות לשני טורי השולחנות, תוך שהוא מסיר את מגבעתו ומתווה עימה תנופות רחבות מעלה־מטה, מברך שולחן אחר שולחן ב„שלום", באריטון צרוד קימעא, נשיאותי, חגיגי. חברי הקיבוץ, בבגדי עבודה, כבשו עיניהם באיטריות, הצנו בנשיפות קלות את המרק, גיחכו מעט והתעלמו מכבוד הנשיא. פולה ליוותה את בעלה ואת ידידו לשולחן ההוא שבפינה הדרום־מזרחית ומשהתיישב כבוד הנשיא החלה סובבת בין השולחנות ושוצפת לחישות שנשמעו עד דימונה: „תתביישו! הנשיא נכנס ואתם לא קמים? בושה! אתם חושבים, שזה סתם מישהו? זה הנשיא שלנו!" שז"ר, ששמע את דבריה, התכנס עמוק במעילו הגמלוני והיה לוגם בעסק רב את כפות המרק שקרב לפיו. אחר כך, כשצעד בדרכו החוצה, קמתי — יחידי — וקדתי קלות. כשעבר לידי. הנה כי כן, מחלתי לפולה את הכסא ואת דבורה'לה.

האם הם זוכרים שם, בשדה־בוקר, את ימי איתם? האם מתועד נסיוני הכושל לרשת את כסאו הנכלם של בן־גוריון ואת נערתו הדבשית של יואב? האם נרשמו פרטי שיחתי עם בן־גוריון והרקע לה? חוששני, שלא. אנשי הקיבוץ הנגבי הזה — ותעיד התעלמותם משז"ר — נתאבשו והגיסו ליבם באנשים ומומנטים היסטוריים. מי, למשל, זוכר שם את קריאת מגילת העצמאות בתשכ"ד? מי מהם זוכר, כי ביום העצמאות של אותה שנה ערכנו מסיבה כיאות וכי נאוה, המזכירה, הטילה על בן־גוריון לקרוא את מגילת העצמאות כחלק מהטקס וכי משהגיע תור המגילה להיקרא השים הזקן את עצמו כמי שאינו מבין מה רוצים ממנו? מי מהם זוכר את הדיאלוג הבא:

— „נאוה, עכשיו המגילה?"

— „כן".

— „אבל אני צריך לקרוא את זה? למה?" והזקן ממריא למרומי הפאלצט החרישי שלו, המכמיר כל כך.

— „טוב, בן־גוריון, די. אמרנו שאתה קורא" (אומרת לו נאוה, בתקיפות מחוייכת).

— „נו, טוב". נתרצה האיש והחל קורא את מגילת העצמאות, החל מ„לפיכך נתכנסנו" נדמה לי. הוא קרא אותה כתלמיד אנוס־קריאה בשעור תנ"ך, ללא אינטונציה, תוך שהוא שואל מדי פעם „נו, צריך להמשיך?"

* * *

זוכרת, נאוה? זוכר, עוזי, בעליהם של השפם ושל אביבה ואחיה של עלית היפה? זוכר, אהרונצ'ו, המרקסיסט והמנחש בקפה? זוכרים, נחמה ויהושע? זוכר, בן־גוריון? רציתי לגשת ולשאול אותך אם רק כאן, בפנינו, קראת את מגילת העצמאות בפומבי, לאחר אותו אחר־צהריים של מאי '48. אבל דבורה'לה ישבה לידי והזמינה אותי לרקוד איתה והיו לה דבש וחלב בכתפיה וצוף בשפתיה ועיניה תכולות אפורות.

יוסף חרמוני

האחריות

(המשך מעמ' 5)

איתו. חשתי בחוסר הבטחון שלו, מבלי שהעובדה, שאין הסדר עם הבנק הבינלאומי הוכרה על ידו ישירות.

על רקע החששות הנ"ל הודעתי, כי הנושא אינו סגור לפי מיטב הבנתי וכי אם התק"ם יערוב לסכום של 40,000 דולר, שהמפעלים האזוריים יתנו לצביקה, יש סבירות גבוהה, שהתק"ם ישלם את הכסף, וכי תגענה דרישות מצד צביקה לעזרה נוספת.

זהו תפקידי כיועץ משפטי של התק"ם ונדמה לי שאם הייתי שוקל את הדברים אחרת הייתי מועל בתפקידי.

אלי גולדשמידט

צבי שורר הינו רואה־חשבון במקצועו. האם יעלה על הדעת שיחתום על מאזן שאינו משקף את התמונה האמיתית? כך גם יועץ משפטי חייב נאמנות מקצועית ועליו לשטוח בפני לקוחו (במקרה זה התק"ם) את כל הסיכונים הכרוכים בעסקה. זאת עשיתי. ולאחר קריאת ספרו של צבי שורר אני משוכנע בנכונות ההחלטה התנועתית. במאמר מוסגר עלי להעיר שתי הערות נוספות:

א. אם הזהירות שננקטה בעניינו של צבי שורר נבעה בין היתר מלקחי ועדת סנטה ומאירועי פרשת בלאס — אין בכך כל פסול. תנועה חייבת ליישם לקחים ממשגי עבר ולהימנע מלחזור עליהם.

ב. המוסד „בעל של חברה" בקיבוץ הינו מוסד פרובלמטי, שוועדת החברה והוועדה המשפטית של התנועה שוללת את קיומו ותובעת מקיבוצים להימנע מלתת לו תוקף. בדרך כלל זוהי סיטואציה שנכפית על הקיבוץ שלא ברצונו. דומני שהארוע של צבי שורר רק מחזק את השלילה שבסטטוס זה.

לבסוף, הערה אישית: כאב לי לראות את צבי שורר במצוקתו, ואני שמח לשמוע, שצבי יצא מהמשבר. עם זאת נראה לי, שקברניטי התנועה נהגו באחריות ובאופן המתחייב משליחותם הציבורית. וזאת אני אומר לא כעו"ד אלא כחבר קיבוץ.

שיטת הבידוד התרמי של תרמוקיר.

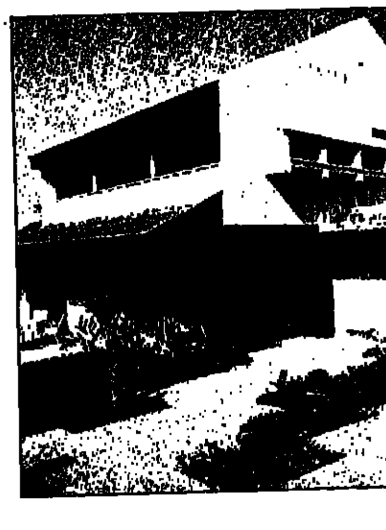

רק להוסיף מים ולערבב.

שיטת בידוד מהפכנית קלה ויעילה

ענף הבנייה עושה צעד נוסף קדימה. שיטת הבידוד באמצעות טיח תרמי של תרמוקיר מאפשרת לך להשיג תוצאות טובות יותר בפחות מאמץ ובפחות הוצאות.

בשיטת הבידוד התרמי של תרמוקיר, אתה בונה את הבנין בדרך הרגילה, עם בלוקי הבטון החסכוניים. רק לאחר שהבנין גמור, במקום הטיח הרגיל, אתה פותח את השקים עם התערובת המוכנה, מוסיף מים, מערבב ועוטף את הבנין במעטה מבודד באיכות גבוהה ויפה למראה. קל, נוח ועמיד לשנים רבות.

בידוד תרמי הומוגני ללא "גשרי קור"

הטיח התרמי מעניק לך פתרון לבעיה הגדולה של שיטת הבידוד הנפוצה באמצעות בלוקים מבודדים קלים. הוא מיושם באופן הומוגני על כל סמ"ר של הקירות החיצוניים, כולל קורות ועמודים, ללא צורך בפעולות מיוחדות. עם שיטת הבידוד התרמי של תרמוקיר, "גשרי קור" זהו מושג שאינו קיים עוד. כך השיטה עובדת.

ישום מהיר גם במבנים קיימים

שיטת הבידוד באמצעות הטיח התרמי של תרמוקיר מאפשרת לך בפעם הראשונה לבודד גם מבנים שכבר עומדים מאוכלסים. גם בניני מגורים רבי קומות.

שים פיגומים, הכן את התערובת ותוך ימים ספורים המבנה מבודד לחלוטין מפני שינויי טמפרטורה בחורף ובקיץ, מוגן בפני חדירת גשם ורטיבות ומפני התעבות מים.

יתרון בלעדי זה של שיטת הבידוד התרמי של תרמוקיר פותח בפניך תחום חדש של לקוחות.

סוף לסדקים בקירות

שיטת הבידוד התרמי של תרמוקיר מעניקה לך פתרון מיידי לכמה מן הבעיות המוכרות לך. גמישות התערובת מאפשרת לך לחלק טעויות נפוצות של מישוריות בשעת הישום. הטיח התרמי פשוט מתאים את עצמו לפני המשטח. הוא מונע את השפעת שינויי הטמפרטורה על קירות המבנה, ובכך מגן עליהם מפני סדקים שנוצרים עקב התפשטות והתכווצות חומרי הבנייה.

הטיח התרמי אטים למים ולליחות ומונע הווצרות טחב ועובש בקירות.

צחוק הגורל — יתרונות אלה הופכים את השימוש בטיח תרמי של תרמוקיר למשתלם, גם במבנים המבודדים בבלוקים קלים.

גימור יפה הוא חלק מן השיטה

הבידוד בשיטת תרמוקיר הוא פעולה משולבת של 3 שכבות. שכבת "תרמויסור" עליה מניחים את הטיח התרמי, המורכב מכדוריות קטנטנות של פוליסטירן מוקצף (קלקר) ומקשרים הידראוליים שמבטיחים בידוד תרמי יעיל ויציב. השכבה האחרונה היא ה"תרמופיך" שהיא, למעשה, טיח גימור המעניק לקירות החיצוניים את המראה היפה, בהתאם לדרישות של לקוחותיך. כדי לחסוך בזמן עבודה, אתה יכול לישם את שלוש השכבות במקביל.

15 שנים של הצלחה באירופה, ארה"ב ויפן

להצלחה ולאמינות של שיטת הבידוד התרמי באמצעות טיח תרמי יש קבלות. היא נמצאת כבר שנים רבות בשימוש נרחב בארצות תעשייתיות מפותחות, בעלות מודעות גבוהה לענין הבידוד התרמי וחשיבותו. השיטה זכתה להצלחה מרשימה גם אצלנו, במאות פרוייקטים.

תוכל לבוא לאתרים ולהתרשם במו עיניך. שיטת הבידוד של תרמוקיר עונה על דרישות תקן (ת"י 1045) המתוקן.

חסכון, חסכון, חסכון

1. מחיר הבידוד של מ"ר בשיטת הבידוד של תרמוקיר נמוך ממחיר הבידוד של אותה יחידת שטח בשיטות האחרות. ובשיטת תרמוקיר התוצאה טובה יותר.
2. עם שיטת הבידוד של תרמוקיר אתה יכול לבנות בשיטות הבנייה הקונבנציונאליות, חסובות והחסכוניות, בלי להתפשר על איכות הבידוד התרמי.
3. אתה חוסך במאמץ ובכח אדם — ישום שיטת תרמוקיר יכול להתבצע ע"י חטיה.
4. ישום השיטה הוא פשוט ומהיר וחוסך לך זמן יקר.
5. אתה חוסך בהוצאות הובלה. שקי הטיח התרמי תופסים הרבה פחות נפח מבלוקים קלים מבודדים.

אתה חייב לדעת יותר

למרות הפשטות וקלות הישום של שיטת הבידוד התרמי של תרמוקיר, היא דורשת מקצוענות ומיומנות טכנית. התקשר אלינו טלפונית, או באמצעות התלוש המופיע כאן, ואנחנו נשמח לספק לך מידע טכני מפורט, בכתב ובאופן אישי. הצוות המקצועי שלנו, הנעזר בידע מחו"ל, עומד לשרותך בכל עת.

גזור ושלח. חוברת ההסבר תגיע אליך בדואר. חינם.

לכבוד תרמוקיר בע"מ — שם ______

□ נא לשלוח אלי את חוברת ההסבר — טלפון ______

□ נא לזמן אותי ליום עיון במפעל — כתובת ______

□ נא לתאם לי פגישה עם איש מכירות בשעות ______

תרמוקייר

תעשיות לבנייה מתקדמת. קיבוץ חורשים.
ד.נ. השרון התיכון 45865, טל. 03-9369824/5

„מלודי"

המקום הנכון לאוהבי מוסיקה

● מגוון רחב של מוסיקה קלאסית ישראלית — ג'אז — רוק

● שרות מקצועי ואישי

10% הנחה למוסרי מודעה זו

„מלודי"

רחובות, רח' אחד־העם 5

קיבוץ כפר־עזה מעוניין בתוכנה לניהול כל־בו לעבודה על P.C

נא להתקשר למודי

טל' 051-99845 בית — 051-99724

מכנסי „רפי"

להיט לכל גיל

חדש! עודפי ייצוא!

חולצות מכנסיים וחליפות מיזע (סווצ'רים טרנינגים) לגברים נשים וילדים

המבחר הגדול ביותר בארץ של מכנסיים ★ מכנסי ג'ינס, כותנה ★ חולצות ומכנסי חג לגברים נשים וילדים

חניה חינם!

שעת חניה חינם על כל מכנס

בחניון בית רומנו יהודה הלוי 14 ובחניון פינס

עם הצגת כרטיס החניה בעת הקניה

ישראכרט אלא מה.

מ. ברבר ובנו

בית חרושת למכנסיים „רפי"

לגברים, נשים וילדים

ת"א, דרך יפו 9 בית רומנו טל. 656458 — 03-658539

משפחת דן ממטירים הולכת ומתרחבת. הצאצאים המודולריים מעניקים שלל ביצועים משתנים לממטירים ולמתזים. החלף תוך שתי שניות את המפזר בקצהו העליון של הגשר המודולרי וכך תשנה את כמות המים ואופן פיזורם מייד וללא כל הוצאות מיותרות.

מערפל סגול קוטר הרטבה: 1-1.5 מ'

מפזר כחול להתזה בפס קוטר הרטבה: 2-4 מ'

מפזר ירוק להתזת 12 סילונים קוטר הרטבה: 2-5 מ'

מפזר אדום להתזה גיזרתית קוטר הרטבה: 0.5-0.8 מ'

מפזר צהוב להתזה שטוחה קוטר הרטבה: 3-4 מ'

מפזר כתום להתזה קרובה קוטר הרטבה: 1-1.5 מ'

גשר מודולרי עם פייה

סביבון קטן שחור קוטר הרטבה: 4-6 מ'

סביבון גדול כתום קוטר הרטבה: 7-9 מ'

"אנטי חרק" אדום קוטר הרטבה: 4-6 מ'

סביבון "הפוך" ירוק קוטר הרטבה: 6-10 מ'

מודעה זו קטנה מלהכיל את המגוון הרב של צאצאי דן־ממטירים. אנשי שירות השדה שלנו עומדים לשרותך בייעוץ ובהתאמת אבזרי השקייה של דן־ממטירים לצרכיך ולאפשרויותיך.

דן ממטירים - חידוש רודף חידוש.

קיבוץ דן ד.נ. 12245 ג.ג. הגליל העליון, טל' 069-83811

מדוע בן־גוריון לא ביקר מעולם במשמר־העמק

בן־גוריון דווקא רצה לבקר, גילה לאחרונה יעקב חזן ובהזדמנות זו הגדיר את ב.ג. ומפלגתו כנציגות האמיתית של הבולשביזם בא"י

במשך שנים רבות, ולאחרונה ביתר שאת מעל דפי העיתונות הקיבוצית, נשמעת התלונה: מדוע אין מלמדים, כביכול, אידיאולוגיה קיבוצית במוסדות החינוך. מדוע אין הדור הצעיר חדור הכרה פוליטית וקיבוצית, כפי שהיה פעם ב"ימים הטובים ההם", כשקיבוץ יכול היה להתפלג בשל חילוקי־דיעות על עתיד העולם (בשאלה הסכולאסטית: האם ברית־המועצות היא 'כוחות המחר' או משהו אחר). לפני זמן קצר, שעה שהכל בארץ עסקו ביום הולדתו ה־100 של בן־גוריון, נרתם גם קיבוצי, משמר־העמק, למשימה זו, של העלאת זכרו של האיש משדה־בוקר. במסגרת עיתון־חי (שם מוזר למה שעל פי רוב הוא לכל היותר סלט נכול, אבל זה נושא אחר לגמרי).

בן־גוריון מעולם לא ביקר — על כל פנים לא רישמית — בקיבוצנו. וזו באמת תמיהה, כי אליבא דהרגשתנו, משמר־העמק היא, פחות או יותר, מרכז העולם. לא נגזים, אחד המרכזים. ואיך זה, שראש ממשלת ישראל הראשון לא מצא לנחוץ לבוא אלינו, שעה שכל אלה שבאו אחריו לתפקיד הרם טרחו לעשות זאת?

יעקב חזן, חברנו, נתבקש לענות של קושיה זו, שאולי לא תעסיק את ההיסטוריונים, אבל היא בהחלט מסקרנת. ההשתלשלות ארוכה. עוד בימי טרום־המדינה — בן־גוריון וחזן שוחחו לא אחת בנושא, ובן־גוריון הביע את רצונו לבוא ולהתארח, אבל בתנאי, שיוזמן כ"חבר מרכז מפא"י". על כך ענה לו בשעתו חזן, שהדבר אפשרי, אם הוא, חזן, יוזמן לאחר מסניפי מפלגתו של בן־גוריון, בתור "חבר מפלגת השומר הצעיר", או כפי שנקראה מפ"ם בטרם היותה מפ"ם. על כך ענה בן־גוריון בשלילה מוחלטת, ועל כן לא הוזמן למשמר־העמק.

סופה של פרשה זו אירוני. לאחר שפרש בן־גוריון לשדה־בוקר, שוב ביקש הזמנה לקיבוץ. והפעם הובא הדבר לשיחה, וברוב מוחץ הוחלט להניח לעבר לקבור את מתיו הפוליטיים־מפלגתיים, ולשלוח הזמנה רישמית.

אבל — הדבר היה בעקבות החלטת ממשלת ישראל לא לערוך מצעד צבאי בירושלים ערב מלחמת ששת הימים, כדי להמנע מהתגרות בינלאומית — בן־גוריון פירסם אז מכתב בעיתונות, בו הוא מאשים את לוי אשכול ואת צה"ל בהתקפלות והעדר גאווה לאומית. מכתב זה כל כך הרגיז רבים, שכמה עשרות מחברי הקיבוץ פנו למזכירות, וביקשו לשנות את ההחלטה, ולא להזמין למשמר־העמק את מי שהעליב בצורה כזו את הצבא והממשלה.

ואז לא נותר ליונה גולן, שהיתה אז מזכירתנו, לכתוב לבן־גוריון, שההזמנה בטלה ומבוטלת. תשובתו של בן־גוריון, על אחד מהניירות מפנקס־ההעתקה המפורסם, שעל גביהם נהג לכתוב מכתבים בכתב ידו, היתה לאקונית: "רצונכם — כבודכם." ותו לא. ולכן, מעולם לא ביקר בן־גוריון במשמר־העמק.

לא הייתי מבזבז את זמנו של הקורא ואת הנייר של "הדף הירוק" לספר הערת־שוליים היסטורית, שהיא אולי פיקאנטית כשלעצמה, אבל איננה יותר מקוריוז, לולא הוסיף חזן עוד פסוק לסיפור.

"הנציגות האמיתית של הבולשביזם בארץ־ישראל לא היינו אנחנו. אלא בן־גוריון ומפלגתו. אנחנו, ובעצם כל התנועה הקיבוצית, היינו תמיד ביטוי לגישה אחרת לגמרי, זו של האנארכיזם הסינדיקאליסטי..."

תמיד הייתי סבור כך, אבל לא ידעתי, שכך סבור גם יעקב חזן, האיש שהסתבך בציטוט נאה מדבריו של בנימין פראנקלין, אחרי מלחמת השחרור של ארה"ב, על צרפת של המהפיכה הצרפתית כ"מולדתו השניה" של כל אדם חופשי.

השומר־הצעיר נהג במשך עשרות בשנים להתנבא בסגנון המארקסיזם, ונחשב על כן בעיני הציבור (בעצם עד היום, כי אין לך דבר העומד בפני שינוי המציאות מהדימוי המוטעה, שנקבע פעם, ונחתם בתודעה הציבורית כדיו שאינה ניתנת למחיקה, ואין גם בכוחה של אינפורמציה טריה לשנותו...), כנציגו המובהק של הסוציאליזם מהזן המארקסיסטי או הקומוניסטי.

המציאות בקיבוץ־הארצי היתה שונה מאז ומעולם. למרות המינוח הכביכול מארקסיסטי, התנועה היתה תמיד קונפדרציה של קיבוצים, שאין ולא כלום בינה לבין ה"צנטראליזם הדמוקראטי", אחד הביטויים האורווליים ביותר, שציין אצל הקומוניסטים את שלטון ההנהגה על הפריפריה. יכלו אז וגם היום יכולים להחליט במזכירות או באחד המשרדים בתל־אביב כל מי שרוצים, אבל רק כאשר הדבר מקבל את אישור שיחת החברים במוצאי־שבת, הוא נעשה בר־תוקף ואופרטיבי — לפי מיטב האידיאולוגיה האנארכיסטית.

משמר־העמק. השדרה בה לא בא בן־גוריון.

גם נקודה זו ציין חזן, לשמחתי, בדבריו, אגב "פרשת בן־גוריון". אבל למעשה, אם נבדוק את העניין, בכל ארבע הנקודות המרכזיות, שבהן חלקו מארקס ואנגלס על יריביהם האנארכיסטים ב"אינטרנציונל" (כגון באקונין או פרודון), תמיד עמד הקיבוץ־הארצי בצידו האנארכיסטי של המתרס האידיאולוגי, במציאות ובמעשה, ואלה, גם אליבא דמרקסיזם, הם הקובעים.

הנקודות הן: הדרישה למסגרות קטנות די הצורך, כדי שלא תהיינה לביורוקראטיות ובלתי אישיות. ומכאן פדרציה של גופים; הדרישה הבסיסית של האנארכיסטים היתה חברה וולונטארית, ז.א. לא מסגרת של מדינה, אלא חברה שההצטרפות אליה נעשית בהחלטה ומרצון חופשי וניתן לפרוש ממנה בכל עת. תנאי זה מתקיים בתנועה הקיבוצית מאז ומעולם. העדרו הוא מה שקורה, כשמדינה חייבת לבנות חומה בצורה ומחושמלת בליבה של ברלין, למשל.

האנארכיסטים דגלו בעיקרון "התעמולה של המעשה". אצלם התנוון עיקרון זה לכדי זריקת פצצות, התנקשויות בראשי מדינה או סתם "בורגנים". ואילו אצלנו הוא התגלגל לעיקרון ההגשמה העצמית; משמע, אל תחכה למהפיכה העולמית, אלא קום ועשה את המהפיכה במו ידיך ובחייך שלך. לולא עניין זה, לא היתה קמה ההתיישבות היהודית בארץ ולא היה הקיבוץ ל"נסיון שלא נכשל", כדברי מרטין בובר, שאגב היה ביחד עם האנארכיסט גוסטאב לנדאואר, לאחד ההוגים שהשפיעו רבות על מייסדי התנועה.

ואחרון אחרון חביב. שעה שמארקס ובני סיעתו דרשו שאמצעי הייצור יהיו בידי החברה, קרי: המדינה, עמדו האנארכיסטים על כך, שאמצעי הייצור יהיו בידי הפועלים. בזכות גישה זו, הקיבוץ הוא הצלחה כלכלית וחבריו חשים תחושת אחריות ובעלות, בניגוד גמור להפקרות, לעצלות המקובלת והתחושה, שאפשר לרמות את "המדינה" ללא מעצורים, המאפיינים את מה שמכונה הארצות הסוציאליסטיות.

אבל, למלה "אנארכיזם" יש בתודעתם של [illegible] קונוטאציה שלילית. הם נוטים להתבלבל [illegible] אנארכיה, משמע העדר סדר וחוק, לבין אנארכיזם שפירושו קבלת עול חוקים ומצוות מרצון.

כך נוצר פער מסוכן בין דיבור למעשה. [illegible] מהרה הפכה האידיאולוגיה המארקסיסטית, [illegible] לה שום בסיס מציאותי בחיי הקיבוץ, למשהו [illegible] למס שפתיים ומצוות אנשים מלומדה. וזו [illegible] שאין מלמדים כבר עשרות שנים את [illegible] הרעיונית של הקיבוץ לבניו. כי המחנכים — [illegible] מבין היטב ללבם — לא היו למעשה [illegible] להתבזות בהוראת הלכה סכולאסטית, שאין [illegible] לפיה במציאות.

לדעתי, אשמים בפער מצער זה בין [illegible] נכונים, אבל אנארכיסטיים, לבין אידיאולו[illegible] שקרית, הניזונה, כביכול, מהמארקסיזם, מי [illegible] בראש התנועה וקבעו הלכות. אבל עדיין [illegible] מאוחר מדי לתקן את המצב. אם אפילו איש [illegible] מוכן להגיד בגלוי, שהקיבוץ הוא בעצם הגש[illegible] של עקרונות האנארכיזם, אפשר להתחיל [illegible] חדשה בחינוך הקיבוצי. ולאוו דווקא של הילו[illegible] חינוך מחדש כזה נחוץ עוד יותר [illegible] המבוגרים, שהתרגלו לחיות במין שקר [illegible] שהביא למעשה לא־פוליטיזציה, לדחיקת ה[illegible] הרעיוני של התנועה (והמפלגה) למ[illegible] הסיסמאות השדופות, של "אמיתות", [illegible] מתביישים בהן, ושנחוץ לתרץ את הסתירה [illegible] לבין המציאות וההגיון המדיני האקט[illegible] בתרגילים של פלפול וויכוח סכולאסטי [illegible]

אין מה להתבייש בכך, אם לא בפה [illegible] חיינו אנחנו דוגלים בעקרונות האנארכיזם. [illegible] דווקא הכרה זו עשויה אולי לשמש מצע [illegible] חדשה של בסיס רעיוני בריא לתנועה הקיבו[illegible] ולמפלגה.

גיורא מנור

יש שטיח ויש שטיח תבור!!!

שטיחי תבור – מאפשרים לך לא לתתפשר וללכת על הטוב ביותר
החודש ימכרו כל מלאי השטיחים ב־40% הנחה
שטיחים סוג ב' עם פגמים קלים ימכרו עד 60% הנחה
בתבור תמצא את המבחר הגדול ביותר בארץ לשטיחים בעבודות יד בסגנונות שונים:
סיני, מקסיקני, מודרני בחריטה סינית
אפשרות הזמנה כל גודל, דוגמא וצבע ללא תוספת מחיר ■ אחריות 10 שנים על כל שטיח

חינם על כל קניה

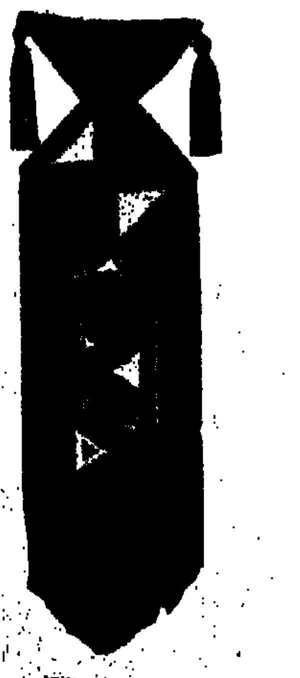
שטיח, קיר, אמנותי ועבודת יד. עיצוב הציירת, אורה חופמן

אל תוותר – לך על הטוב ביותר!

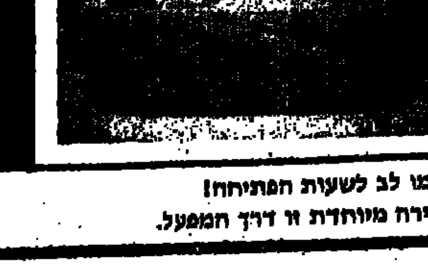

שימו לב לשעות הפתיחה! מכירה מיוחדת זו דרך המפעל.
ניתן להשיג את שטיחי תבור בחנויות השטיחים המובחרות

שטיחי תבור
שטיחים בעבודת יד
רח' התחיה 14 יפו, מול איצטדיון
בלומפילד, טל': 03-829556; 03-820362
פתוח מ־07.30–16.00, יום ו' מ־07.30–13.00

בין דור שני לדור שלישי

המחשבות שיעלו בהמשך מנסות להתבונן ולגעת בבעיית הדורות בקיבוץ מנקודת הראות של הדור השני, השונה מכפי שאנו רגילים.

מזה עשר שנים שהדור השני מייצר "מסלולים", שמוליכים את הבנים והבנות ליציאה, של כ־10 שנים מחוץ לקיבוץ. וזאת כדי לשרת צרכים של הדור השני ומנקודת מבטו הסוציוביולוגית, כשהוא מרגיש עצמו, ובצדק, במיטב כוחו ואונו, ומסוגל לשאת במטלות הקיבוץ, להמשיך לכוונו ולתפעלו, ואינו מוכן לוותר על מעמדו זה. דור זה רוצה עדיין לשרוד, ולהתקיים מבחינה אינטלקטואלית מנטלית.

דור הבנים הבוגרים (גילי 55־35) זוכר ולא לטוב את התקופה הארוכה שבה הוא נמצא בקיבוץ, כשרור המייסדים, שכוחו היה במותניו, החזיק בכל עמדות המפתח בקיבוץ (רכוז ענפים, ועדות, תפקידים ביצועיים וחברתיים) ובלם את היוזמה והמרץ של בניו, שחזרו מהמלחמות ומאחריות כבדה בשדות החיצונים והנה במשך תקופה ממושכת, כמעט 20 שנה, לא "נוצלו" ולא הגיעו לידי מיצוי פוטנציאל נעורים אדיר. הרגשת תסכול ארוכה זו נטבעה בדור הבנים הבוגרים, שלמדו את הלקח הזה ומיישמים אותו לגבי בניהם. ביצירת מצב שבו הדור השלישי לא "ינשוף בעורף" לאורך זמן. לכן, יצירת מצב של אי המצאות הדור השלישי בקיבוץ והופעתו רק בסביבות גיל 30 מהווה שאיפה בלתי מוצהרת של הדור השני.

הרחקה אבל לא ניתוק

נושא "הלימודים" מעניין. ישנה התייחסות: הדור השלישי "מואשם", שהולך ללמוד רק מה "שבראש" שלו. אבל נשאלת השאלה, האם לא מעבירים מסר סמוי וקליט של תעסוקה, האם 3־4 איש שסיימו רופין כלכלה, או ריכוז משק ועשו תפקיד בקיבוץ, אינם מספיקים ל־30 שנה כנ"ל ככלכלנים, מנהלי חשבונות וכו'. אנשים הרואים בדברים עבודה ולא תפקיד ולכן, כדי שלא יווצר לחץ שידחוק את הדור השני מעמדות עבודה, ניהול ופיקוח, יש "הבנה" ללימוד בתחומים שונים ומשונים, כולל הבנה לכל תעסוקה שאינה פוגעת בדור השני (כמו מקצועות הוראה, סיעוד וכו'). דור משכיל חדש, בעל יוזמות ורצונות וכו', מהווה איום על הדור השני.

ומנקודת מבט הורית, הדור השני רוצה לתת לדור השלישי 3־5 שנות לימוד שמגמתם גם השכלה וגם "הרחקה" מהקיבוץ, אבל לא ניתוק ולא גזרת גרוש.

עבודה ותעסוקה — הדור השני לא מעוניין לראות, את בניו עוסקים בעבודות שחורות שגרתיות ובלתי מעניינות (ואפילו אם זה טרקטורים משוכללים או מכונות מתוחכמות במפעל), ביתר חריפות עומדת הבעיה אצל הבנות. ההורים רוצים לראות את ילדיהם מגיעים לתחומים "מעניינים", וכאילו אין הרבה. ומצד אחר, לא ברור, אם באמת יש בתחומים "המעניינים" מקומות עבודה לכל הבנים החוזרים מהצבא.

יש לזכור, שמבחינה דימוגרפית משפחות הדור השני הן בנות 3־5 ילדים כנורמה. ולא ברור, אם באמת הכלכלית של מבנה התעסוקה בקיבוץ מבחינת עניין וכו' יש מקום לכולם בקיבוץ. הבדיקה אינה מבחינה פיזית של צרכי עבודה, אלא מהבחינה האנושית אישית, של מה אנחנו רוצים שילדינו יעשו ו/או לא יעשו.

אנו נמצאים בתהליך דיאלקטי, המצביע על קונפליקט פרמננטי בין הדור השני כהורים ובינם לבין עצמם כחברי קיבוץ. השואפים מבחינה אמוציונאלית להמשיך לשרוד ברמה גבוהה של

תחזוקה עצמית (לא להכנס לקצה פס הייצור במפעל בגיל 55, כפי שרואים היום את קשישי הקיבוץ בגיל 70־80). הקונפליקט הזה מוסווה, יפה מאד על־ידי הדור השני, שהוא נבון, פיקח מתוחכם אבל לא מספיק חכם, לפתור הבעיה בתבונה. דור זה (אני וחברי) יוצר מסלול פעילות לדור השלישי ומנווט אותו להליכה על פס של 10 שנים ללא צורך להתלבט, לחשוב, לבחור ולקבל החלטות. והרי המסלול — 18 גמר ביה"ס. 3 שנים צבא חובה. 1 שנה הנפשות מהצבא ללא אחריות. 1 שנת שירות (כד"כ לפני הצבא. הנפשות מביה"ס). 1־2 שנת חופש וטיול לחו"ל, 3־4 שנות לימוד. ובקצה הסלול 2־3 שנות התרגלות לקיבוץ, והנה, יש לנו בן משק בן 30+.

מרבית הזמן בשנים האלו אין הבן מהווה סכנה או תחרות להוריו וחבריהם בקיבוץ. מסתבר, שיש סבוי סביר, ש־50% מהדור השלישי כלל לא יחזור וגם חלק מהסיכון, שנלקח בחשבון ו"עוזר" לקיבוץ לעשות סלקציה מסויימת.

דור מסרס

אם נתבונן בעניין, נראה שהדור השני מתגמש על עקרונות הקיבוץ ומוכן לכופפם. רק כדי למנוע כל צורך או יכולת של הבנים להתמרד ולהתמורד. גלגולי שנת החופש מהכוונות המקוריות ועד העבודה השכירה של בני המשק אחד בקיבוצו של השני, או במפעלים האזוריים, הם דוגמא מובהקת לכך. הדור השני מסרס לחלוטין את הדור השלישי ולא נותן לו כל אפשרות של התמודדות אמיתית על צרכים, רצונות, ואפשרויות בתוך הקיבוץ. לא מאפשר לו ליצור אפשרויות ואתגרים בתוך הקיבוץ ולפעול בהם פעולת אמת.

תהליך דומה ברמה התנועתית אנו מוצאים בהתייחסות של התנועה הקיבוצית המאוחדת אל תנועות הנוער שלה, תהליך של חוסר אחריות, חוסר מחוייבות, חוסר ברירה, שתוצאותיו נראות בשטח.

כל המתואר כאן אינו עומד בסתירה לרצון ההורים לראות את בניהם, ילדיהם, לידם, משום שכל המסלול הוא מסלול של "נתינה", שבו ההורים נותנים לילדיהם וזה עונה על צורך קיום בסיסי של ההורים. לכן, יש איזון, והתסכול, שהוא קו הביניים בין הורה לחבר קיבוץ, לא גבוה מדי.

באופן מוזר, העניין יכול היה להמשך כך לאורך זמן, אילמלא לא היה נוצר פער גדול מדי בין הדברים המוצהרים על פני השטח לבין הכוונות והדברים שנעשים מתחת לפני השטח. נרמה, כאילו שהשקר הלבן, המצוי בשוק האפור שלנו, כובש לו שטחים נרחבים מדי ולא לאורך זמן ניתן יהיה לחיות עם שניות נרחבת זו ולא ירחק היום, שבו ישברו הפעלולים והתרגילים, ובני הדור השני יצטרכו לעמוד לנוכח המציאות והאמת ולדבר בלשון ברורה, איזה סוג קיבוץ הם רוצים, מה מקום הבנים בו, מאיזה גיל, ואולי יעלו אפשרויות ורצונות חדשים.

אני יודע שיש בעייתיות בהסתכלות, כפי שהצגתי כאן, אני יודע, שיש קושי אמיתי להתקרב לעמדת התצפית הזאת, אולם אני חושב, שחשוב לראות גם כך את הדברים, כדי לחפש דרכים נוספות ליצירת השיבה האטרקטיבית של הבנים לבית ההורים ולהפוך בית זה לביתם שלהם ולדרך חיים נבחרת ומועדפת, וזה אפשרי!!!

שמואל בר
קיבוץ עינת

DAELIM LIBERTY דאלים/ 50 סמ"ק – אוטומטי

הלהיט מס' 1 היום בארץ

שילוב מושלם של עוצמה, נוחיות ובטיחות — עם הטכנולוגיה של "הונדה"

מאות בעלי רכב, חברות וסוכנויות שליחים כבר החליטו ורכשו בחודשים האחרונים את ה"טוסטוס" שנותן הרבה יותר מכל מתחרה אחר בארץ ובמחיר סופר־אטרקטיבי.

והיום במבצע מיוחד לקיבוצים, ארגונים וחברי קיבוץ בתנאים מועדפים – עד 12 תשלומים בכרטיסי אשראי. (המבצע עד סוף חודש נובמבר או עד גמר המלאי).

מנוע 50 סמ"ק
2 פעימות. חזק. אמין וחסכוני. בעל 2 הילוכים אוטומטיים ואורך חיים פנטסטי
הצתה אלקטרונית מדוייקת ללא פלטינות
מערכת שמן ודלק בנפרד
מיכל דלק 5.5 ליטר, בנזין 91 אוקטן, טוב ל־350 ק"מ
מתחת לכסא מרופד, מיכל שמן נפרד עם הזרקה אוטומטית ישר למנוע באחוז נמוך מאוד
מערכת תאורה ראשית חזקה הכוללת מאותתים, אור ברקס וצופר הנתמכים ע"י מצבר חזק
תופי בלימה גדולים במיוחד ואטומים למים מבטיחים עצירה בטוחה בכל תנאי מזג אוויר
בולמי זעזועים קדמיים הידראוליים לנהיגת רכב. הגוי מדוייק ויציבות מירבית
משככים אחוריים הידראוליים למקסימום נוחיות ויציבות בכל תנאי דרך
קיק סטרטר להתנעה קלה ומהירה

אורך החיים הפנטסטי של ה־DAELIM מבטיח לך אלפי ק"מ של נסיעה, נעימה, בטוחה, וחסכונית.

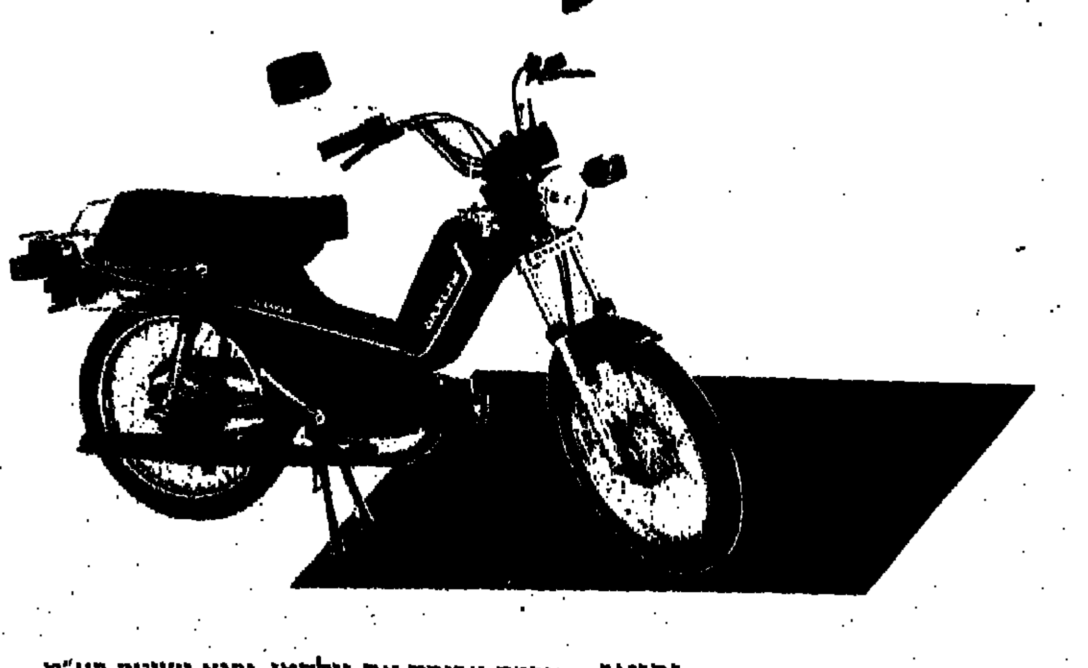

יבואן: חברת אבירם את.גולדמן, יבוא ושיווק בע"מ
הפצה ראשית: "מטרו" רח' תושיה 6 ת"א טל. 335310, 335305
DAELIM HONDA

בלב הג'ונגלים, 50 ק"מ מסאן־פאולו, הקימה קבוצת אנשי תיאטרון מסגרת חיים קיבוצית מיוחדת במינה בלא לדעת כלל על קיומו של הקיבוץ הישראלי

כשפוגשים בשתי צעירות, הבאות לארץ מקיבוצן שבג'ונגל ברזילאי, נוטים לתהות, איזה מושג יש להן על אופיים של החיים בקיבוץ. סאליין ואביגיל אכן לא מכירות את ההשקפות הפילוסופיות, עליהן צמחו אבות הרעיון הקיבוצי, אך הדבר לא מנע בעדן מלהגיע לצורת חיים הרומה במפתיע לקיבוץ הישראלי, ולתשובות דומות למצוקות שמעלה החברה המערבית, המודרנית.

בקיבוץ רמות־מנשה, בו הן מתארחות, הן פורשות את סיפורן, לעתים תוך חילוקי דיעות לגבי הרלוונטיות של פרטים קטנים:

קבוצה של צעירים, העוסקים בתיאטרון, נפגשה אחת לשבוע לשיחות ולבילויים משותפים להעשיר עצמם באמנויות. שלושים צעירים, המכוונים את האנרגיה שלהם לקבוצה מאוחדת, שעם הזמן נהיית למעין משפחה, ידידים בנפש, שלא יכולים להעביר שבוע ללא מפגש.

אביגיל וסאליין אינן זוכרות בדיוק כיצד ולמה קם יום אחד מישהו מביניהם ואמר: אנו מתקרבים לגיל, בו רובנו נהיה נשואים, עם בית ומשפחה. מדוע, שלא נשתדל להמשיך ולחיות ביחד, למרות מכשול זה.

סאן־פאולו, מסבירה אביגיל, היא עיר ענקית. ביום שמתחתנים מפסיקים להתראות. כל משפחה נעלמת בפינה שלה, עסוקה בפרנסה ובגידול הילדים. ללא פנאי וללא אנרגיה להמשיך בידידויות נושנות. אנשים משתקעים בתוך בעיותיהם, ובתוך התוהו ובוהו העירוני בקושי שומרים על קשר עם המשפחה הרחבה יותר.

סאליין מסבירה, שבגיל העשרה הפתיחות כלפי אנשים היא גבוהה ביותר ובו נוצרות הידידויות הקרובות ביותר. עם הזמן האנשים נעשים אטומים לסובב אותם והטלוויזיה והעבודה תופסות את מקומם של הקשרים האנושיים.

מתוך ראייה מפוכחת זו יוצא הקול האומר: לנו זה לא יקרה. אנחנו מוכרחים להמשיך לחיות ביחד, ממנו אנו טועמים אמנות, אושר ובריאות.

ימים ולילות משוחחים על כך, מתווכחים ומפתחים תיאוריות בין חזרה להצגה, בין תיאטרון לקונצרט, מדברים על החיים בצוותא. לבסוף מחליטים לקנות בניין גדול, כדי לשכן בו את כל הקבוצה. בין החיפושים אחר הבניין ויכוחים נוספים מחליטים, שאם כבר חיים ביחד, כדאי גם לשפר את איכות החיים, להיות קרובים לטבע ולחוש את המרחב, שמציעות אדמות הג'ונגל. תנאי אחד הם מציבים לעצמם: לא להיות רחוקים יותר מ־50 ק"מ מסאן־פאולו, העיר הגדולה אליה קשורים כולם, אם במסגרת העבודה ואם בחיי התרבות שהיא מציעה.

הילדים הם של כולם

וכך, במקום לחיות בפרברי העיר בווילות יפות, קונים שטח בתוך צמחייה עבותה. אין צורך לנטוע עצים. אם כבר, יש לבער חלקות ולשמור, שלא יצמחו עצים חדשים במקומות לא רצויים. מבלי להתכוון, צומח להם מבין חורשים קיבוץ ברזילאי ראשון מסוגו. תחילה נבנה הבית הראשון, ללא חשמל. החלוצים מגיעים במכונית, ולרוב נתקעים בדרך הבוצית מאד. דוחפים מאות מטרים את הרכב ומתבוססים בבוץ הרב. החיים במקום קשים והחבר'ה מתקשים להחזיק מעמד. מחליטים, שכל שבוע יגיע למקום זוג אחד בתורנות כדי להתחיל לחוש את הקשר למקום. בהמשך מארגנים פגישות בכל סוף שבוע לבנות ולהתקין את הבית החדש. וכך נבנה הקיבוץ בסופי שבוע. הדרך לישוב מסוכנת ביותר. כולם נושאים עימם כלי נשק. החשש הוא מפני שודדים וחיות רעות, וישנם מקרים של פלישות למקום ונסיונות גניבה.

עם הזמן, כשהרעיון מתחיל לקרום עור וגידים, אנשים נוספים מתלהבים מהרעיון ובאים לסייע. אפילו ההורים מגיעים מדי פעם לעזור לילדים בשגעונם. האווירה מיוחדת במינה. חשים, שהולכים לקראת משהו שונה. לא ברור. ובינתיים, הפגישות החברתיות הרבות והיציאות המשותפות לתיאטרון שומרות על היחד.

הולדת הילדים מעבירה את מרכז החיים לקיבוץ. הזוגות הראשונים מתחילים להגיע מדי יום ולבנות בקצב מהיר, כדי לאפשר לילדיהם חיים נוחים. בית הילדים נבנה ראשון. לאחר דיונים סוערים מחליטים להטיל את הטיפול בילדים על כתפי הקבוצה כולה. גם צעירים ללא ילדים משתתפים בתורנויות השמירה על הילדים. הילדים הם של כולם מדגישה אביגיל ומספרת, שאם ילד יפול, לא יקרה, שאימו תרים אותו. תמיד יקדים אותה מישהו ויקח את הילד בזרועותיו.

ללא שיעורים בחינוך המשותף, לאמיתו של דבר, ללא ידיעה על מקום אחר בעולם, בו החינוך הוא משותף, הם מגיעים לבית ילדים במתכונת דומה למוכרת בארץ. יש לילדים סדר יום עמוס ביותר, המשתנה מדי יום. כל יום עובד מישהו אחר בבית הילדים ומעביר להם את מומחיותו. אחד מרגיש את הצד המוזיקלי, אחר עוסק איתם בתיאטרון, בריקוד, בפנטומימה ובשירה. רוב חברי הקבוצה עוסקים בתחומי האמנות באופן מקצועי ושמחים להעביר מאהבתם לילדיהם. ובנוסף, יש באיזור תותים רבים וגם מטלות חשובות כמו האכלת הסוסים, איסוף ביצי התרנגולות, עישוב בגן־ירק ועוד.

אביגיל וסאליין נרגשות מאד ומתלהבות, כשהן מספרות על חינוך הילדים. לאחר חמש שנים של חיים במסגרת הקיבוצית הן מדגישות את ההבדל בין ילדיהם לילדים בעיר, החיים בתוך בתים סגורים, ללא מרחב מחייה. עצבנים ומרבים לבכות. יושבים רוב הזמן מול הטלוויזיה ומכוססים את ציפורניהם. אם להוריהם יש כסף, הם לוקחים אותם לשיעורים פרטיים בבלט, או במוזיקה, אך שוכחים את העיקר: לתת לילדים זמן ואפשרות לשחק. בסאן־פאולו, אומרות הצעירות, המקצוע המבוקש ביותר הוא פסיכולוג לילדים. בקיבוץ הברזילאי, לעומת זאת, הילדים רגועים יותר, שמחים ומקדישים זמן רב למשחקים, המכינים אותם לחיים בריאים. ואם בתחילה חששו ההורים, שהסגירות תהיה לורא לילדים, היום כבר אין זכר לחשש זה, מציינות השתיים בגאווה.

אולי הליקופטר

אביגיל וסאליין עוסקות בתחום התיאטרון לילדים. הן חברות בקבוצת תיאטרון בשם „הינשופים", מהמפורסמות בברזיל, שמאחוריה הופעות בטלוויזיה, בתיאטרון ובמופעי מוזיקה וכבר אספה את כל הפרסים האמנותיים החשובים. לפני כשנתיים נשרף האולם של הקבוצה ובתוכו כל הציוד המוזיקלי היקר. מאז הם טרם שיקמו את עצמם וכל אחד מחפש מקורות פרנסה תחליפיים. אביגיל משמשת כמורה וסאליין משתתפת בקבוצת תיאטרון נוספת, של אמנות מהקבנית הנקראת „ילדי הווידיאו". היא כבר מוכרת בקרב אנשי תיאטרון בעולם. אך עדיין לא הגיעה לפירסום נאות בציבור הרחב.

בערבים נפגשת קבוצת התיאטרון המקורית בבימים עברו. כשהילדים מחכים בבית הילדים — עד שכולם חוזרים. הלינה היא משפחתית, ולא מתוך אידיאולוגיה. חיי האמנות אינם מאפשרים לקדש שעות כמו בין 16.00־20.00, כך לפחות שעות הערב והלילה מוקדשות למשפחה. שאר השירותים הבסיסיים, החיוניים לחיי השיתוף, מאורגנים היטב, חלקם בתורנויות: מכבסה, מטבח וחדר־אוכל, גזברות וגם שיחת קיבוץ בשבת בערב. אביגיל אינה אוהבת את עבודת המטבח. „האמת היא", היא אומרת, „שאף אחד מהחברים אינו יודע לבשל ולכן גם האוכל שלנו היה גרוע ביותר. אני למשל, תמיד מכינה פחות אוכל והחבר'ה נשארים רעבים..." לאחרונה הוחלט להביא מבשלת מבחוץ, המכינה מנות לכל החודש, הנשמרות בהקפאה. „סוף סוף ניתן לאכול אצלנו", צוחקות השתיים ומודות: „הכי כיף, כשההורים באים ומבשלים לכולנו".

פעם הועלה הרעיון להביא אשה, שתנקה את המקום. בברזיל נהוג, שיש משרתת בכל בית, אך כאן הרעיון החזיק מעמד חודש בלבד. הדבר נראה להם צורם. „לא ייתכן, שבתוך החצר הקיבוצית שלנו יהיו אנשים ממדרגה שניה". וכך, החברים, החוזרים מיום עבודה עמוס בעיר, מתחילים יום עבודה חדש בקיבוץ: נקיונות, סידורים וטיפול בילדים וגם גזברות. כל התשלומים, ההוצאות וההכנסות עוברים דרך הגזבר. כל חבר משלם מעין מס (גבוה ביותר) לקיבוץ ושארית הכנסתו נשארת בידיו. כך יכולים להיווצר פערים בין האנשים. אך בג'ונגל ליד סאן־פאולו, לא רואים בכך כל בעיה. אם יקנה מישהו דבר מה מנקר עיניים? אביגיל וסאליין מתקשות בפליאה לאתר דבר, שינקר את עיני החברים. וידיאו קנתה הקבוצה במשותף. מכונית יש לכל אחד, שהרי זהו צורך ראשוני לכל מי שחי מחוץ לעיר. הבתים דומים. מה עוד יכול להיות? הליקופטר? בבקשה. רק שלא יבוזבז שטח נרחב מדי למסלולי נחיתה.

לישראל הגיעו סאליין ואביגיל בעזרת כספן הפרטי. אין בכך כל ייחוד, הן סוברות, אך מספרות על חברה שהשתוממה על בזבוז כספן בחו"ל. כעת נראה, שהקבוצה מתכוונת לשלוח מדי שנה חבר, או שניים לשהות בקיבוץ בישראל, כדי ללמוד את שניתן. בעבר, כשגילו שכבר קיימת צורת חיים דומה אי שם מעבר לאוקיינוס, התאכזבו. הם האמינו, שהם מקוריים. עם הזמן, כשהתהדק הקשר, במיוחד עם שליח מפ"ם בסאן־פאולו, סלמו גרבורג, הם נוכחו לדעת, שכדאי ללמוד מנסיונם של קיבוצים ותיקים. הן מקפידות לומר, שעיקר הלימוד הוא ברמה הפרקטית. ואכן, הופתעו לגלות, עד כמה החיים בקיבוץ הם פרקטיים: בתי ילדים יפים, בתי ציבור נוחים ועוד.

לעוף ולא להסתגר

האם יצליח הקיבוץ הברזילאי הצעיר להמלט מבעיות החומריות? וכבן, הוא לא נולד מתוך הכרח וגם לא מתוך מחסור, מסבירות הבנות. ההיפך הוא הנכון. המחשבה המנחה היא, שהיתר והשותפות הם בבחינת אוויר לנשימה לצעירים. מצד שני, כל אחד מהשותפים קשור בטבורו גם לאתגר פרטי מחוץ לקיבוץ, להתקדמות אישית ומציאת סיפוק בנושאים אהובים, ללא כל קשר לקיבוץ. כך התלות בקיבוץ היא רק ביתרונות שהוא מעניק.

אביגיל משוכנעת, שרק בזכות הקיבוץ יש לה משפחה. 80% מהאמנים בברזיל הורסים במהרה את משפחותיהם, מתגרשים ונגררים לחיי הוללות. שלא לדבר על הסטטיסטיקות המפתיעות המלמדות, שמרבית הזמרות חיות עם נשים. החיים המשותפים, היא סבורה, מאפשרים לשלב את האמנות עם המשפחה.

לפני מספר חודשים קרה לאביגיל אסון נורא, בתה בת החודשים נחנקה למוות מאוכל שנפלט בעודה שוכבת בעריסתה. אילמלא הקבוצה היא היתה משתגעת. היא מכירה אנשים רבים שאיבדו את שפיותם לאחר אסונות דומים. הקבוצה היא בסיס נהדר כדי לעוף למרחקים, היא אומרת, היא מעניקה אנרגיה. דווקא בקיבוץ הישראלי זו נקודת תורפה, היא מעירה בזהירות: „יש פה תחושה אמיתית של סגירות, כאילו הקיבוץ סוגר את חבריו ומקצץ את ידיהם. לא היינו מסוגלות לחיות במסגרת כזו. האמנות היא נר לרגלינו וגם התרבות, שמרכזה בעיקר בערים גדולות".

הקבוצה הברזילאית עודנה קטנה למדי, אף כי רבים מלווים אותה בסיוע כספי ורעיוני. היו רוצים לגדול, אך לא להגזים בסדר גודל של קיבוץ ישראלי. 50 איש נראה להם אידיאלי. סאליין מעריפה קיבוצים קטנים רבים מסביב ופיתוח עזרה הדדית ושיתוף פעולה.

ואחרי חמש שנים הקיבוץ הוא כבר עובדה בשטח. למושג היחד, מוסיפים הצעירים מושג נוסף: סוציאליזם. הרעיון והגשמתו מלהיבים אותם והם לומדים אודותיו ומתעמקים ברזיו. המפעל שהם יוצרים ממשיך לשלהב את דמיונם וצעירים נוספים מבקשים להצטרף. עליהם לעבור שלבי מועמדות חשובים ולפחות שישה חודשים של היכרות. רבים כבר נענו בשלילה.

האם הם מקדישים מחשבה לעתידו של הקיבוץ, לשאלה כמו: שילוב דורות, למשל? היה לצרה בשעתה, סבורות סאליין ואביגיל, הן כבר למדו, שהפילוסופיה לא תמיד מתאימה לצרכים ולא תמיד פותרת בעיות. „נגיע ונשקול", הן אומרות. „כשלאדם יש בעיה, הוא היחידי שיודע באמת מה טוב בשבילו ואנחנו נהיה לצידו". „ובכל זאת", מוסיפה אביגיל, „אם בתי לא תרצה לחיות בקיבוצי, שתבנה לה קיבוץ צעיר לצידי..." נשמע מוכר?

דליה הלפרין

אביגיל וסאליין על מדשאות רמות־מנשה. הופתעו לגלות, עד כמה החיים פרקטיים בקיבוץ הישראלי

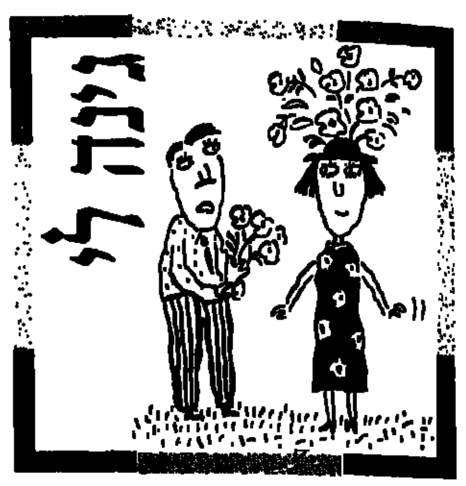

המהפיכה הירוקה

לך לאורך השבילים המוצלים, טבול בירק העסיסי של שיחי הפיטנגה, טעם מן הארום הכהה הזה ומבעד לענפי הפקאנים שלח מבט אל האופק. אולי תגלה את עץ הדעת. בעין־שמר צומח הכל

נעבור לשעה קלה, דרך "מנהרת הזמן", כ־40 שנה אחורה.

תקופת ועידת הקומקום. שמש העמים קופחת על ראשינו ואנחנו, חלק בלתי נפרד מעולם המחר, מתלבטים בבעיות היום־יום: דשא או אספספת? חסכון במים למען העתיד החלוצי־ציוני־חקלאי־סוציאליסטי, או כרי־דשא־זעיר־בורגניים?

אחרי ויכוח נוקב נמצאת הסינטזה הגואלת: לאנשי עבודה מגיע מקום־רגיעה ומנוחה אחר יום־עמל־מיגע, בפרט כאשר מקום זה צמוד אל קרקע המולדת, שאם לא־כן, עלול המחסור להביא לידי הרהורים על כורסאות נוחות וחלומות סוציאליסטיים?

שמחים בחלקנו יצאנו בדרך חזרה. בעיקול חד — שנת 50 — נתקענו. לא סתם, נתקענו, אלא בתווך, בין שני המחנות. „אם במשפט פראג טוענים, כי "הגן האנגלי" ומדשאותיו הנרחבות, הם חלק מקנוניה אימפריאליסטית ושטוכני האינטיליג'נס סרוויס הם־הם שהחדירו את הרעיון הזה אל תוך הקיבוצים — עלינו לקבל את הדין"

"לא"! זועק המחנה השני. אגרופים קפוצים מורמים משני הצדדים וקבוצה של חבר'ה בחולצות כחולות (לא ניתן להבחין בצבע השרוך) פותחת בשיר "פה צומח דשא..."

ראינו, שהאווירה מתחממת וביקשנו חילוץ. חזרנו. אולי בכל זאת קל יותר לסקור את המצב ב־86'?

סוף אוקטובר 86'. סגנב, בעין־שמר הייתי? אתה מפסידו לך לאורך השבילים המוצלים, טבול בירק העסיסי של שיחי הפיטנגה, טעם מן הארום־הכהה הזה, ובעד לענפי הפקאנים שלח מבט אל האופק. אולי תגלה את עץ הדעת? כאן צומח הכל.

כשמהלכים כך, בין הבתים המוקפים מדשאות, והמרחב כולו הוא כעין אחו שבו משובצים בתים ועצים, חשים את פירוש המשפט: "הדשא הוא רצפת הגן"

היו השנה קיבוצים שהתלבטו במצוקת מים. דשא או כותנה? היו שהניפו, לא את הגרזן, אלא את המחרשה והכריזו: "לחסל דשאים! נחוץ תכנון אחר של הגן הקיבוצי. נחוצים צמחי כסוי, שטחים מרוצפים, חורשות".

מה יהיה על הבית הקיבוצי — שהגן הוא חלק בלתי נפרד ממנו — אם נמשוך מתחתיו את הרצפה?

עלית מגן, גננית עין־שמר, מלווה אותנו אל השיכון החדש. בית־גינה־דשא־גינה־בית. רקמת חיבור ירוקה סביב־סביב.

— האמנם, הסף הדשא לאויב העם? מה לדעתך תפקידה של המדשאה בגן הקיבוצי?

— המדשאה היא רקמת חיבור של הגן, אם אפשר להגדיר זאת כך. היא בסיס חיוני, אך יתכן ובמשך הזמן, בעתיד, יהיה צורך להכניס צמחים חילופיים... אולי התנאים יכתיבו לנו לחפש צמחים אחרים.

— האם בעין־שמר התעוררה הקיץ בעיית ההשקיה במלוא חריפותה?

— אם לומר את האמת... לא היה שום לחץ.

— לדעתך, הדשא הוא עדיין המרכיב העיקרי של הגן ואחזקתו — בסופו של דבר — היא הפשוטה או היעילה ביותר?

— בתנאים הנוכחיים כן, אך אם נכניס צמחי כיסוי הם יסתפקו בפחות מים, ואחרי שיכסו את השטח, תחסך גם עבודת אחזקה.

— מעשית, בעתיד הקרוב, ניתן לצמצם מדשאות בעין־שמר?

— במקום שלא זקוקים לדשא לשימוש, לדריכה — למשל ליד בית משרדים — הכנסתי כבר צמחים אחרים, כמו ויטקס (שיח אברהם) וזחל ומין נמוך של מיאופורוס.

— האם פני הקיבוץ ישתנו עקב צמצום שטח־דשא. האם "החצר הקיבוצית" תיראה אחרת בעתיד?

— יהיה צורך להתרגל למראה, ויהיה זה בוודאי מראה אחר.

— האם בשכונות שיבנו בעתיד יתוכנן הגן בצורה שונה מאשר עד כה?

— בשכונה חדשה צריך לתכנן מדשאה אחת גדולה, שתשמש לבילוי ולמשחקים, ומדשאה קטנה בצד אחד של הבית בלבד. כיום הבתים מוקפים בדשא. להבא נשתול, כנראה, רק בצד מזרח, או צפון.

— למה דווקא מזרח, או צפון?

— כיום הבתים שלנו מוצבים בכיוון מזרח־מערב, כנהוג, אך יש שיקולים להציג אותם בכיוון צפון־דרום. תהיה פחות קרינה ישירה על הבית ותנועת רוח טובה יותר.

— כלומר, להבא הדשא יישתל, אולי, רק מצפון לביתי?

— כן, סביר להניח.

בבקשה, גם מצמצמים את בסיס הגן וגם עוברים לאוריינטציה. צפון/דרום! — אם זו אינה מהפיכה, אינני יודע מהפיכה מהי.

דן רעים

עלית מגן, גננית עין־שמר: „אולי התנאים יכתיבו לנו לחפש צמחים אחרים."

יד יצחק בן־צבי

המחלקה לפעולות חינוך והדרכה

קורסים שנתיים בנושאים שונים בתולדות ארץ־ישראל ברחבי הארץ

(הרצאות וסיורים) בשנת תשמ"ז

הקורסים יועברו ע"י טובי החוקרים מכל האוניברסיטאות בתחומים: גיאוגרפיה, ארכיאולוגיה, היסטוריה, מחשבת ישראל, אמנות, ארכיטקטורה, ספרות ועוד.

בירושלים (באולם „יד יצחק בן־צבי", רחביה)
★ תגליות חדשות בארץ־ישראל — בימי ב', 19.30־21.30
★ אמנות ואדריכלות בירושלים במאה העשרים — בימי ב', 19.30—21.30
★ מדינות החשמונאים ובית הורדוס — בימי ד', 19.30־21.30
★ ירושלים במאה העשרים (קורס בשפה האנגלית) — בימי ד', אחת לשבועיים, 16.30־18.30
★ זאת ירושלים (סיורים לסטודנטים ולמשפחותיהם) — בימי ה', אחת לשבועיים, 08.30־12.30 (מלא)

בתל־אביב (בשיתוף עיריית תל־אביב)
★ ארץ־ישראל בזמן החדש (בבית עוזר העירייה, רח' מוטבדייתא) — בימי ג', אחת לשבועיים, 19.30־21.30
★ ארץ־ישראל בקבלה ובחסידות (בבית אריאלה) — בימי ד' 19.30—21.30 (מלא)

בחיפה (באודיטוריום של בית רוטשילד)
★ עם ישראל בארצו — מחקרים חדשים — בימי ה', אחת לשבועיים, 16.30־18.30

ברחובות במכון ויצמן (בשיתוף יד חיים וייצמן)
★ אמנות וארכיטקטורה בארץ־ישראל — בימי ב', אחת לשבועיים, 20.15־22.15

במכללת אחוה (בשיתוף מכללת אחוה, מועצה אזורית באר־טוביה)
★ ירושלים בתקופות הצלבנות ועד התקופה העות'מאנית — בימי א', אחת לשבועיים, 20.15־22.15

בבאר־שבע (באודיטוריום 06, באוניברסיטת בן־גוריון)
★ הנגב וסיני — בימי ג' אחת לשבועיים, 20.15 — 22.15

בטבריה (בשיתוף עיריית טבריה)
★ הגליל בתקופת הדורות (במכון „בלאדי") — בימי א', אחת לשבועיים, 20.15־22.15

בקרית שמונה (בשיתוף המר האזורית גליל עליון, בית אידלסון והמר הציונות בישראל)
★ טבריה וארץ כנרות — בימי ד', אחת לשבועיים, 20.15־22.15

במכללת הנגב (בשיתוף מכללת הנגב ע"ש ספיר)
★ הר יהודה ומדבר יהודה — מתקופת בית שני ועד הכבוש הערבי — בימי ד', אחת לשבועיים, 16.15־19 ע'

למורים: כל הקורסים מוכרים לגמול השתלמות. לסטודנטים וחיילים 50% הנחה.

השתלמויות למורים בשנת שבתון ולאחרים

בירושלים (באולם „יד יצחק בן־צבי", רחביה)
★ לימודי ארץ ישראל. שתי תכניות שאחת מהן במשך 224 שעות כל אחת.
★ ארץ־ישראל מתקופת הבית הראשון ועד ימי הביניים — בימי ב', 08.30־13.30
★ ארץ־ישראל מימי הביניים ועד הקמת המדינה — בימי ד', 08.30־13.30
★ העיר ירושלים מהתקופה הממלוכית ועד התקופה העות'מאנית (מלא) — תכנית בת 112 שעות, בימי א', 16.30־19.15

בתל־אביב (בשיתוף עיריית תל־אביב)
★ ירושלים מהתקופה המוסלמית הקדומה ועד העת החדשה (בבית „יד לבנים") — תכנית בת 112 שעות, בימי ב', 16.30־19.30
★ ארץ ישראל — מתקופת האבות ועד שלהי הבית השני (בבית אריאלה) — תכנית בת 224 שעות, בימי ג', 08.30־13.30

בחיפה (בשיתוף עיריית חיפה)
★ לימודי א"י (בבית אורדשטיין) — תכנית בת 224 שעות, בימי ה', 08.30־13.30

פרטים והרשמה: „יד יצחק בן־צבי", ת.ד. 7660, ירושלים 91076, טל' 667675־02, 639170־02

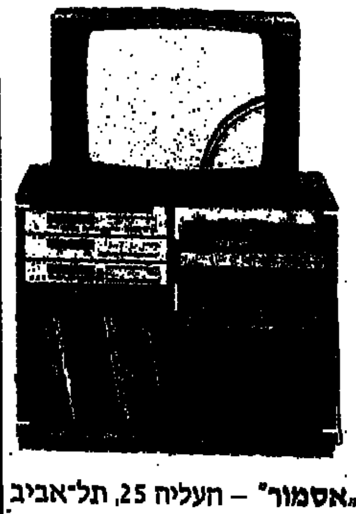

אסמור בע"מ

מערכות סטריאו

טלוויזיות וידיאו ורמקולים

פטיפונים	מ־150 ש"ח
רסיברים	מ־250 "
טייפים – דק	מ־250 "
מערכות סטריאו משולבות	מ־445 "
מערכות בחלקים	מ־695 "
רמקולים HIFI + תיבות מ־20W — 120W	מ־79 "
רדיו טייפים ניידים	מ־180 "

המחירים הזולים ביותר מכל מרכזי הקניות בארץ — בוא אלינו והשווה מחירים

„אסמור" — חעליה 25, תל־אביב. טלפונים: 830605, 384910־03

רמקולים דגמי 1987 במבצע הנחות עד 50%

ווגה, וורפדל, J.V.L., BOSE, גאמו, פירלס, גודמנס, פיליפס ועוד

החלף ישן בחדש!

מבצע 13 תשלומים לרמקולים ולכל מערכות הסטריאו

סטריאו בסיטונות

★ רסיבר פיונר 52W + פטיפון + רמקולים	רק —.1090 ש"ח
★ רסיבר טכניקס + פטיפון + רמקולים	רק —.1150 ש"ח
★ רסיבר + אקולייזר 33W + טייפ דבל קסט + רמקולים	רק —.1290 ש"ח
★ מגבר JVC + רדיו + טייפ דבל קסט + רמקולים	רק —.1440 ש"ח
★ קומפקט דיסק לייזר	רק —.690 ש"ח

(לא כולל מע"מ)

סטריאו ויזה, העליה 62 תל־אביב. פתוח מ־10.00 עד 13.00, 16.00 עד 19.00

כותבים לדף

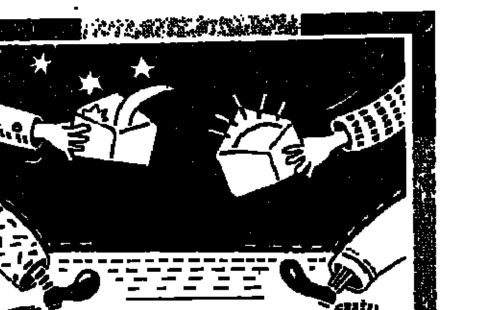

כיצד דופקין, מתבלין ונהנין

משבעת המינים, שנתברכה בהם ארצנו, האציל שבכולם הוא הזית. מצודד עין, מרטיט נחיריים ומשובב חך.

כה אהוב הוא ומכובד, עד כי מזדעקת לה הקריאה: הרפו ! אל בא תעוללו לפריו את אשר משיאה לכם גרדה כהן במדורה האחרון.

ואת גרדה, כוהנת מטבחנו, מה קרה אותך?

את, שהישר מטוריך נודדו כבריילחם חמים וריחניים במאות בתי־אב, גלונים על גלונים של מרקחות וריבות מבושמות, וטונות על טונות של סופגניות פריכות ונימוחות, מה לך, כי קמת על מחמלנו?

והרי הנוהג של החלפת המים משך שלושה ימים הוא גלה, כמוהו כשימת נתחי עוף שמיצו עצמם בסיר המרק, בבריל. מי־אפסיים אלה נוטלים עימם לתהום השיכחה את „נשמת אפו" של הזית, את המרירות השמנונית ריחנית (מה שקורין: ארומה).

הזית הטוב, „הדפוק", על פי בית מדרשו של אניס אבו־פני מכפר קרע, שהזין דורות על דורות, רצוי שימנה על „המשפחה" הסורית, אך גם זנים „אשכנזים" יותר יגיבו היטב לטיפולנו:

1. „שבור" את הזיתים במכת אבן (עם הפטיש הם ישחקו איתך „תופסת").
2. הניחם בכלי קיבול כרי־סגירה בשכבות (כן, כן, אפשר גם בכלי פלסטיק, לידיעת „מסתערבים" למיניהם).
3. בין השכבות, פזר ביד נדיבה פרוסות לימון, מעט שום, לפי הטעם, ופלפלים חריפים בזהירות.
4. עתה, עם המלא הכלי ב„דפוקים" הללו, יש לצקת את מי המלח לפי תרגולת הכיצה הצפה. אך להקפיד, שיהיה זה בשלב של ראשית הציפה.
5. למעלה, לפני שלב הסגירה, הניחו עירימת עלי גפן שתכליתה: השקעת הזיתים אל מתחת פני המים וספיגת שכבת העובש הבלתי נמנעת.
6. בתום חודש נכון הזית להאכל במלוא ניחוחו ומרירותו הקלה. מומלץ לזלוף שמן זית לצנצנת ההגשה כדי שכל־פרי היוצא יזכה למעטה מבריק וטעים.

זהו זה, ובאם יש את נפשכם ובית בליעתכם להוסיף ל„חגיגה האוטנטית" גם פיתות, לבנה ושאר מיני גיבוב, רק תבקשו.

בשם אגודת שוחרי הזית
אבו־אביעד

בכל זאת עודד צודק!

ידועה אימרה המיוחסת לוינסטון צ'רצ'יל: „הדימוקרטיה הנה משטר גרוע, אך איני מכיר משטר טוב ממנו". בתרגום חופשי: לדימוקרטיה מגבלות רבות. כך במדינה וכך באירגון כל שהוא. אל לנו להסתתר לעתים מזומנות אחרי הטענה: „הכל נעשה והוחלט באופן דימוקרטי ולכן הכל בסדר".

כבר לפני שנים הוזהרו חכמים מפני גידול לא מבוקר של המפעלים האזוריים, בחינת גולם העלול לקום על יוצרו. סכנה זאת היתה קיימת זמן רב לפני מאמריו של עודד ליפשיץ וכל מה הוא עושה עתה הוא חשיפת התהליך שהוזהרנו מפניו והוא קרם עור וגידים לנגד עינינו האדישות.

אחזור ואזכיר את מטרות הקמתם של האירגונים האזוריים: ראשיתם באירגוני קניות, שבאו לחסוך מהמשקים הוצאות גדולות על־ידי רכישות מרוכזות, והמשכם במפעלים אזוריים, שבאו לאפשר לקיבוצים לחסוך השקעות גדולות בכל קיבוץ בנפרד במפעלי עזר לחקלאות (אם רוצים להגיע לשיטות עבודה מודרניות) וכן להוציא עבודות — במקרים רבים עבודה שכירה — מהקיבוצים. לא היתה כוונה להקים פרוייקטים, או מפעלים תעשייתיים נפרדים, כי הרי אלה בתחום יוזמתם של הקיבוצים עצמם.

כדי לא לחזור על דברים שאמרו וכתבו עליהם כבר וכדי לא להכנס לפרטים שבתוך המפעלים עצמם, בהם איני בקי, אאיר מנקודות מבט של הקיבוץ: לקראת עריכת תכנית השקעות שנתית מחשב כל קיבוץ את מקורותיו ויתרותיו הכספיים. עוד לפני הקצאת מקורות אלה לצרכים של הקיבוץ עליו להפריש סכום „מובן מאליו" להשקעות במפעלים האזוריים, משום שעל השקעות אלה הוחלט באופן דימוקרטי בהנהלות המפעלים. לקיבוץ אין אפשרות לקבוע את סדר העדיפויות הנראה לו. הקיבוץ „שבוי" בידי המפעלים בהקצאת מקורותיו הכספיים.

עקרון העבודה העצמית במפעלים חשוב מאד. אך אינו חשוב יותר מעקרון העבודה העצמית בקיבוץ הבודד. התמורה המשולמת לקיבוץ עבור כל יום עבודה של חבר ב„קרנות" או באירגון איזורי אחר היא בהחלט נאה ובמקרים רבים מתחרה עם ענפים חקלאיים או תעשייתיים בקיבוץ. עובדה זאת, כשלעצמה, מהווה גורם שעשוי לגרום לקיבוץ להעדיף שליחת אנשיו ל„גרנות". אך אם בנוסף לכך משלם הקיבוץ קנס גדול על פיגור בהשלמת מכסת ימי העבודה שלו למפעלים האיזוריים, הרי שהשיקול הופך לאילוץ של שמירה על עבודה עצמית שם על פני עבודה עצמית בבית. נכון: גם על הקנס הוחלט באורח דימוקרטי למופת.

מרכז משק, גזבר, או מזכיר, שבתוקף תפקידם מוזמנים לאסיפות, בהן מחליטים באופן דימוקרטי החלטות הרות גורל, אינם מסוגלים ללמוד את הפרוייקט המוגש להם לפרטיו בגלל העומס המוטל עליהם מבית. לכן, במקרים רבים, אינם מגיעים לאסיפות, ובמקרים אחרים מאשרים את הצעות ההנהלה מתוך אמונה, שאם הם הציעו, הרי שהעניין נבדק לעומקו.

הנה כי כן, מבנה דימוקרטי אינו יכול להחליף אחריות אישית של ממלאי תפקידים בכירים באירגון. הגולם לא יקום על יוצרו, אם המנכ"ל וחברי ההנהלה יכירו בסכנות הטמונות בגוף גיגנטי כזה. עליהם ללמוד את חוקי פרקינסון: קל להחליט על הוצאת מיליונים מאשר על קניית מגהץ למחסן בגדים. מבנה משרדים מפואר הנו סימן היכר לאירגון שעסקיו בירידה וכן הלאה. עליהם לזכור תמיד, שתפקידם לעזור לקיבוצים ולא להוות תחרות לקיבוצים ביוזמות.

שום תמיכה דמוקרטית לא תכסה ערוות כשלון יוזמות של חברים שבידם כוח השכנוע וכוח הביצוע. מרקם החיים העדין של החברה הקיבוצית, בה אין תגמולים חומריים ממשיים ואין גורמי ענישה, מחייב את האדם שקיבל סמכות ואחריות לנהוג ברחילו ורחימו ואם הוא פורש כנפיו, אל לו (או לאחרים) לבוא בטענות אל המבקרים.

אורי שפירא
עין־שמר

האמנם?

קראתי את כתבתו של עודד ליפשיץ מיום ה־7 באוקטובר 1986 ולמרות העובדה כי לא הייתי חלק ממערכת ניהול „גרנות" (מלבד אסיפת משקים) או ביחסים חבריים מיוחדים עם אשר גולן, נראית לי הכתבה חד צדדית, לא מדוייקת ובעיקרה תערובת מוזרה של עובדות והבעות דיעה.

ברשותך, עודד, מספר הערות מנקודת השקפתי ולפי הבנתי את מערכת המפעלים האזוריים.

ראשית, בית המשרדים בת"א — חלק מפעילות הארגון, כגון קניות, גביות וכו' מבוצעות בת"א ולכן ודאי שפעילות זו תמשיך להיות מרוכזת מת"א.

שנית, בניין המשרדים אושר במספר אסיפות משקים וכחלק מגיוון תיק הנכסים של „גרנות". מלבד זאת, המשרד בת"א שלו כמו „...שניים שלושה חדרים בבית משקי הנגב..." היה מקום עבודה לרבים מפעילי המשקים, גזברים ומרכזי משקים ויותר מכך הוא היה בית חם ולבבי שלא כמו במספר אתרים דומים, תמיד ניתן לבוא, למצוא מקום עבודה שקט עם שירותי טלפון, מחשב וכוס קפה, מבלי שיראו בך פולש, ורבים מעובדי המשרד, כולל אשר גולן, היו קשובים לכל פניה גם ללא קביעת פגישה מראש. לעצם הקביעה כי „משרדי סוכנות" של שני ספסלי עץ ושולחן הם ערובה לצניעות ואי בזבוז — מסופקני.

שחיתות, חוסר יעילות וטפילות ניתן לעשות גם בקרן רחוב.

לנושא „הילרון". לכאורה יכולתי לראות עצמי כחוזה נכונה, שכן באסיפת המשקים הצבעתי נגד קניית החברה (ההצעה התקבלה ברוב מצומצם), אולם מה לך כי תלין על „גרנות", שהיתה האחרונה לאשר את ההסכם כאשר אישור שאר האזורים והתנועות היה נימוק רב משקל בקבלת ההחלטה.

לנושא יוזמות פרוייקטים רחבי היקף והשקעה — אין ספק, כי זה הנושא החשוב ביותר והמהותי ביותר העומד על הפרק. הצגת הנושא, כאילו עצם הטיפול בפרוייקטים הוא המטרה, היא קודם כל זלזול באינטיליגנציה של לפחות 100 חברים שונים ממשקי „גרנות" ואילו התמונה היא שונה לחלוטין.

מצב קיים של תעשייה קיבוצית, שרובה המכריע נשענת על טכנולוגיה מיושנת, שמתקשה לפרוץ לשווקים גדולים ויציבים. בדרך־כלל עודף כושר ייצור מעודף חקלאות, שמצבה לכל היותר סטטי.

קושי הולך וגובר למערכת של קיבוץ בודד להתמודד עם בעיות של תקציבי מחקר ופיתוח, ועם כלל הבעיות של יזום מפעל חדיש.

בעיה נוספת, מפעל אזורי הנשען בעיקר על הכנסות משקיו מחלב, בשר וכותנה.

ברוק כדו"חות אסיפות המשקים ודוחות שנתיים, כמה זמן לפני מפולת מחירי הכותנה צעק אשר גולן מעל כל במה אפשרית, שזו התאבדות להסתמך על בסיס הכנסות כה צר. יזום המפעלים והראיה, כי האירגון האזורי הוא זה שחייב להיות הנושא העיקרי בעול העשייה הוא מהדברים היותר חיוביים שעשה אשר גולן. בקיבוצי רווחת האמרה, כי הרבי לעולם לא יירטב במי ים משום שהוא אינו הולך לים ולכן אפשר להכשל בפרוייקטים של מחקר ופיתוח כאשר עוסקים במו"פ, ויותר מכך כמעט שלא ניתן שלא להכשל במו"פ, הכשלון במו"פ ממומן בחלקו על־ידי המדען הראשי ומוטב שנושא זה ייעשה בארגון אזורי מאשר במשק הבודד.

לא בתוך הקיבוץ הבודד ובוודאי שלא בתוך ארגון אזורי אין מי שתפקידו לראות את הטווח הארוך את האופק הרחוק, כמעט הייתי אומר, את קצות הנבואה, מלבד המנהל וזו תמצית תפקידו.

בתקופת משמרתו עשה המנהל דברים נכונים — שגים רבות. מנהל שרואה את עיקר תפקידו בבקורת על מנהלי האגפים, או בחסכון; לא עושה את תפקידו לפי תפיסתי.

להגיד באופן כללי, שצריך פיתוח ומפעלים חדשים ושאר מילים יפות ולהעביר זאת לוועדות כאלה ואחרות, זהו מרשם בדוק לחוסר עשייה, כל פרוייקט ש„נגוע" בקידמה, אפשר להוכיח, שהוא לא כדאי ולא כלכלי ולא ולא... אני אינני הראשון, שיגיד לך, שזו המחלה של המערכת הכלכלית שלנו, לא מהיום. עם תסמונת ה„ראש הקטן" „וללכת בתלם" אנו חונקים כל אפשרות לשינוי.

שלא כמו שהצגת בכתבתך, אשר גולן מעולם לא החליט לבדו בנושאים שהועלו בכתבה. לאשר גולן היו את הכשרון ואולי עודף כשרון של יכולת העברת החלטות, אולם (וזאת אני יכול להגיד מנסיוני) תמיד תוך מתן זכות דיבור למתנגדים ודווקא לקולניים ביותר. לפעמים עמדתי בהתנגדותי כמעט לבדי, בנושא זה או אחר, באסיפת משקים אלו תמיד התמוגגתי מהיכולת שלו לנווט את האסיפה ואת ההחלטות.

כאשר מנהל נכנס מביא להפסקתם של כל הפרוייקטים תוך פחות משנה, הוא אומר, למעשה, כי כל אלה שעסקו ביזום, במחשבה ובתכנון, עשו מלאכת רמייה.

האמנם?

אורי אבני
נחשולים

שישה במקום אחד

ב„דף הירוק" מס' 202, פורסם מאמר מעניין על אסיה שילקרוט־מרגוליס.

בכתבה ישנם כמה נתונים, שאינם מדוייקים. בניגוד למה שנכתב בכתבה, בנגבה חיים היום 6 חברים מהגרעין הסופי. לא פחות ממספר החברים שנשארו בנגבה מכל הגרעינים שהיו בעשר השנים האחרונות.

עם זאת, ברצוני להדגיש, שכמה הכללות בכתבה לגבי העליה מרוסיה אינן נכונות. אחרי פרסום הכתבה בעיתון התקשרו אלי חברים לשאול, מה קרה, שמשפחתי עוזבת את הקיבוץ. אני מבקש לתקן את הטעות בעיתון.

לאה לבינמן
קיבוץ נגבה (לשעבר חברת הגרעין הרוסי)

להסתגל או להתנוון

מדוע הם שותקים באמת, גדעון לוין הבה ונציע אפשרות שאותה לא מנית: אולי מפני שתש כוחם להתמודדות רוחנית אמיתית.

קראתי את מאמרו החשוב של משנר ב„שדמות" ואכן ציפיתי בעניין לתגובות. ממה שראיתי עד כה — ב„שדמות" האחרון, ב„יחד" וזו שלך ב„דף הירוק", צר לי לומר, מתבררת תמונה עגומה, משום שמצטיירת מהן:

א. אי הבנת הנקרא (כך זה נראה לפחות. למעשה, זהו סירוב לקרוא את הדברים כפשוטם).

ב. הכחשה טוטאלית, או ביטול של תופעות ובעיות, שהמאמר הנ"ל מצביע עליהן — תופעות שאי אפשר להכחישן, אך הרבה יותר קל להכחיש מאשר להתמודד. (כן. גם זאת למדנו מהפסיכולוגיה).

ג. התקפה על הדובר ומניעיו (כמובן לא אישית נגד מ. שנר — אותו מעטים מכירים). „גיס חמישי", „האגו הקטן" וכו'. גם זו, כמובן, דרך נוחה וסלולה היטב להתחמק ממה שהוא טוען.

ד. והחמור מכל בדיון רציני — לא דמגוגי דימיוני — הוא הנסיון המתמיד לדחוק את היריב לקצוות: להעמידו בעל כרחו בדילמה כוזבת: אם יש לך ביקורת על הקיבוץ, אתה „מצורף" לאויביו במחנה הרוויזיוניסטי. אם אתה מצביע, למשל, על פגיעה באוטונומיה של האדם במבנה החברתי שלנו, אז האלטרנטיבה היחידה והשלמה, שאני יכול להעלות בדעתי, היא זו של אדם שיחיה לבדו על „אי בודד" (כך! דני הדרי) אין ממש אין שום מרחב ביניים בין קיבוצניק לרובינזון קרוזו, בין בשחור ללבן, מעריך ושונא, אוהב ואויב".

ועכשיו לעניין עצמו, בפרספקטיבה קצת אחרת, אך בקיצור נמרץ המתחייב מאופייה של במה זו.

ישנה איזו תחושה כואבת שאנו נמצאים בנסיגה ועלולים להיהפך למגזר מפגר בחברה הישראלית. פרופ' יחזקאל דרור יוכל בוודאי לספק את ה„הוכחה המדעית" לכך. מי שחושב, שהסיבות לכך הן רק „כלכלת ארידור", בלאס ושות', נפילת מחירי הכותנה וכו' שיבוסם לו. לדעתי, יש איזה קשר עמוק בין סימני הנסיגה לליקויים פנימיים בשיטה עצמה. לא בתיאוריה שלה. בפרקטיקה!

מן התופעות והבעיות העולות — לא רק ברשימתו של מ. שנר, פשוט אי אפשר להתחמק. הן עולות בצורה אוטנטית מן ההוויה שלנו והן מזמינות התמודדות רוחנית אמיתית ואמיצה. מי שמכחיש אותן, האנטנות שלו, לדידי, פשוט שרופות.

מושכל ראשון אצלי: אין שיטה חברתית מושלמת, הנותנת „פתרון" לכל ציבור, בכל זמן. אנשים וציבורים חיים לרוב במתח בין ערכים שונים, שהיחסים ביניהם אינם פשוטים. ישנן נסיבות חיים והיסטוריה בהן אנו מדגישים ערכים אלו על חשבון אחרים, ועיתים להיפך. השיטה הקיבוצית שמה את הדגש, מלכתחילה ובכורח הנסיבות, על ערכי השיוויון, השיתוף, האחריות ההדדית המוחלטת וכו'. ישנו חשש כבד, שתוך כדי כך נפגעו ערכים אחרים, שגם אותם אנו מחייבים, כמו חירות היחיד, היוזמה והאחריות האישית, הדחף להצטיינות ועוד. שוב, אין זו בחירה בין ערכים מנוגדים, אלא שאלה של מינון ודגש נכונים המתאימים לתקופה, להתפתחות האורגניזם החברתי ולנסיון המצטבר.

כלפי מי יש לנו אחריות בסופו של דבר? לישות מופשטת — „הקיבוץ" כפי שאנו מכירים אותו, ל„ערכים המכוננים" של השיטה, או שמא להמשך קיומה ושגשוגה של הקהילה הקיבוצית הקונקרטית, שבה אנו חיים, בתוך החברה הישראלית? אכן, הקיבוץ חייב להשתנות, ולדעתי זו פשוט בעיה של הישרדות.

האתגר הרוחני שלנו הוא לצייר סוג של קהילה שיתופית, שיש בה משקל רב בהרבה לאותם ערכים שצויינו לעיל. ויש לומר בגלוי — אפשר שהדבר יבוא על חשבון פגיעה מסויימת בערכים הנוכחיים. נמשל הדבר לאורגניזם, שהותאם להפליא לסביבתו, אך משהשתנו תנאי הסביבה, הוא חייב ללמוד לקח מנסיונו שלו, להסתגל — או להתנוון. האם יש לנו אומץ לחשוב לפחות על הסתגלות יוצרת לתנאי הסביבה של סוף המאה ה־20, או שמא נוח יותר להישאר, חלילה, עם זכרון של פרק היסטורי מפואר בתולדות הציונות, המדינה, הקהילות הקומונליות?

יורם בוטניק
חולדה

אהוד דור

מבחוץ

יסורים כפולים

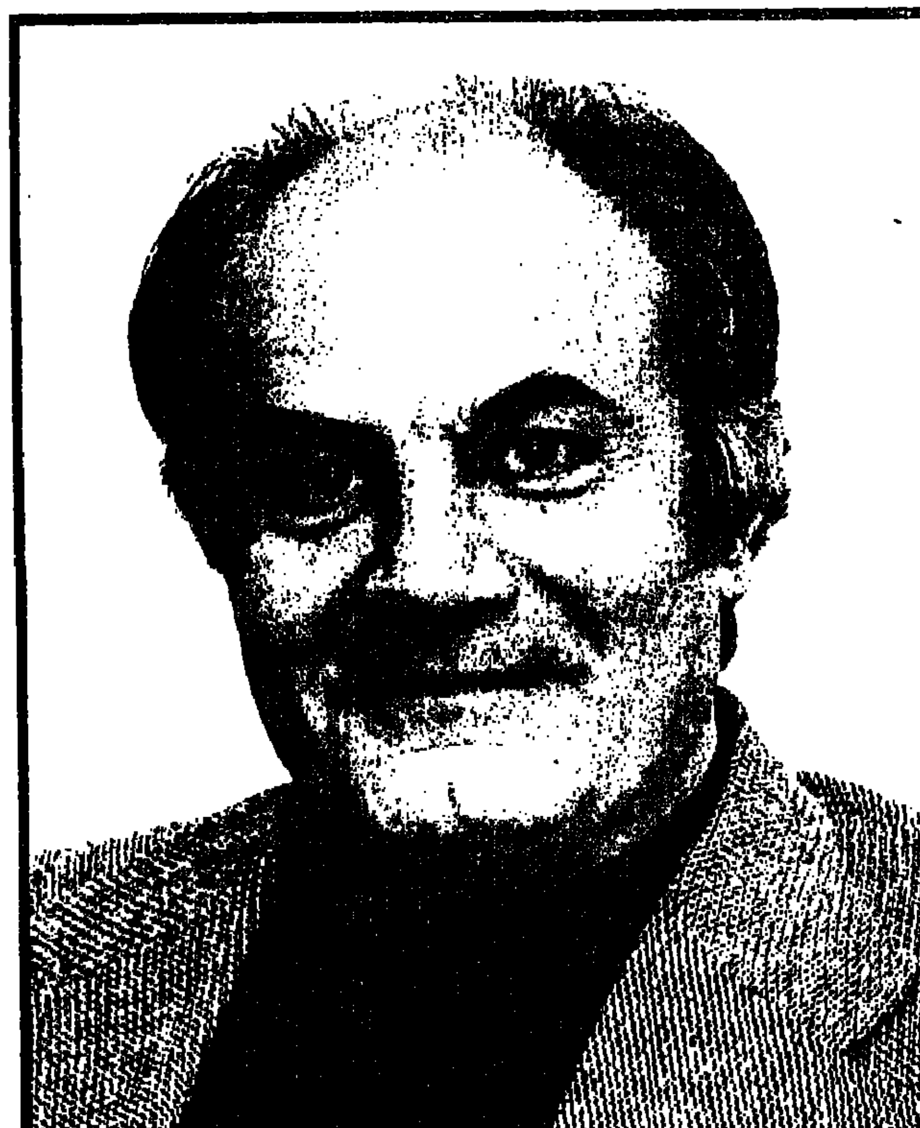

אלי עמיר, חניך חברת הנוער במשמר־העמק, מחבר „תרנגול כפרות", מנכ"ל עליית־הנוער

עוד בבגדד, כילד, קיננה בתוכי צורת החיים השיתופית. מעין חלום שהיה עמוק בתוכי. יתכן, שלמשפחה המורחבת היה חלק בזה. הרי אפשר לתאר את החיים במשפחה המורחבת כצורת חיים הדומה במשהו לצורת החיים בקיבוץ, מבחינת האחריות ההדדית. השיתוף ההדדי וגם בחיי התרבות והרוח. מבחינה מסויימת אלה חיים במעין שבט. וכך קרה, שכשהגעתי למשמר־העמק, כאילו באתי אל החלום ההוא. כנראה גם סירבתי להפרד מהחלום, ועד היום אני מסרב להפרד.

כל קשיי החיים של אז והמפגש בין התרבויות השונות — לא פגעו באף שלב בתחושת החלום. התחושה הזו ליוותה אותי בכל חיי היום יום, וכל קשיי ההסתגלות וחוסר הרצייה שלנו לא הפריעו לי לחוש, שאני חי במסגרת שהיא חלום. אומר לך יותר מזה, עד שלא התפרסם „תרנגול כפרות" ויצא לדפוס, אני המשכתי לחיות בתחושת החלום ההיא בכל פעם שבאתי למשמר־העמק. אני גם המשכתי לראות את האנשים כמו שהם היו בתחילת שנות החמישים: הנשים לא הזדקנו ונשארו יפות כמו שהיו בימים ההם, והגברים לא התקפלו ונשארו זקופים כמו שהיו, ורק בשנים האחרונות, ואני מבקר במשמר־העמק לפחות פעם בשנה ולמשך שבוע עם משפחתי, התחלתי לראות את האנשים ואת הקיבוץ, כפי שהם היום. לכן, גם מידת הכאב והאכזבה שלי מהקיבוץ (מהקיבוץ ככלל, לאו דווקא משמר־העמק) היא בגלל מות החלום.

החלום שלי כבר איננו אותו חלום — יש לי יסורים כפולים. אני רוצה לומר לך, שבמובן מסויים, השיחה הזו קשה עלי, כי היא עבורי ההתפכחות מן החלום. כי אני מנפץ עתה את החלום שלי ואני לא רוצה לנפץ אותו. חיים גורי הותקף על מאמר שכתב על הפשפשוק ואני הגנתי עליו, וכשראיתי אותו וספרתי לו, המשפט שיצא לי היה: הם הורגים לנו את החלום. לכן, גם קשה לנו לקבל את זה וגם קשה לנו לסלוח. אחרי הכל, מה נער מהגולה, כמוני, שבא מהגטו של בגדד ונושא חלום־ילדות על חברה מסויימת, מה הוא יכול להגיב כשלוקחים לו את חלומו?

וכמה הדברים אמורים, הרי בחברה כמו שלנו אנחנו צריכים את הארון שינשא לפני המחנה, והתנועה הקיבוצית היתה הארון. והנה היא הופכת להיות, כמו שאנו רואים בשנים האחרונות, כמעט כמו החברה הישראלית כולה, אם אני רואה שמחצית בני הקיבוצים עוזבים; אם אני פוגש בארה"ב קיבוצניקים, הנמצאים שם והמודים שהם שם בשביל „לעשות" כסף — בפירוש כך; אם אני רואה מאבק חריף של אנשי התנועה הקיבוצית להשגת נכסים פוליטיים, כמו כל קבוצות הלחץ האחרות; אם אני רואה, שמבני דורי ומהדור שבא אחרינו — לא צמחו מחליפים ליערי, לחזן, ליגאל אלון ולבן־אהרון, אז משהו נשבר לי בלב.

יש משהו לא הוגן בטענות שלי. אני שם את חברי הקיבוצים על תקן של אידיאליסטים, הולכי לפני הארון, ואני מבקר אותם, כי הם איכזבו את הציפיות שלי. ישנו גם פשע נוסף: אני לא חי שם. אבל זה מה שאני חש.

הדבר החמור שקרה לי לאחרונה קשור לפשפשוק. עד לאותו מאורע, דברתי והגנתי בכל מקום על התנועה הקיבוצית, דיברתי עליה בסופרלטיבים בכל מקום, ועדיין אני עושה זאת, אבל לפתע הופיעו אצלי מעצורים בגרון, ואישית זה מפחיד. אבל, אני חושב, שהמחדל החמור מכל, ואני מדבר כמי שאוהב וכואב, היה בנושא שכבר נדון לא מעט פעמים, והוא ההתייחסות לעליה החדשה. ואינני מתכוון דווקא לעדות המזרח או עיירות הפתוח, הכוונה לעלייה החדשה כולה. תשעים וחמישה אחוז מהתגובות שאני מקבל ושומע ממאות הפגישות שהיו לי עם קוראים של „תרנגול כפרות" ואשר רובם ככולם התחנכו בקיבוצים היו כאלה: „גורי (גבורו של הספר) זה אני" — ולא רק יוצאי עירק, אלא גם יוצאי מערב ומזרח אירופה. לכן גם אבדה לה, לתנועה הקיבוצית, התמיכה של שני שליש מהעם כעולים חדשים. בבת אחת, תנועה שהיתה סמל ודוגמה לכל היפה שהיה בארץ הזו, בגלל המחדל הזה הפסידה עורף כזה אדיר. וזה מעבר ליחסי השכנות עם עיירות הפיתוח: זה מעבר לזה שאין בתי ספר אזוריים משותפים; זה מעבר ליחסי עובד מעביד בין אנשי קיבוצים מסויימים ופועלים מעיירות פיתוח — הרי איש אינו אוהב את המעביד שלו, וזה שבעל הבית הוא סוציאליסט אינו מעניין איש.

אך יש גם דבר טרגי בתוך המערכת הזו: אתם אנשי הקיבוצים לימדתם אותנו, גם את העולים וגם את אנשי העיר, שאתם האידיאליסטים החלוצים לכל משימה ומשימה, את זה אמרתם לעצמכם ולילדכם, וזה המיתוס שיצרתם ואתם לא יכולים לברוח מהגורל הזה. ואלה שאוהבים אותכם, כמוני, לא יכולים לתת לכם להמלט מהגורל הזה, ואנחנו גם תמיד נדרוש מכם. אחרי הכל, האם אל המושבניקים, שגם הם חלק מההתישבות העובדת, מישהו בא בטענות?

הזכות שאני רואה לעצמי, לראשונה, לחשוף פצעי אוהב בפומבי, היא באמת מן האהבה שלי לתנועה הקיבוצית, והערכה שלי למפעלה,

> *„...הזכות שאני רואה לעצמי לחשוף לראשונה פצעי אוהב בפומבי, היא באמת מן האהבה שלי לתנועה הקיבוצית."*

והערצה שלי למיסריה, והזכות שנפלה בחלקי להתחנך בה. בכל פורום אני מציין, כי שלושת השנים המאושרות בחיי והחשובות ביותר, הן השנים שלי במשמר־העמק. נדמה לי, שזה מקנה לי כרטיס ביקורת לבוא ולומר: חברים, כך אני רואה אתכם וכך אני מבקש שתהיו — ואני בהחלט מוכן שיטילו בי אבן פלוס קללה עסיסית: שאלך לכל הרוחות, ואני אקבל זאת ואבין זאת. יש כאן שלושה מעגלים: מעגל אחד — כיצד הקיבוץ רואה את עצמו: המעגל השני — איך אנחנו, חניכיו, רואים אותו ומצפים ממנו שיהיה; והמעגל השלישי — איך הקיבוץ באמת ואיך אנחנו באמת. ובין המעגלים האלה יש קונפליקטים.

אני חושב, שזהו סימן לבגרות וגם סימן של תחושת משבר, לבוא ולשאול (כמו הפניה שלך אלי, ושאני מברך עליה) אנשים מחוץ לקיבוץ: איך אנחנו נראים בעיניכם. צריך שיהיה דיאלוג בין התנועה הקיבוצית ואוהדיה בעיר. יש לי צורך בו יותר מכל קבוצה אחרת בארץ. הדו־שיח הזה בינינו היה מבהיר אולי מי אתם היום, ומי אנחנו היום. מה נשתנה פה ומה נשתנה שם. זה היה אולי מלמד את שני הצדדים היכן עומדים הדברים. וחבל שזה לא קיים.

עודני חושב, שהתנועה הקיבוצית היא היצירה היפה ביותר והמרגשת ביותר שנוצרה בארץ. יש בה איזה יחוד, שאף אחר לא הצליח להגיע אליו, והנה היהודים האלה הצליחו. אני עדיין חושב, שלחיות בחברה כל כך לחוצה כמו בקיבוץ זו גבורה. לדעת לחיות עם אותם אנשים ולדעת לשמור על מעט אינטימיות עבורך — זו גבורה. לא לזרוק את החלש. לא לפגוע בו, ולזכור שפעם גם הוא תרם — איפה יש דוגמה לכך בכל העולם.

יש בכך עוול, שאתה יושב על תקן של משיח המבקר את התנועה הקיבוצית, ויכול להיות שהיום הדור השני והשלישי בקיבוצים, צריך לבוא ולהגיד לנו: רדו מאתנו: אנחנו לא התחייבנו כמו חזן וטבנקין להיות נושאי הארון: לא רוצים להיות מופת לחברה הישראלית, רוצים להגשים את עצמנו ולחיות את חיינו בצורת החיים הזו שבחרנו בה. נקודה. אבל אז על מי נסתכל ומי ילך לפני המחנה?

זה אולי הדפקט שלנו, של בוגרי תנועת העבודה, שאנחנו מעלים אתכם לדרגת סמל ואחר כך מתחילים לדרוש מכם להיות שונים. כמו הרבי והכהן בקהילה בארה"ב אשר מהם נדרש שיהיו נקיים וטהורים. בעוד שכל אנשיה רשאים לחטוא ולנאוף. ויאמינו לי או לא, אך עוד יש בי חלום אחד, שביום אחד אקום ואשוב לקיבוץ. ■

ספריות עם חלונות זכוכית לשמירה מפני אבק
50 דגמי ספריות
100 אפשרויות הרכבה
קטלוג צבעוני חינם
ספריות אינטרסיסטם ת"א בן־יהודה 148 תיקון 63402
שם
כתובת
התאמת המידות לפי דרישות הלקוח.
ייצור בלעדי
חוזק ועמידות
הודות לשיטת הייצור הבלעדית של Intersystem
צוות אינטרסיסטם מרכיב את הספריות בכל הארץ.
ספריות אינטרסיסטם בן יהודה 148 ת"א ☎ 03-249327
פתוח מ־09.30–12.30, 16.00–19.00, יום שלישי אחה"צ סגור

קיבוץ הזורע מחפש
עגלת תינוקות כפולה לתאומים
רצוי שיהיה אפשר להפריד ביניהן
להתקשר לרעיה רביב
טלפון: 04-899311

למכירה בהזדמנות
עסק פעיל לייצור חטפי דגן
מתאים להפעלה ע"י מבוגרים
לפרטים: 063-72297

פרסם בדף הירוק

במעלה המורד

(המשך מעמ' 4)

בנים (מזכיר הפנים) ולשם (הדובר). נוכחותו של עיתונאי במעלה המדרגות חישמלה את האווירה... הבהרתי, שידי לא היתה במעל וכי אני עלול להיות הניזוק העיקרי מכל פרסום. חפותי הוכרה רק לאחר שלשם ירד לשוחח עם קרטין וחלב ממנו, שמקור ההדלפה בשוק האפור.

אך החשמל העיתונאי המשיך למלא את החדר. אמנם אבי הבטיח לא לנעוץ שיניים אבל נוכחותו הצליחה להשפיע על כוונות ומהלכים. בנים, מזכיר הפנים, הודיע, שנוכח ההדלפה הם מתייחסים אחרת לנושא וידלין, שאמור היה להשתתף בישיבה, לא יצטרף..."

סידורים אחרונים

בתק"ם ממשיכים להתלבט והשוק האפור מגביר את לחצו על צביקה וחברותיו. בשוק האפור. פרק מרתק בספר, אין חובות אבודים; „חובות אבודים" מעבירים ל„גובים"; אלה מוכנים להסתפק ב־20 אחוז מסכום החוב. אך אוי למי שלא יקבל הצעה נדיבה כזו: „ראובן זלוף הוא יצור לילה, פעיל בענף הבידור הלילי, ובשעות היום המאוחרות הוא ‚שוק אפור'... תראה שורר, הסב אלי את מכטו, אצלנו אין קונצים. בסוף כולם משלמים. גם אם יפשטו רגל ולא איכפת לי מאיפה יקחו את הכסף. תמיד מוצאים. אפילו מתים יודעים לשלם. יש ביקורי בית, יוזמים מסעות להכרת המשפחה... ואם מישהו לא בסדר, מסבים את הצ'קים לאנשים קשוחים באמת... ואם לא מקבלים את הכסף, עלול החייב לגלות בבוקר במיטתו את האורח מליל אמש חוצץ בינו ובין אשתו... למחרת רצים כמו משוגעים לחפש כסף".

צביקה חותם הסכם עם זלוף: הוא ישלם לו עשרות אלפים ש"ח במזומן וזלוף יחזיר לו צ'קים של „חישובית" על סך 50 אלף ש"ח. יש לו שבועיים להשיג את הכסף. ב־13.11.85 נופלת ההחלטה הסופית: עורך דינו של צביקה מקבל מאלי גולדשמיט, היועץ המשפטי של התק"ם. את התשובה הסופית: „התק"ם לא מוכנה להיות צד בהעברת המקדמה". צביקה שורר חוזר ל„סידורים אחרונים": „נחתתי במשרד ושבתי להתארגן למסיבת הסיום... המכתבים מוכנים מלפני חודש ומשהו, גם הקסטה לילדים — שישמעו בעוד כמה שנים את שבליבי — מונחה במקומה. נגמור רק את הדפים האחרונים של היומן.

התקשרתי לחברים טובים, שניסו לעזור עד הלום, הודיתי להם וסיפרתי על הסוף העגום..."

לפני הסוף המר עושה המחבר את החשבון עם המנגנון התק"מי, וכותב ביומנו:

„בתנועת הנוער אהבנו להרבות שיח על משבר האדם המודרני, הניצב חסר אונים מול מפלצת המנגנון. אלה, מזכירי התק"ם, היו בוודאי מדריכים בתנועה בחיתולי הקריירה העסקית וגם הם הרבו וראי לדון ולשוחח על אורח החיים הקיבוצי כמענה לאדם הנשחק מול קהות המנגנון. חכו, רבותי, אני מצלם אותכם עכשיו..."

„במעלה המורד" הוא יומן, שנכתב בקצב ההתרחשויות ונקרא כספר מתח, בנשימה עצורה, ולכן לא נספר כאן, איך ובזכות מי ניצל המחבר מגורלו המר של גינדי ואיך הצליח, בשעה השתיים־עשרה ממש, להגיע עם הכסף ל„זלוף האיום" מהשוק האפור.

„במעלה המורד" המצליח להעביר התרחשויות כלכליות באווירה של מפולת למישור של דילמות מצפוניות ואנושיות — סובל מליקויים רבים. יש בו נטייה להטפת מוסר וריח קל של צדקנות מיותרת, המחלישים, במקום לחזק, את המסר.

הספר — שהוא קטעי יומן מעובדים עם „פלשבקים", שהוכנסו מאוחר יותר — קריא מאוד וכתוב בשטף ובעוצמה, סובל מאי אחידות תכנית וסגנונית וב„אובר דואינג" שעושה המחבר בביטויים שחוקים של הומור שחור.

„במעלה המורד" מציג אנשים בקיבוץ ברגעיהם היפים ואנשים היושבים במרכזי ההחלטות (של התק"ם) ברגעיהם הפחות יפים. למרות חסרונותיו — מומלץ.

■ עמירם כהן

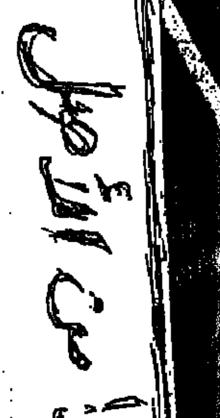

האנשים ניצחו

(המשך מעמ' 5)

מנכ"ל המפעלים האזוריים, שהלכנו „באסה" — לא רצה פעם בשרותים שלי ובדרך מאוד דמוקטטורית... אמרתי אלהים!!! אלה יעשו אתי עכשיו את החשבון!!!

— מה היה הסכום הכולל של ההתחייבויות של חברותיך?

— „הנזק הכולל, שהיה נגרם לכל הגורמים, כולל ידידים פרטיים, כולל נוה־איתן, בעקבות ההתמוטטות — הוא כחצי מליון דולר. אילולא הייתי מקבל את המקדמה, המקדמונת הזו (בתחילה דובר על 120 אלף) בסך 40 אלף דולר מהמפעלים האזוריים. הסכום המינימלי בשביל להנשים אותי ולבלום את הנזק, ועכשיו, כעבור שנה, אמנם אין לי יותר „אימפריה", אבל יש לי, מחדש, יחידה עסקית טובה, שמעסיקה אנשים, ומחזירה את החובות.

— נעבור לרצון הטוב של המפעלים האזוריים. פתאום יש לך מלה טובה על דן צמחי, על בנו ואברומציק (השלמים), מפני שעזרו לצביקה שורר. לפני זה הם היו „דמוקטטורים"...

— גיליתי, שיושבים שם אנשים. אומרים לי, אצלנו בעמק לא ניתן לחבר ליפול. נקודה. יש בעיה היום שאנחנו, ואני רואה את עצמי בעניין זה כאנחנו, לא מתגאים בכלום, מורידים את כל הרגלים. לאחר השיחה הזו בשבת עם מיריק ואתה רואה איך המנוף מתחיל להתרומם, זה רץ לדן צמחי וזה לכאן וזה לשם, מגבשים תכנית הצלה. אחרי השיחה הזו, אמרתי לעצמי, שאילו הייתי מדריך בתנועת נוער, הייתי מספר להם את הסיפור הזה. כי בכל מקום אדם כזה נופל ועוד מגישים לו רגל לבעיטה ופה בחברה הקיבוצית קמים אנשים לעזור לאדם, שהוא לא משלהם והם יכולים להסתבך והם בעצמם שקועים עמוק בקרקעית.

הייתי בא ואומר: חבר'ה זה דבר שצריך לזקוף עליו קומה. יש לנו במה להתגאות. אז אני לא הולך היום להניף דגלים, אבל לפעמים צריך לקבל מכה בראש, כדי לפתוח את העיניים ולראות גם את היפה. האנשים האלה, במפעלים האזוריים, ידועים בקשוחים בעבודה, אנשי מעשה, אבל ברגע של אמת גיליתי בהם את ארץ ישראל היפה. גיליתי אצל האנשים הללו, גם בנוה־איתן, גישה שאינה מנותבת על־ידי הבינוניות הקלאסית: שקודם כל אתה עשה הכל לא להכשל. גישה זו אומרת, שאם אצליח — לא יזכרו לי ואם אכשל — לא ישכחו לי. אז כל הצעדים מכוונים: איך לא להכשל ולא איך להצליח".

„מבוער להשכיר"

— מה קרה לרצון הטוב ולחברות בדרך מעמק בית־שאן לדובנוב 10?

— בתק"ם, מה שאני מכנה „הקירות האלה בדובנוב", מישהו שם ברקס. פתאום מישהו אמר נייט כאיזה שהוא מקום. פתאום כיבו את האור בקצה המנהרה. כל מה שהיה קודם התהפך. החליפו תקליט. הקדמת ושאלת אותי, אם אני לא חושש מהסתבכות מתוך שאני נוקט בספרי בשמות המלאים של האנשים. אז זהו ספר של התרחשויות אמיתיות ואני עומד מאחורי כל מלה שכתבתי — ואילו הייתי אומר סתמית: „אנשים בתק"ם", הייתי מעמיד בתור 15 איש, שלא עשו רע. בעצם, גם אלה המוזכרים בספר לא עשו כל רע. יכלו לעשות טוב ונמנעו. פיספסו את ההסתבכות, שהם כן היו צריכים להסתבך בה. בסך הכל נתבקשו לדבר נורא קטן: לא להגיד לנוה־איתן לא, כשנוה־איתן רצתה לקבל בשבילי את המקדמה מהמפעלים האזוריים. אבל אם נוה־איתן הזמינה אותם, על פי גרסה מסויימת, על מנת שהם שיגידו לא, מה שנקרא „מבוער בתפקיד", או „מבוער להשכיר", וזו הפונקציה שהם צריכים למלא שם, אז לא אמרתי דבר.

— אתה באמת מאמין, שהם מילאו את התפקיד הזה של „מבוער להשכיר"?

— זו חידה והייתי רוצה שתשאר חידה. מה שברור כאן, שאם התק"ם אומר: אתם (נוה־איתן) תצאו מהתמונה ואנחנו במקומכם... אז תתייצבו במקומכם אבל הם יצאו ואתם שמים ברז ואומרים לך תיתנק עם הבעיות שלך...

— בסך הכל היו צריכים לומר: „לא מתנגדים, שכסף (לא שלהם) יעבור ממפעלים אזוריים דרך נוה־איתן לצביקה שורר". לא מתנה ולא הלוואה, רק מקדמה על חשבון עבודות, שייעשו על־ידי חוזה. מדוע שמו ברז?

— אחרי פרשת בלאס ופרשת יוספטל יש לדעתי מגמה לא להיות מעורב. החברה התק"מית היתה אכזרית מאוד לאלה שנפלו אז ולא מבחינים יותר בין הסתבכות לבין דברים שהם מהותיים.

ואינני בטוח, איך הייתי נוהג במקומם. ואז, כשאתה מפחד מהצל של עצמך, אתה, עם כל החלטה, הולך לעו"ד וכאן יש מלכוד אופייני. כי עו"ד משיב למה ששואלים אותו. אם שואלים, איך אנחנו יכולים לעזור לבחור הזה עם סיכון להסתבכות מינימלית שלנו — יקבלו תשובה בהתאם. אם שואלים, כפי שאני מניח, ששאלו בתק"ם: לעשות או לא לעשות...? אז תשאל פעם עו"ד שאלה כזו... מה שקרה שם נראה לי כמו פשיטת רגל מנהיגותית. היועץ המשפטי, הפרקליט, האדווקט, הופך למנהיגה של התנועה הגדולה הזו. ועו"ד יצביע תמיד על סכנות וסיכונים וסיבוכים אפשריים. זה תפקידו. וכאן המילכוד, כי לאחר שביקשת וקיבלת חוות דעת מעו"ד, אם יקרה משהו יאשימו אותך; הרי הוזהרת!! מנהיגות אמיתית היא מנהיגות שמוכנה לקחת סיכונים. כל ענין אנושי כרוך בסיכונים, מלקחת חייל בטרמפ ועד לעזור לי לעלות את המדרגות. בארה"ב פגשתי תופעה, שמסרבים לעזור לי לדלג על מדרכה. כי אם יקרה לי משהו, העו"ד שלי יתבע אותך... אז הגישה היא: אם אתה לא מוכרח להסתבך, למה לך...? קורה כאן תהליך נורא: עורכי דין מנהלים לנו את החיים. לא אנחנו, המנהיגים, בעלי השקפת העולם, בעלי הערכים.

אמנות טובה, אוצרות גרועה

זהר גת מקיבוץ רעים מציגה עד ה־21.11 בגלריית הקיבוץ ביפו. גת הציגה בזמנו בתערוכת הענק, ששילבה את אמני הקיבוץ וביה"ס „מימר" לאמנות חזותית, בדיזנגוף סנטר.

האוצר של התערוכה שם שילב את גליונותיה ליחידה אחת עקבית ובכך הוכיח הבנה לרוח העבודות עצמן. אלה נטועות על חיי היומיום של שתי דמויות אנטי־הרואיות. איש ואשה, הבאים בימים ושרויים בביתם. האמנית ידעה להעניק אווירה אינטימית, רגועה במטבח הקטן, שהוא מעין חממה אנושית רוגעת.

הרצף שניתן לעבודות בדיזנגוף סנטר, נתן תחושה של תיעוד של חורת על היום יום הרגיל. בגלריית הקיבוץ, לא הבינו, כנראה, לרוח העבודות. התליה התרכזה על מעין טריפטיכונים שלא לעניין, מיקמה מספר עבודות מעט, ... [illegible]

זהר גת

[illegible] מתנחלים הדורים — סימן שיצא האמן פגוע וחבל.

דברים דומים קרו לפריט מקיבוץ ... שהציגה בצוותא. בדיזנגוף־סנטר בחר האוצר תמונה אחת (מצוינת) בעור. ב„צוותא" הוצגו הפעם הדפסים הללו טובים מבחינת איכותם אך חוזרים על עצמם. נראה כאילו האמנית נתפסה לעיקרון כלשהו והמשיכה לשחזר אותו, פעם ועוד פעם, והמכלול בסופו של דבר — משעמם. גם הפעם כדאי היה להציג פחות כמותית, וטוב יותר איכותית. לסיכום — בשתי התערוכות מציגות שתי אמניות מוכשרות וטובות, אשר לא נהנו ממלאכת אוצרות הולמת. אולי האוצרים פוחדים מלפגוע בזכויות היוצרים, אבל כאמור יש אמן ויש אוצר, והתחומים נפרדים ותפקידיהם שונים.

דורית סודר ■

לפגוע באחרים

כתושב כפר אום־אל־קטף, אחד הישובים של המועצה האזורית מנשה, וכיו"ר הוועד המקומי באותו כפר, הנני קורא לתושבי וחברי המועצה להתקומם נגד הכתבות הפוגעות והמכוונות, לצערי הרב, ע"י חברים מסיעת ר"ץ, אותה סיעה הדוגלת בשמירת זכויות האדם. אותם חברים, כנראה, טרם למדו את הנושא מספיק.

נג'יב הוא אחד מבין 1000 התושבים של כפר מייסר ואינני יודע, מה תפקידו הציבורי באותו כפר, אם יש לו בכלל. פתאום הוא מחליט לתקוף את המועצה האזורית מנשה ואת קיבוציה בשמה של ח"כ אלוני, בטענה, שכפרו מקופח ע"י אותה מועצה. הייתי מצדיק אותו במקרה והטענה שלו צודקת, אבל ברצוני לשאול אותו משיח של כפר מייסר, מאיפה למד שיש לו את הזכות לפגוע באחרים (בי כיו"ר הוועד המקומי בכפר אום־אל־קטף), ומהי הסיבה לכך, כששואלים אותו על הבעיות שלו עם המועצה הוא חולק על צורת תיפקודי כנציג כפרי. האם זו הבעיה של כפר מייסר.

אינני יודע, למה תושב כפר מייסר מצהיר, שאינו מוכן להיות כמוני. האם בגלל שאני משרת את כפרי בהתנדבות, זה כבר חמש שנים, מתוך אמונה ושיתוף פעולה מלא ביני לבין התושבים והמועצה. האם לזה קורא כבודו בגידה בעם שלו? אני מציע לך נג'יב, אם ביכולתך להשתדל להיות כמוני ועל־ידי כך אני בטוח, שתושבי כפר מייסר ייהפכו מ„מסכנים" למאושרים, אין זה הוגן בעיני, לבוא ולדרוש מקיבוצניק לעבור כל כך קשה במשקו למען פיתוח כפר שכן.

את מי שמעוניין לשפוט בנושא, הנני מזמין לבקר בשטח על־מנת לעמוד מקרוב על הפיתוח והשינוי המרהיב ברמת החיים בכפר, שנעשה בארבע השנים האחרונות. הסיבה לכך ברורה לחלוטין, והיא שבמועצה מקדישים את רוב זמנם למטרה זו.

ידוע לי על הרבה מקרים בהם ראש המועצה האזורית מנשה השקיע מאמצים רבים על־מנת לעזור ולפתור בעיות מסובכות באיזור ובכפרים, שאינם בתחום שיפוט המועצה, כגון בעיית הקרקעות בעיר אום־אל־פחם, הרגעת הרוחות ב„יום האדמה" באיזור ואדי ערה, בניית ביה"ס מהיפים ביותר באיזור בכפר ברטעה ועוד ועוד... האם לזה קוראים „חרפת מנשה", האם זה בניגוד לכללים של השכנות הטובה?

סוהיל מוחמד כבהא
יו"ר הוועד המקומי
אום־אל־קטף

החתול שומר על השמנת

ארנון לפיד היה אחראי בשנה אחרונה לשתי כתבות ב„דף הירוק", שדנו בין היתר בכפר הערבי מייסר בקרבת קיבוץ מצר, שניהם בתחום שיפוטה של מועצה אזורית מנשה.

הכתבה הראשונה התפרסמה בגליון 178 (3.12.1985) תחת הכותרת „גשר רחב מאד" ובה הילל ארנון לפיד את מערכת היחסים בין מייסר ומצר בהתלהבות ראויה לציון: באחת הפנינים בכתבה נאמר: „עוד מעט, כשתימלא הארץ חמס ושנאת הזר ולאומנות וכוהנות, תיוותר, אולי, רק שמורה אחת בארץ, בה יוכלו טיילים להתרשם מתופעות נדירות, כמו אחוות עמים ושכנות טובה בין ערבים לבין יהודים, שריד לימים שהיו. השמורה הזאת תימצא בתחום המועצה האזורית מנשה, למרגלות הר שומרון, קילומטרים ספורים דרומית מזרחית לעין־שמר, ויהיו בה קיבוץ יהודי (הקבה"א) מצר, וכפר ערבי...".

בראייה פוליטית מפוכחת, צוטט יואב בן נפתלי מקיבוץ מצר פעיל ר"צ כמי שאמר: „עם כל זה, שהיחסים בינינו באמת מצויינים, וכל מי שבא לכאן מתפעל ומתקשה להאמין, שהם באמת כאלה, איננו משוחררים מהחשש, מה יהיה? כמה זמן זה ימשך? כמה זמן נוכל למנוע מרוחות רעות לחדור גם אלינו? הרי תושבי הכפר עוברים ברחבי הארץ והם נתקלים בתופעות של עויינות וגזענות. האם לא ייחשפו, במוקדם או במאוחר, גם הם להשפעתן".

אבל אין דאגה. מוחמר ערדה (ממייסר) מיהר להרגיע: „זה לא יקרה. את המציאות שנרקמה כאן במשך 32 שנה לא יוכל לקלקל אף אחד".

אכן, כך מסתבר, טעו שניהם. יואב היהודי לא פילל, שהמלאכה תיעשה דווקא על ידי מנהיגת תנועתו — ח"כ שולמית אלוני, ומוחמר הערבי לא תיאר כנראה לעצמו, שחברת הכנסת הנ"ל תשים לאל את נבואתו כה מהר ובצורה כה בוטה. כי היכן שהרב כהנא ובגין לא הצליחו, מצליחים לקעקע מערכת יחסים כה יפה ומבטיחה בין יהודים וערבים באזורנו, לאט אבל בהתמדה, מנהיגת ר"ץ ופעיליה המקומיים, על ידי פרסומים שקריים, דמגוגיים וגזעניים.

חבל, שתרומה נכבדה למגמה הרסנית זו, היוותה הכתבה השנייה בסדרה, „הפינה לשיפוטכם, נג'יב מול יאיר" שהתפרסמה ב„הדף הירוק" מס' 201 מ־7.10.86.

התבקשתי על־ידי ארנון לפיד להגיב טלפונית על מאמר ששולמית אלוני פירסמה ב„ידיעות אחרונות" תחת הכותרת „אזרחים סוג ב'", והאמנתי לתומי שמדובר בכעין: „הפינה לשיפוטכם שולמית מול יאיר".

אבל, להפתעתי, נבחר על־ידי ארנון לפיד עסקן ר"ץ — נג'יב אבורקיה (אשר כנראה גם הזין בחומר מפוקפק ובלתי מהימן את ח"כ שולמית אלוני), כדי לענות לשאלה: „מי קרוב יותר לאמת, אלוני או גבאי" מוזר מאד: עדיין לא נלמד מספיק, שאסור לתת לחתול לשמור על השמנת. וכי לאילו תשובות כבר אפשר היה לצפות מהנ"ל לשאלה מעין זו?

לסיכום, אסתפק בשתי הערות בלבד:

ראשית: חל שיבוש בעריכת הכתבה: לא אמרתי מה שהושם בפי כאילו: „אשפה שקיבוצים ומושבים מוציאים בכוחות עצמם. מוציאים במייסר על ידינו". אני דיברתי על „פסולת מוצקה". וזה דבר אחר. כמו כן, לא אמרתי, שב„שנתיים אחרונות... בנינו מרפאה וטיפת חלב. נקדחה באר חדשה... וכו'". טעויות אלו בעריכה. נוצלו על ידי נג'יב כדי להעמידני כאדם לא אמין. אותם מבנים קיימים אמנם שנים רבות, אבל הוזכרו על ידי בהקשר לאמירה של שולמית אלוני, כאילו שבמשך 20 שנה שהכפר משתייך למועצה, כלום, שום דבר, לא נעשה על ידה.

ושנית: אני מוחה נמרצות על הפגנת חוסר אובייקטיביות וחוסר הגינות עיתונאית, בכך ש„הדף הירוק" איפשר לפעיל ר"ץ מקומי במייסר, ויוזם המהלכים הפוליטיים שמאחורי הפרשה, לשמש כמעין „שופט" בין מנהיגת תנועתו (ר"ץ) וביני (שליח הקבה"א ומפ"ם). נג'יב אבורקיה נהג לכאורה בנושא הנדון, בחוסר אחריות ציבורית מוחלטת, ובכוונות ברורות להשיג „הון פוליטי" מפוקפק עבור תנועתו ר"ץ, על חשבון האינטרסים האמיתיים והלגיטימיים של כפרו מייסר, במישור המוניציפלי.

לכל מלה שאמרתי, ושהתפרסמה בעיתונות, יש כיסוי בעובדות, קבלות, חשבוניות ומסמכים, וכל המעוניין באמת לדעת את האמת לאמיתה, יוכל לברר זאת במשרדי המועצה האזורית מנשה.

יאיר גבאי
ראש מועצה אזורית מנשה

זו אובייקטיביות?

קראתי את כתבתך בנושא היחסים בין כפר מיסר למועצה אזורית מנשה והאמת, לאחר כל הדברים אשר נכתבו בנושא הנ"ל ולמרות הדברים הלא נכונים אשר נכתבו עלי, לא חשבתי להגיב. אך לתדהמתי, קורא אני בין המכתבים של ראש המועצה מכתב שלך, שבו מפרש אתה את חוסר התגובה שלי כאי הסכמה עם דבריו של ראש־המועצה יאיר וזאת. שוב, לא האמת.

כל אשר עלה בכתבתה של שולמית אלוני בשקר יסודו ואתה בכתב כשלת. הלכת ליאיר לקבל את תגובתו על הכתבה של שולמית אלוני ואחר הפכת את נג'יב אבורקיה, איש ר"צ ממייסר (אשר מסר את הנתונים הלא נכונים לח"כ שולמית אלוני), כשופט בין יאיר לשולמית אלוני. והשאלה היא, האם זו היא האובייקטיביות, אשר אתה רוצה להציג בכתבתך?

לא כמוך נהג כתב „ידיעות־אחרונות", אשר היה הראשון לקבל את הנתונים מנג'יב. הוא הלך לאחר מכן לקבל את תגובת ראש־המועצה, וכאשר ראה שהדברים כה מנוגדים, ביקש זמן לבדוק אותם ביתר יסודיות בשטח. ולאחר כשבועים התקשר לראש המועצה ואמר: בדקתי ומצאתי את דבריך אמת. אינני מפרסם כתבה בנידון. ממך, כחבר קיבוץ, זה היה צריך להיות המינימום הנדרש, ואז גם אתה נוכח היית בכך, שכל הכתבה בשקר יסודה ומטרתה היחידה לפרסם אישית את היוזם שלה נג'יב וזאת לאור בעיות פנימיות וחיצוניות אשר קיימות בכפר.

ומה קל יותר מאשר הפניית אצבע מאשימה כלפי ציבור ומגזר אחר. וזו זו היא תחילתה של הגזענות. כאשר במקום לטפל בקשיים ובבעיות האמיתיות וביחד עם המועצה והקיבוצים, תופסים ציבור אחר וזורקים את כל האחריות עליו. וציבור זה הוא, במקרה זה, אותו ציבור אשר נאבק וימשיך להאבק ביחד עם תושבי הכפר לקידומו של הכפר.

האזור שלנו ידע בעבר לעמוד מול תופעות של קיצוניים מסוגו של כהנא וכן לגנות בפומבי תופעות של קיצוניים מהמגזר הערבי ולכן מאמין אני, שצריכים אנו לומר ובכל התוקף, הן לח"כ שולמית אלוני והן לנג'יב אבורקיה. במגרש שלנו אין משחק מהסוג הזה שאליו אתם מנסים לגרור אותנו, ולגנותם על דברי השקר שכתבו.

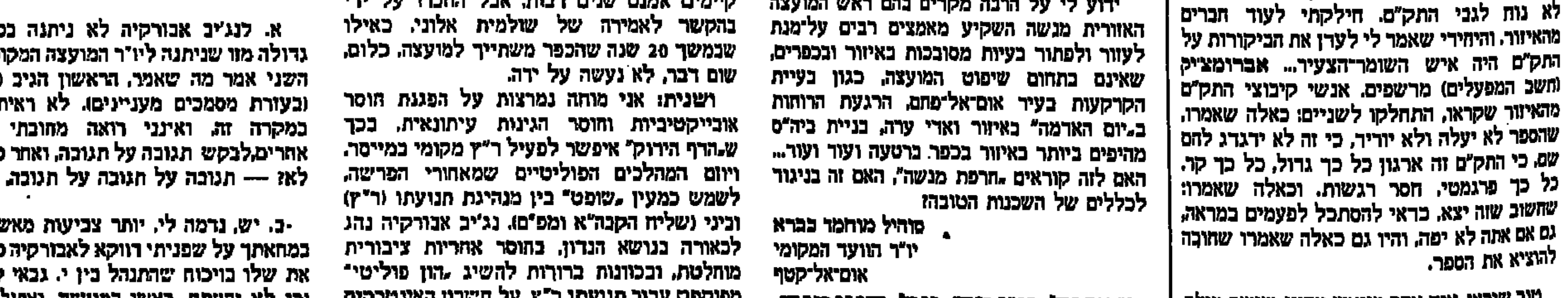

מייסר ומצר. היכן שהרב כהנא ובגין לא הצליחו.

באשר לדברים שנכתבו בנוגע אלי, שוב, פירסום לא נכון של כאילו ציטוט וזאת מבלי לבקש תגובה ממני. האם זו האובייקטיביות, שבכיכול מנסה אתה להציג בכתבתך?

ולסיכום, צא לשטח, בדוק דברים ואז הכתבה תיראה אחרת. כי את האמת אי אפשר להסתיר.

אילן שורה
סגן יו"ר מועצה איזורית מנשה
מענית

ארנון משיב:

א. לנג'יב אבורקיה לא ניתנה בכתבה זכות גדולה מזו שניתנה ליו"ר המועצה המקומית מנשה. השני אמר מה שאמר, הראשון הגיב כפי שהגיב (בעזרת מסמכים מעניינים). לא ראיתי מחובתי, במקרה זה, ואינני רואה מחובתי בעימותים אחרים, לבקש תגובה על תגובה, ואחר כך — למה לא? — תגובה על תגובה על תגובה, וכו'.

ב. יש, נדמה לי, יותר צביעות מאשר תמימות במחאתך על שפניתי דווקא לאבורקיה כדי שיאמר את שלו בויכוח שהתנהל בין י. גבאי לש. אלוני. וכי לא ידעתם, ראשי המועצה, ואפילו הצהרתם במפורש, שאתם רואים באבורקיה את המקור לטענותיה של אלוני?

ג. אני מוחה על יומרתך לדבר בשם „הציבור, המגזר, הקיבוצים". אצבעו המאשימה של אבורקיה הופנתה אל ראשי המועצה האזורית. אל הפונקציונרים, ולא אל ציבור חברי הקיבוצים באיזור. לו שמעת את התגובות ששמעתי אני מחברי קיבוצים ב„מנשה", שברובן הצדיקו את טענות אבורקיה, לפחות חלקית, היית נזהר מלנסות וליצור את הרושם, כאילו המועצה וחברי הקיבוצים הם, בענין זה, „בראש־אחד".

ד. הנושא, אכן, מורכב, מרתק וחמור. הוא ללא ספק ראוי לתחקיר. כיוון שקצרו היד והזמן מלבצע תחקיר כזה, לא הסתפקתי, ככתב "ידיעות אחרונות" המצול"ש, בגניזת החומר, אלא בהבאת דברי שני הצדדים המתעמתים. לא נקטתי עמדה לכאן או לכאן, לא האשמתי ולא זיכיתי איש. או מה אתה קובץ?

ה. וזה העיקר: אני מאמין לך באמרך: „האיזור שלנו ידע בעבר לעמוד מול תופעות של קיצוניים מסוגו של כהנא". מאמין ולא מתרשם.

המבחן, אחרי הכל, אינו בעמידה גאה מול המפלצת עצמה, אלא בהקפדה המתמדת, היומיומית, שלא להתלכלך בהפרשותיה.

עם זאת, „במעלה המורד" אינו ספר על התק"ם ולא במה לחיסול חשבונות. אני מתאר בו התרחשות מסויימת, שבה, בעת ההיא, נוצר מצב שלא דיברת עם אנשים. דיברת דרכם עם יועציהם המשפטיים. הם דווקא עשו עלי רושם של חבר'ה טובים. אבל זה לא היה הגרון שלהם. שמעת שם רק דקלומים. דקלומים של החלטות שנפלו מקודם. וכל הסיפור הזה עם העיתונאי של „חדשות" אבי קרטין. עתונאי שעומד על המדרגות בדובנוב, הוא שמכתיב למנהיג התנועה הקיבוצית הגדולה, לידלין, האם ללכת לישיבה או לא. זה חוסר מנהיגות, זו מנהלנות אפורה. אז אולי נשיג „חברה בלתי מסובכת". אבל אוי לה לאותה חברה. ותסלח לי, שאני מדבר כך, כי אני, בכל זאת, מרגיש חלק מהחברה הזו, למרות שאני „בעל של חברה" בלבד.

לכתוב על שנאה...

— איך נולד רעיון הספר?

— זה התחיל עם מכתב הפרידה ואחר זה באו כל מיני התרחשויות, שאי אפשר היה שלא לכתוב עליהן, ההחלצות של נוה־איתן, ופתאום ישראל שניר, שבכלל לא רצו שאדע, שהוא רץ ומטפל, שמא זה יגמור אותי לגמרי, דוחף את כולם... ואף אחד לא בא ואמר לי: אמרנו לך? אחת ההשפלות הכי גדולות, זו השמחה לאיד של כל האוייבים: הנה עכשיו הוא בא על ארבע... רק עודדו, השתתפו, שכחו את כל החשבונות הקטנים. וזה היה המזון, הרבה יותר מהכסף. ולצאת עם ארבעים אלף דולר מ„ברוך" של חצי מליון עם נושים וגובים כמו זלוף מהשוק האפור, על הצוואר, לזה צריך הרבה כוחות, כי המקדמה הזו היתה רק פירורים. זריקת הרגעה לנושים. והיה לצידי גדוד שלם של תומכים, מהקיבוץ, המשפחה והעבודה, שנתן לכך ביטוי, וכשאתה זוכה לטפיחה על השכם, סתם כך על המדרכה, סתם כך ממישהו, אתה מקבל הרבה כוחות. בינתיים באו תהפוכות, בא „הברז" של התק"ם, באו דברים שאי אפשר היה שלא לכתוב אותם. אומרים, שעל אהבה כיף לכתוב, אבל על שנאה בוער לכתוב... והם לא רעים, אלא מרגיזים... וזה נאחס... אדם נידון למות וחברים מושיטים לך קצה חבל ובאים כמה אפורים שמתחפשים להיות מושיעים („אנחנו אתך"!) ועושים את ההפך. איך אפשר לא לתעד את זה?

— בין לתעד ובין להוציא ספר, מלה בסלע... רב המרחק.

— תראה, לא כולם היו מאושרים, גם במשפחה שלי. היו חששות, גם מפני שאשתי היא תמיד ההגיונית, השקולה, ואני המתלהב, ובעיקר מפני החשש להראות חלש, רצוץ, כמעט לא שפוי.

— איך קיבלו את הספר בנוה־איתן?

— חילקתי כמה טיוטות. נמנעתי מלתת לאנשים „רשמיים", כדי לא להעמיד אותם במצב לא נוח לגבי התק"ם. חילקתי לעוד חברים מהאיזור. והיחידי שאמר לי לערון את הביקורות על התק"ם היה איש השומר־הצעיר... אברומציק (חשב המפעלים) מרשפים. אנשי קיבוצי התק"ם מהאיזור שקראו, התחלקו לשניים: כאלה שאמרו, שהספר לא יעלה ולא יוריד, כי זה לא ידגדג להם שם, כי התק"ם זה ארגון כל כך גדול, כל כך קר, כל כך פרגמטי, חסר רגשות. וכאלה שאמרו: שחשוב שזה יצא. כדאי להסתכל לפעמים במראה, גם אם אתה לא יפה. והיו גם כאלה שאמרו שחובה להוציא את הספר.

טוב שיראו, איך אדם מיואש מחייו, שישב מולם חסר אונים, איך הוא ראה אותם אז. ואפילו לא הרשו, אסרו עלי להביא איתי לישיבה הזו בתק"ם מישהו מנוה־איתן. ועל כך אינני יכול לסלוח.

היום אני איש חזק, אבל אז הייתי חלש מאוד ונזקקתי למישהו על ידי. מה יש להם נגד ערך כל כך יפה כמו חברות?! וכמה זה יסבך אותם, אם תשב שם גם המזכירה של נוה־איתן?

אבל הספר זה לא רק צביקה והתק"ם. יש שם סיפור של חריגות בקיבוץ, ונכות בקיבוץ וחריגות שקשורה לנכות ובעל של חברה, שהוא גם מנהל אימפריה עסקית מחוץ לקיבוץ ונושא של עסקי מחשבים ושוק האפור — ואיך גובים כספים בשוק האפור.

— לאור ההתרחשות, אתה שוקל חזרה לקיבוצך, נוה־איתן?

— אני מרגיש חלק מנוה־איתן ואני ער לכך, שהמצב „בעל של חברה", שהוא טוב לשנה ואצלי זה נמשך כבר שמונה שנים — חייב להפסק. כמה שזה נוח, אי אפשר להמשיך לחיות עם הרמייה הזו. אני רוצה לחזור וכשאסיים לשלם את החובות וההתחייבויות — הרי לא אטיל אותן על הקיבוץ — נדבר על זה. אבל גם להם יהיה, בוודאי, מה להגיד.

■ עמירם כהן

סימה באר

אספקה קטנה

497

"כולנו אנשים שונים", כך היא אומרת, וזו סיבה טובה להתעניין ולאהוב אנשים, בעיקר אלה ששונים ממנה. כילדה עסקה בגדנ"ע אוויר וכגדולה (41) היא כבר על הקרקע — רוכבת על אופנים, מתעניינת בפולקלור של עמים אחרים, פעילה וטמפרמנטית. ירדה גם באומנות הפיסול. מתעניינת בידיעת הארץ ובצמחיתה. בילתה בעולם הגדול והתנסתה בחיים שמחוץ לקיבוץ. אם לשלושה ילדים ונראית מצויין. נאה וחטובה.

מחפשת אותך, גבוה, שיהיו לך תחומי עניין משלך, מבלי לפתח תלות, שתוכלו ליזום, לבלות ולא להסתפק במרקע הקטן. מוכנה לפשרות על דברים חיוניים.

חברת קיבוץ בצפון.

498

נראה לה בנאלי לספר על אהבות קטנות ותחביבים כמו תאטרון, ספר טוב, שירת ארץ־ישראל וכו'. לכן, את המעט מכל דבר, שזה הרבה בסופו של דבר, היא תתן לך זכות למצוא לבד.

בת 44, אם לבת ועוסקת בחינוך, בקיבוץ קרוב למרכז.

מחפשת אותך פתוח, רגיש ואוהב. (מה שכולן רוצות) — שיהיו בך חום ואהבה מכל הלב. למרות הבית החם והפינה האהובה, היא מוכנה לכל שינוי, גם אם מדובר בשינוי של מקום.

499

עוד לפני שפתחתי המכתב הרחתי משהו מתרבות רחוקה, ולא טעיתי בהרבה. היא הגיעה לארץ לפני 15 שנה מקנדה ולמרות האקצנט — העברית והכתב — כמעט כמו של צברית. מכיוון שיש גם תמונה (שהיא לא הרשתה לי להראות לכם, וחבל) רואים שם מותק של בחורה, בת 37, 165 גובה, עיניים ירוקות, פנים חטובים, שער מסולסל — וחתול משגע.

היא נשית, יצירתית משזרת פרחים במקצועה, אוהבת — קאראטה (היום זה חשוב), חקלאות, ים וגינון. אם לשלושה ילדים ערנים, יפים וחכמנים.

רוצה אותך ישר, פיקח, רגיש ורומנטי, אוהב טבע, ילדים וחיות... ולא יזיק, אם תהיה גם אתלטי, אסתטי, עם הומור ונשמה טובה.

מוכנה לחיות בכל מקום עם האדם המתאים. היום היא חיה בעיר הקודש.

500

"משהו קומפקטי", כך נוהגים להגדיר את מראיה. ילידת 54, 158 גובה ורזה. במקור בת קיבוץ, אך עכשיו כבר לומדת את החיים בחוץ ורואה כי טוב. בילתה מספר שנים מעבר לים, עבדה ולמדה. כאמור, בחרה לא להשתקע שם, אלא לחזור לכאן. ועכשיו לומדת — הוראה.

היא אוהבת ספרות יפה, צחוק וחוש הומור. איכפתית, קצת נאיבית וביישנית. נפתחת ומרגישה טוב רק לאחר שחשה בטוחה בסביבתה. בקיצור, לאחר התנסויות שונות, הן בארץ והן בעולם, מרגישה עכשיו מוצקה על הקרקע ורוצה לבנות בית משפחה.

גרה בעיר הגדולה, מעונינת בבחור עם התייחסות רצינית לדברים, טבול בהומור ובפתיחות. אחד כזה, שמסוגל לשתף ולהשתתף. עם בחורים שמנים הולך לה קשה.

502

ילידת קיבוץ בצפון, בת 39, נמוכת קומה. מאורגנת, מסודרת, אוהבת אנשים וילדים. עולם פנימי עשיר. מסורה לעבודה ולצוות שסובב אותה.

מעונינת בבחור עד גיל 45, רווק או גרוש, עם ילד אחד — אפשר גם שניים, בעל מזג טוב.

היא מחכה לך בקיבוץ בצפון.

503

למרות שקשה לה לכתוב על עצמה, היא שמחה לכל הזדמנות כזו. בת 58, לא שמנה ולא רזה. 155 גובהה. עם רגש על צורה חיצונית ואסתטיות. מצב בריאותה טוב ומרגישה ויודעת, שיש ביכולתה לתרום מעצמה בעיקר לגבר המחפש ידידה לנפש. היא אוהבת מוסיקה באווירה ביתית. ובאווירה זו היא משאירה את השאר לסקרנותך שלך.

רצוי שתהיה בצפון הקרוב, כי היא חברת קיבוץ מהאיזור.

504

יש לי סנטימנטים מיוחדים לילידי עיר הקודש — והיא ילידת העיר, גדלה בה, בגרה והיום שוב חזרה לספסל הלימודים. לומדת ארכיאולוגיה וגם עוסקת בנושא.

בת 25 עם נטיה ואהבה לקיבוצניקים ולצורת החיים הקיבוצית, אותה הכירה במסגרות שונות בחייה. יש בה נכונות לשנות צורת חיים, למרות נסיבות הלימודים, שהשאירו אותה בעיר...

היא בעד פינות שקטות, הרחק מההמון הסואן. אוהבת ריקודים וספורט, קריאה ורגיעה, מוסיקה ואנשים — והכל במידה. מגדירה עצמה כאדם רגיש ומרגיש. יודעת להעניק חיבה ואהבה, אבל כמובן, אוהבת לקבל תמורה בתשומת לב, דאגה ואהבה.

505

נאה למראה, צבעים בהירים, כך החברים מספרים. בעלת מבנה גוף נשי ומלא, תכונות אופי נוחות, שקט נפשי, סבלנות וסובלנות. מקרינה רגש ותשומת לב אל הסובבים אותה, ובעיקר לסביבה הקרובה. בעלת חוש אסתטי וכפועל יוצא ממנו — טיפוח סביבתי ותרבות דיור. בעלת תושיה המשרה בטחון ואחריות.

בת 31, מקיבוץ בצפון הקרוב.

506

לאחר שגדל וצימח לתפארת את ארבעת ילדיו — הוא פנוי — בגלל כורח המציאות. יודע אפילו לבשל. בן 52, מהעיר הצפונית.

ובחברת בן זוגה, המכינה דקויות וקוראת לבנות. לאשה כזו הוא יושיט יד — ולעד!

508

הוא גבוה (182) וצעיר (26), צנוע, שקט, סגור ורגיש. אהבות, חוץ מנשים: מוסיקה, ריקודים, קריאה וסרטים.

גר בדרום הרחוק ורוצה בבחורה שקטה וצנועה בהתנהגות ובציפיות מהחיים, שתקבל אותו כמו שהוא. מוכרחה להיות לפחות אחת כזאת.

509

חשמלאי במקצועו ולא סתם — בעל מקצוע, למד ועוסק בתחום זה במומחיות.

שואף למצוא בת זוג מהקיבוץ, למרות שהוא עצמו גר בעיר הגדולה. בן 175/34, מטופל בשני ילדים ועושה זאת בנאמנות.

מחפש אותך, פתוחה, פקחית, נבונה ועוד כהנה וכהנה. כתובתו שמורה אצלנו.

510

הוא טיפוס משהו משהו. בן 37, נראה כסדר, עוד

"מחפשת אותך גבוה ושיהיו לך תחומי ענין משלך"

מטבעו הינו אדם מנומס. כמעט ולא מתעצבן. נוח לבריות, אוהב ללכת הרבה ברגל. שואף תמיד להכיר מקומות לא מוכרים (ויש המון) בארץ הקטנה. אוהב על הבריות, אפילו יותר מדי.

יליד פולין ועלה ארצה ב־48', אבל מרגיש צבר לכל דבר. השנה הוא אפילו יקבל את פרס העובד המצטיין. כמה הוא עוסק? הוא יספר לך.

גר בעיר צפונית.

507

בן 30, חבר קיבוץ בצפון, ממוצא דרום־אמריקני. מעונין לקשור עצמו עם בת זוג מתאימה. וכיוון ששום דבר לא מתאפשר, אלא ב"כתובה" בלבד, הוסיף כמה מילים על עצמו.

נאה למראה (כך הוא גם שמע, שאומרים עליו), מחשיב מאד אסתטיקה. יש לו הרבה עיסוקים משלו, אך בשל סיבות הקשורות בדיסקרטיות, אזכירם בקיצור — אמנויות, מדע, מדעים הומאניים, טכנולוגיה... אוהב לצחוק, אוהב להתבונן, אדם סקרן, המאמין בכוחן של השאלות הפשוטות כמו — למה ואיך. יודע להיות בעל לב רחב, רוח אופטימית ולעיתים אף ליצן. אדם היודע לסלוח והאחרון שישכח, שיש גם כוכבים בשמים.

אז במה חושק ליבו? באישה לא מבוגרת מגיל 35, נאה, מוכשרת חמה, שנהנית בחברת עצמה

מעט יש לו יום הולדת, והוא נרגש כמו ילד. טמפרמנט, מלא מרץ, סימפטיה, רומנטי, כושר דיבור וכושר כתיבה יוצאים מהכלל. יודע לצעוק וללחוש, לאהוב ולרגוז. אוהב את החיים והם מתאימים לו. מלא הומור והוא כזה מהחברה, מפרגן למי שמגיע.

התחנך וגדל בקיבוץ בדרום הארץ. עד היום הוא שם.

החברים שלו אוהבים ומעריכים אותו. הוא לא מאלה שפוגשים את העבודה הקשה ועוברים מדרכה. הוא חריף אבל לא "פרייר של אף אחד". אם הוא יושב רגע בשקט (וזה לא פשוט), הוא פתאום נזכר, שהינו כבר בן 37 והזמן לא תמיד לטובתנו, ואז הוא חושב — אולי צריך כבר גם ילדים, אשה, בית.

אז תנסי, לא???

*

לאמציה מחדרה: כתבת מכתב נפלא אך לא ציינת כתובת, גיל, טלפון. מה יהיה?

המען למכתבים: סימה באר, "אספקה קטנה" מערכת הדף הירוק, "על המשמר" שדרות שאול המלך 2, ת"א. דיסקרטיות מלאה מובטחת.

פרסם בהדף הירוק

RAIN-O-MATIC®
מד גשם אלקטרוני
אמין מדויק ונוח להפעלה
ע"י לחיצת כפתור בביתך, תוכל באמצעות שעון דיגיטלי, לראות את כמות הגשמים.
* מופעל ע"י 3 סוללות של 1.6 וולט
יבואן: א. נאור, לחזמנות אחה"צ ובערב ובימי ב' וה' גם בבוקר. טל' 03-765146
ניתן להשיג במשביר המרכזי, חנות הטכנית, טל' 03-389203
עזרא, קרית־שמונה, טל' 069-44433
הגרעין, אור־יהודה, איזור התעשיה, טל' 03-349735
ובחנויות לחמרי חקלאות

בהזדמנות מחיסול חנות
במחירי מציאה!!!
✦ רמקולים ממיטב החברות: גודמנס, פיליפס, .I.T.T, וורפדל, קוראל וכו'
✦ חלקי מערכות סטריאו הכל חדש באריזה + אחריות
לפנות: טלפון 03-905666, שימי

יריד קלאסי וג'אז באלחוטן!
הגיעו אלפי תקליטים קלאסיים במחיר 5.00 ש"ח
קומפקט דיסקים במבחר עצום!
כל סוגי התקליטים והקסטות במחירים הזולים ביותר
אלחוטן, אבן גבירול 21, ת"א, טל' 03-202294

המרכז לצייר ולחובב

המרכז הארצי לאייר ברש מציע
קומפרסור לאייר ברש
מתאים:
* לצייר * לגרפיקאי * לתפאורן
* לאיש האחזקה * לצבעי * לניקוי מערכות עדינות
טופר, שינקין 4 ת"א 65321, טל: 03-282446

גרדה כהן

ארוחת ארבע

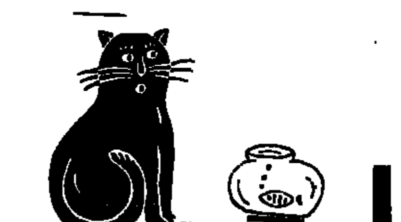

זכרונות אהבה מפירנצה

בילדותי היינו קונים מפעם לפעם במאפיה השכונתית עוגות, שנקראו כפי האופה — "פלורנטינר", כלומר: עוגות מפירנצה. תמיד רציתי לדעת, איך עושים את העוגות האלה ורק עכשיו מצאתי את המתכון, שהוא פשוט מאד. אמת, היום לא כל כך התלהבתי (כנראה שהזדקנתי), אך נכדי נהנו מאד. אז תבחנו את המתכון ותשפטו בעצמכם:

הבצק: 2 ספלים קמח, 150 גר' מרגרינה, 2 כפות קקאו ו־½ כוס סוכר.

הקרם: 60 גר' חמאה (לא מרגרינה!!), 2 כפות קקאו, 2 כפות גדושות קמח, ¼ ספל סוכר, ¼ ליטר חלב.

ציפוי: 200 גר' אבקת סוכר, 50 גר' קקאו, ¼ חלבון, 3 כפות סוכר וניל.

ההכנה:

1) מערבבים את כל החומרים מהר לבצק חלק ושמים בקירור (30 דקות).

2) מרדדים את הבצק דק דק. עושים 4 ריבועים קוטר 20 ס"מ. שמים על תבנית אפיה ואופים ב־180 מעלות כ־½ שעה. מקררים.

3) בשביל הקרם, ממיסים את החמאה ומוסיפים לה קקאו, קמח וסוכר. כשהכל מתקשה מוסיפים לאט לאט חלב פושר תוך בחישה מתמדת על האש. מרתיחים פעם אחת ומורידים. מקררים תוך בחישה מפעם לפעם.

4) מורחים את הקרם בין שכבות העוגה וגם קצת קצת למעלה.

5) בוחשים את הסוכר והקקאו באמבט מים רותחים ומוסיפים 3 כפות מים. מקררים קצת ומורחים על העוגה (מעל הקרם).

6) מערבבים חלמון עם סוכר וניל ומעבירים בעזרת שקית ניילון דקיקה פסים מעל לשוקולד. עושים כעין דוגמא של שתי־וערב.

בתיאבון!

מרכולית

סימה באר

עדיין מצפה

צעירה חביבה מעוניינת להיכנס כשותפה לדירה. הממהרים לצלצל ל־03-846321 או 03-378833 — ולבקש 324 — יוכה!

ביד הלשון

בתוקף עיסוקה בתחום הלשון, דרוש לדבורה, בטל. 065-49601, "לוח הפעלים השלם" של ד"ר ברקלי. הלוח אינו ניתן להשגה בחנויות ודבורה תודה מעומק לב למי שיוכל להמציאו לה.

פנינו אל השמש העולה

מחפש שותף/ה לטיול במזרח הרחוק, לתקופה של חצי שנה או שנה. היציאה — במאי־יוני 87'. לפרטים, לפנות למשפחת רותם בגך שמואל, טל. 063-20670.

החצוצרה נתביישה

אקורדיון "דונינה" פר להיסופרן, 80 באסים, עם ארגז נשיאה כמו חדש, ממתין למכירה אצל בעליו, בטלפון 04-231503, רק בשעות הערב.

הם מוסרים גם כלבים

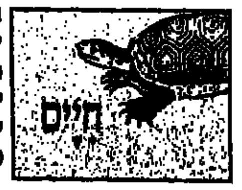

בטלפון 069-47246 יושב אדם שיש לו כלב מיני־שנאוצר והוא רוצה למסרו. המעוניין יוכל להתקשר החל משעה 13.00.

דן הבלפן

הרינו מתנצלים בזה על חלקנו במבוכה ובכעס שנגרמו לחברות שצילצלו לדן, המהנדס האלמן, בטל. 03-282780 ("מרכולית", הגליון הקודם) ומזהירים: הנ"ל, כנראה, אינו מעוניין דווקא ב"טיול בשניים" אלא בחוויות אחרות. הנושא בטיפול ושוב, אתכן הסליחה.

ליווי

לנכה צה"ל (30) דרוש מלווה. הרואים עצמם מתאימים יתקשרו לקיבוץ המעפיל. טל. 063-67919 בין השעות 18.00-19.30.

אבנר רבן

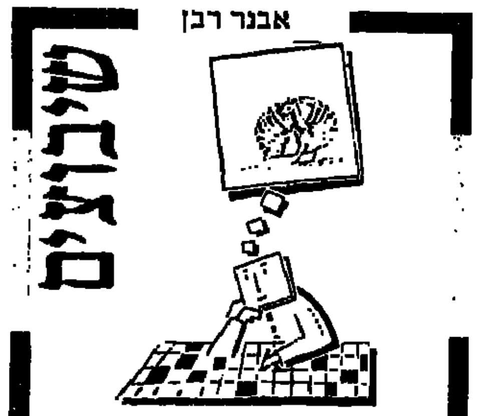

תשבץ מס. 55

מאוזן: 1. הגזבר דאג שתשלמו כדקה לפני סוף החודש ומה זה מעניין אותו יותר? (6,4,3); 5. פסל עריץ (4); 7. שפיכת מוצקים הופכת הרגלי? (3); 9. הפך את הבגד ונגרר לקיבוץ (4); 11. פרצוף כזה יש ברח מאפו? (2,4); 13. מוצאו אצלכם גם בחושך? (3); 14. שכונת "בית ישראל" היא בצפונה של הבירה? (4,3); 16. המתרחש מתואר ועושה כותרות (4); 17. חייל שלנו, או של האוייב? (2); 19. מזל שיש לספרדי אמיתי עיסוק כזה (5); 20. ידיה מאוחרת — בכך תלויה כלכלת המדינה (3,4); 21. ואף־על־פי־כן שם המדען עיין בעתוננו (4,3); 22. זה גודלם של זרעים? (5); 23. הקבוצה ממש שנוררה את התנועה? (5,4); 24. למה שנרביץ לו, או למלך? (3)

מאונך: 1. שמענו שבני הבקר שם וקוקים לפיטום (6); 2. פרח ובא למטה (3); 3. מה נעמת בשמך הקודם (6,3); 4. לתלות בשביל הזהב? (4); 6. אל מי ולמה התפלל השטיח המאובק? (3); 7. אבן אינה טובה לפה (3); 8. הקיבוץ התבלבל בין הצובע, התורם, המחרבן והממים (5); 10. אש על רייק (5,5); 11. לביבה קולנועית? (5,4); 12. נדרבן את עצמנו (3); 15. תציע מניע להתעלמות מקריצה (3,5); 16. החברה בברית־המועצות — משקלה מורגש ביבשת כולה (7); 18. מי שנכשלו בביונס? (6); 20. איזה עוף מסכים "על בליינר" להיות קיבוצניק? (5); 22. מתורשתו של הקיבוץ (3).

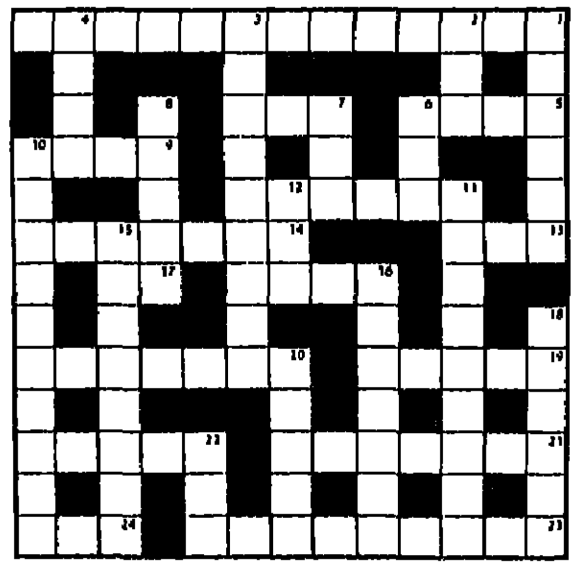

פתרון תשבץ 54

מאוזן — 1. התיישבות בשטחים (הבטיח נתי תשובה); 5. מבוך; 7. כפה; 9. צומח (צר־מח, חמרק); 11. סכומים (סכום"ים); 13. לאו; 14. סוד כמוס (סו"ד־כמו"ס); 16. אצבע; 17. נר; 19. שבתון (בשנתו); 20. שרה נחום (מה נחשר); 21. ראש מורם (רר—אשמורים); 22. דראון (ד"ר—און"א); 23. עישון סמים (בסין שומעים); 24. היה.

מאונך — 1. התמסטל (הטלת מס); 2. יפו (קליפורניה); 3. כתור מועמד (מר מערבות); 4. יורם; 6. כער; 7. כתם; 8. לצרכן (לצר־כן: ל־צר־כן); 10. חוסר אמינות (ואמרו חסיון); 11. סולית חשיש (שישי תחוסלו); 12. יבב; 15. מריחואנה (מרי־חואנה); 16. אבן בוחן (נתבא בנו); 18. אישכרוע (א־שכ־רוע); 20. שיקמים; 22. דגם (מג"ד).

שמות הזוכים

אבישי נחומי (בית קמה)

אסף בזרנו (ניר־דוד)

הספרים מתנת הוצאת ספרית פועלים

השר שרון באפיקים— "זה נהנה וזה לא חסר".

נ. שיווק אופקים בע"מ
רח' המלך דוד 4, נתניה, טל' 053-42151-2
חברה לשיווק והפצת ספרים
סוכנות מורשה של הקיבוץ הארצי, תק"מ ותנועת המושבים
✱ הספקת כל סוגי הספרים כולל ספרי לימוד במחירים מוזלים
✱ מבצעים, עריכת בזרים ותערוכות.
✱ שירות מהיר ואישי
✱ הספקה עד למקום
מתקבלות המחאות של ארגוני הקניות והתיישבות העובדת
בדבר פרטים נא לפנות למירי ששון או נורי

מתארגנת קבוצה להקמת קיבוץ עירוני בירושלים
המעוניינים להצטרף לחיים שיתופיים בעיר יחד עם מעורבות חברתית ורעיונית בסביבה יתקשרו לטלפון
02-248983
בשעות אחרי הצהריים במשך כל ימות השבוע

כל־בו לצילום ותיקון מצלמות Peer
קניה, מכירה, החלפה ותיקון
בתנאים מיוחדים לחברי קיבוצים
ייעוץ מקצועי – חינם
תל־אביב, בן־יהודה 18, טל' 03-293689

אהרון וגרשון שלזינגר
ביצוע עבודות חקלאיות
* פיזור זבל אורגני
* הובלות שונות
* קנייה ומכירת זבל
* הפיכת זבל לקומפוסט
* ניקוי רפתות
מושב בצרה, מיקוד 60944, טל' 29911, 052-34406